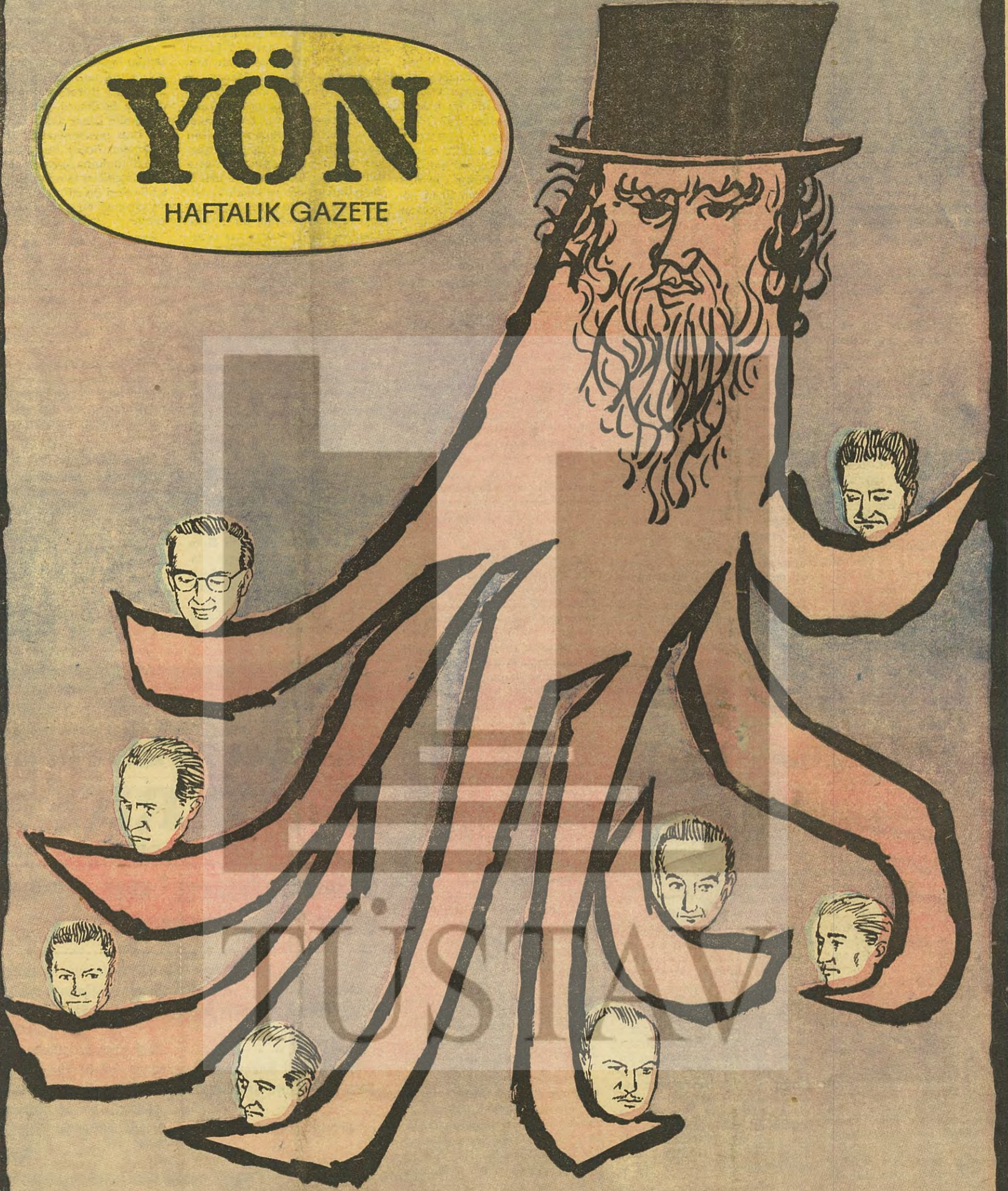

YÖN

HAFTALIK GAZETE

İŞBİRLİKÇİLERİN YENİ PARTİSİ

Öğretmenlere baskı

BİR BELGE

Keçiözü Ortaokulunda öğretmenlere yapılan baskı ile ilgili olarak Hayrettin Uysal'ın verdiği yazılı soru önergesi, geçen hafta Meclis Tutanaklarında eski Bakan Orhan Deniz'in imzasıyla cevaplandırılmıştır. Cevabı, Milli Eğitim Bakanlığına hâkim olan korkunç McCarthy zihniyetinin bir belgesi olarak okuyucularımıza duyuruyoruz:

1) a — İsparta Keçiözü Ortaokulu Almanca öğretmeni Süreyya Çelikkın:

Görevli bulunduğu ilçe ve il merkezlerindeki hareketleri mesleği ile bağdaşmayacak durumda olup, öğrenci velileri ve çevre halkı tarafından yadırgandığı bilhassa tatillerini geçirmekte olduğu İsparta merkezindeki özel hayatında tanıştığı ve arkadaşlık ettiği çok sayıda gençler ve subaylarla olan münasebeti, laubali durumu, gezileri ve hareketleriyle çevrenin dikkatini üzerine çektiği, bu yüzden kendisinin de huzursuz hale geldiği, okulun müdürü ile arasının açık olduğu tutum ve davranışlarının öğretim ve eğitimi aksattığı, mandımanı düşürdüğü, ileride daha büyük ölçüde idari ve inzibati zorluklar çıkmasına sebep olabileceği gerekçesiyle ve «Keçiözü ve İsparta'daki yasa dışı sosyal durumunu zedelediği ve bu yere denetim yapılmasının zarurî bulunduğunu» ileri sürerek İsparta Valiliğine sunduğu 8.9.1966 tarih ve 15885 sayılı mütceleleleceğe yere nakledilmiştir. Bu dosya disiplin ve disiplin işlemdir.

b — İsparta Keçiözü Ortaokulu Fen Grubu öğretmeni İlhan Alkan:

Hazırda soruşturma vapan muhtak başmüfettiş tarafından düzenlenen 12.7.1966 gün, 91 sayılı fezlekeden adı geçen «YÖN» Dergisinde yayımlanan ve İsparta eski Valisi Ertuğrul Süer'i hedef tutan yazısında, «Valilik icraatını verdiğinin; işi şahsiyata dökererek zedeleyici birtakım cümleler kullandığını; bu tutumu ile amirine karşı gelmenin ve amirle mücadeleinin ötek bir örneğini verdiğinin» bu yazı «YÖN» Dergisinde nesnetmekteki kastının övelliğinde üzerinde durulması gerektiğinin; 25.X.1966 günü B.A. amında Kimya dersi yaparken ders konusu ile hiç bir ilişkisi bulunmadığı halde «Kapitalizm, Sosyalizm, Fakirlik-Zenginlik, din istismanı, Vietnam Savaşı» konuları üzerinde heyecanlı cümleler kullanmak suretiyle dersleri ihlâl ettiğinin bu tutumu ile mesleki verimliliği yerine getirmekten ziyade eğitim ve öğretimi fele uğratacak bir çaba içinde bulunduğunun; istikbale muhafazasız bazı düşüncelerini kovuşturduğunun; öğretmenler sendikası genel merkezinden uzak kalmamak, bu teklifata hizmet etmek, ondan kuvvet alarak yönetmelik

program ve diğer görevlerin itası yönünden ilgili makamlarca gönderilen emirleri asgari mánada dahi kaleme almadan dik davranışlar içinde cesaretle yoluna devam taktığını kullanmakta kararlı görüldüğünü; anarşist bir mücadele gayretini olarak görülen, normal eğitim ve öğretiminde ziyade başka gayretlere müteveccih bulunduğu kanısına varılan, bir merkezden idare edilerek Devlet icraatını yıpratmak, yermek kampanyasında seferber olduklarını gösteren haklarında uygulanacak adli, idari ve inzibati tedbirlere hiç kıymet vermeyen, hattâ uygulanacak tedbirler ve cezalar dolayısıyla kahraman olmak meşhur olmak düşüncesi ve rahatlığı içinde en küçük bir encişeye bile kapılmadan bu yola yürümeye azmettiğini açığa vurduğunun; köyden, kentten kasaba merkezine gelip, han, otel ve buna benzer köşelerde son derece elverişsiz şartlar içinde okumak ve yetişmek isteyen öğrencilere Kimya dersinde formül yerine derslerle hiç ilgili olmayan bazı konuları ortaya atmak ve düşündürmek suretiyle onlarda «demek ki okumak bu imiş» kanısını yaydığının; 10 Nisan 1966 günü yapılan bir toplantı dolayısıyla yaptığı konuşmada, Milli Eğitim Bakanının «Öğretmenler Petrol Kanunu ile uğraşmasınlar, öğrencilerine A.B.C. yi öğretsinler» şeklindeki beyanına değinerek, «Bu türlü konuşmada bulunan Bakan Orhan Deniz'in karşısındayız, Milli Eğitim Bakanlığı değil, Milli Eritme Bakanlığı» dediğinin; Sendika içindeki çalışmalarına anarşist bir görüş ve tutumla Devlet icraatı aleyhinde mücadele manasına aldığını; Sendikanın bu tutum karşısında birçok öğretmenlerin bu kuruluşun ayrıldığı; İlhan Alkan'ın ise Sendika'dan ayrılmasını mahkemeye verme tehdidinde bulunduğunun; «TIP» marka bir dolma kalem taşıdığını; 1969 yılında TIP ten adaylığını koyacağını çevresindekilere ifade ettiğinin; ortaokula gelmekte olan Havadis Yeni Sabah Dünya gazetelerinin öğrencilere çeşitli ideolojiler aşılayan yönlerinin bulunduğu iddiası ile bu gazetelerin okullara gönderilmesinin durdurulması isteği ile bir dilekçe verdiğinin; anlaşılması ve netice itibariyle kendisine has görev anlayışının, hükümet icraatını yermek taktığının; öğrencilerine kendi anlayış ve görüşlerini aşılama yolundaki sakıncalı faaliyetlerinin tesbit edildiği gerekçesi ile 5.12.1966 gün, 283 sayılı Müdürlük Komisyonu kararına dayalı olarak Bakanlık emrine alınmış T. Ceza Kanununun 141-142 ve 480. maddeleri uyarınca hakkında adli kovuşturma yapılmak üzere fezlekeli tahkikat dosyası 13.12.1966 gün, 28621 sayılı yazı ile ilgili Valiğe gönderilmiştir.

2) Ortaokul Fen Grubu öğretmeni İlhan Alkan'ın başka bir yere atanmasından sonra bu yerde öğrenci ve öğretmenler tarafından meydana getirilen olaylar bir başmüfettiş tarafından tahkike başlanmıştır. Ralen tahkikat sonuçlanmamış olduğundan önergenin 3, 4 ve 5. Sorularının şimdilik cevap-

lanması mümkün olamayacaktır.

İKTİDARIN SAYIN BAŞKANINA AÇIK MEKTUP

Sayın Bay Demirel, Bilmiyorum, Erzurum ili başsavcısının Akşam Gazetesinde (15.IV.1967) yayınlanan tekzibi ni okudunuz, ya da bu bakımdan bir bilgi aldınız mı?

Sayın Başsavcı Zatidevletinizin Erzurum'da misafir olarak katıldığımız Gürsel - 67 tatbika tında askeri üniforma giymiş olmamızdan ötürü kendisini görev çağırın gazeteciye cevap veriyor ve özetle şöyle diyor:

«1 — Sayın Başbakan yalnız bir asker kaputu ve bir çift asker fotini giymiştir.

2 — Bu olayın suç sayılabilemesi için alenilik unsuru gerektir. (Burada Yargıtay 4. üncü Ceza Dairesinin bir kararını zikrediyor sayın başsavcı.) Askerî bir tatbikatta ise yalnız davetliler ve subaylar bulunduğu göre alenilik unsurunun varlığı düşünülemez.

3 — Aynı zamanda taamül bu gibi toplantılarda misafirler ve gözlemciler bu çeşit bir konuk-severliğin esirgenmemesi yolundadır. Böylece bu 3 esas ileri sürülerek Sayın Başbakan hakkında herhangi bir kovuşturmanın söz konusu olmayacağı hükümünü veriyor.»

Sayın Bay Başkan,

Herkesçe bilinmektedir ki asker kaputu ve asker fotini deyimleri belli bir anlamla gelmektedir. Yani, Zatidevletleri hazinece parası verilmiş belli bir ku muştan yapılmış ve yine belli bir biçimde dikilmiş bir kaput giymişsiniz, ve yine belli bir nitelikte hazırlanmış ve belli biçimde bir çift fotin kullanmışsınız. Sayın bay savcı bu durumda asker işaretlerinin yokluğunu ileriye sürerek işin içinde çıkma çabasını göstermemesi lazımdır. Kaldı ki erler belli bir işaret taşımadıklarına göre erlere ait giyim eşyası acaba kanununun tarif ettiği ve giyilmemesi yasakladığı asker eşyasının dışında mı kalmaktadır? Suç için gerekli alenilik unsurunun bulunmadığı düşüncesi de biraz zorlama olmuyor mu? Çünkü yüzlerce subay, asubay ve erlerin gördükleri bir vaziyette alenilik yoktur diye onu suç kategorisinden çıkarmaya çaba bilmem ne dereceye kadar kabul edilebilir. Sayın Başsavcının bu tevil düşüncesi kabul edilecek olursa ordu mensupları karşısında kanunlara iltifat etmemeleri olayları alenilik unsurundan yoksun diye bir muamele görünecek midir?

Benim bildiğime göre kanunun uygulanması zorunlu olduğu hallerde taamül müessesesine iltica etmek mümkün değildir. Taamül müessesesi kanunlar ve yönetmeliklerin bulunmadığı zamanlarda işlemeye başlar, yoksa kanun varken taamüle itibar edilmez. Eğer taamül göz önünde tutulmak gerekir idiyse kanun o yönde formüle edilirdi.

Görüyorsunuz sayın bay Başkan, işlem ve eylemlerinizle nasıl üzücü bazı sonuçlar su yüzüne çıkıyor. Şimdi de müsaa-

de buyurulursa bir başka olayı size anlatabayım:

18 Aralık 1965 tarihli Milliyet sizin, bazı Bakanların, bazı senatörlerin ve bazı milletvekillerinin Konya'da Mevlânâ gecesi vesilesi ile düzenlenen bir toplantıya katıldığınızı yazıyor ve size bir şah neyi hediye edildiğini ve yasama organı mensupları karşısında mevlevî tarikata özel bir takım merasimin yapıldığını da ayrıca belirtiyordu. Bunu okuduğumda âdetâ bir şok geçirmiştiniz, gözleriniz inanıyordum ve kendi kendime nasıl olur bu diyordum? Türkiye Cumhuriyetinin bir Başbakanı ve hepsi de yasama organı mensubu bulunan arkadaşları Anayasa ile Devrim kanunları yürürlükte iken böyle ağır bir hata işleyebilirler mi? diye. Bu haberin yanlış olabileceği ve olması icap eder düşüncesiyle ilgililerin tekziplerini boş yere bekledim. Fakat beni ve samırım ki sağduyu sahiplerinin tümünü elbette çok sevindirecek tekzip müessesesi ne yazık ki harekete geçmedi. Bunun üzerine Bakırköy Savcılığına yazılı bir müracaat yaptım, ve 1961 Anayasasının kesin olarak saklı bulundurduğu devrim kanunlarından biri olan 677 numaralı kanuna aykırı hareket edenler hakkında takibata geçilmesi için istihdamda bulundum. Sanıyorum 1 ya da 1,5 ay sonra Konya'dan cevap geldi. Sayın bay savcı bana: «Sözünü ettiğiniz toplantının İçişleri Bakanlığı Genel Emniyet Müdürlüğü 1. in ci şube.. günlü ve ... sayılı izni ile yapıldığını kaydederek bu o-

layda istenilenler için kovuşturmaya lüzum olmadığı sonucuna varıldığını bildiriyordu». Oysa bu cevap Lapallisade örneği idi. Çünkü ben toplantının izinsiz yapıldığını iddia etmemiştim. Benim üzerinde titizlikle durmamı gerektiren husus, bir devrim kanununa iltifat edilmemesinden ve bu üzücü olayda başta siz olmak üzere yasama organının bazı mensuplarının bulunmasından ötürü doğacak tehlikeleri topluma duyurmakla beraber ilgilileri kanun yoluyla bu tehlikeleri önlemeye çağırma, ne yazık ki bu çabam sonuçsuz kaldı.

Şimdi de buna benzer bir Erzurum olayı ile karşılaşmış bulunuyoruz. Belki bu gibi olaylar size göre önemli değildir, ama toplumumuzun huzursuzluğu bu küçük ihmallerden ve aldırış etmemelikten ileri gelmiyor mu acaba?

Öyle ise Zatidevletinizden bir vatandaş olarak ricada bulunacağım, bu ricamın sizce kabul buyurulması bir çok güçlüklerimizi ortadan kaldırır kanısındayım.

Sayın Başbakan,

Eylem ve işlemlerinizde kanunların yalnız metinlerine değil aynı zamanda esprit'sine de iltifat buyuracak olursanız hem siz tedirgin olmanız, hem vatandaşlar üzülmez ve de ilgililer görevlerinde gereksiz fazla çalışmalara zorlanmazlar, saygılarımla.

Dr. Fahrettin YAKAL
(Emekli Tümgeneral)

Nihayet PARIS DÜŞERKEN

LA CHUTE DE PARIS

Ehrenburg'un şaheser romanı çıktı !..

Fransız Halk Cephesi'nin kuruluşu ve çöküşü, Vatan Saticılarının Parlâmento oyunları, Fransız ordusunun savunma plânlarını Almanlara satan generaller,

Nazi çizimleri altında Paris, Fransız Milli Mukavemet Hareketi'nin isimsiz kahramanları, Léon Blum, Lloyd Georges, Daladier, Hitler, De Gaulle, Laval, Pétain... gerçek yüzleriyle Dehşet verici bir bozgundan göz kamaştırıcı bir kurtuluşa,

ve

Yurt sevgisine feda edilen büyük bir aşk..

15 lira,

Genel Dağıtım: Kemal K. Atekin Ankara cad. No. 51—İstanbul

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

Kurucuları: Cemâl Reşit EYUBOĞLU. Mümtaz SOYSAL, Doğan AVCIOĞLU. İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan AVCIOĞLU

ADRES: Her türlü yazışma için Adres: P. K. 512 — İstanbul

Ankara Bürosu: Emekli Sandığı İşhanı Kat: 4-409/Kızılay (Temsilci: İlhami Sosyal) Telefon: 17 69 89

İstanbul Bürosu: Mollafenâri Sok. 30/32 Çağaloğlu/İstanbul Telefon: 22 95 70

ABONE: Bir yıllık (52 sayı) 60 TL. 6 aylık (26 sayı) 30 TL.

3 aylık (13 sayı) 15 TL.

Yurt dışı abonelerde bu fiyatlara postapulu bedeli kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2,5 liradır.

İLÂN: Beher sütünde santimi 25 TL.dir Sürekli çıkacak ilân ve reklâmlar ile yayın ilânları için özel indirimler yapılır. İlân ve reklâmların yayınlanmasından ötürü hiç bir sorumluluk yüklenilmez. Basıldığı yer: Vatan Matbaacılık A.O.

BAKIŞ

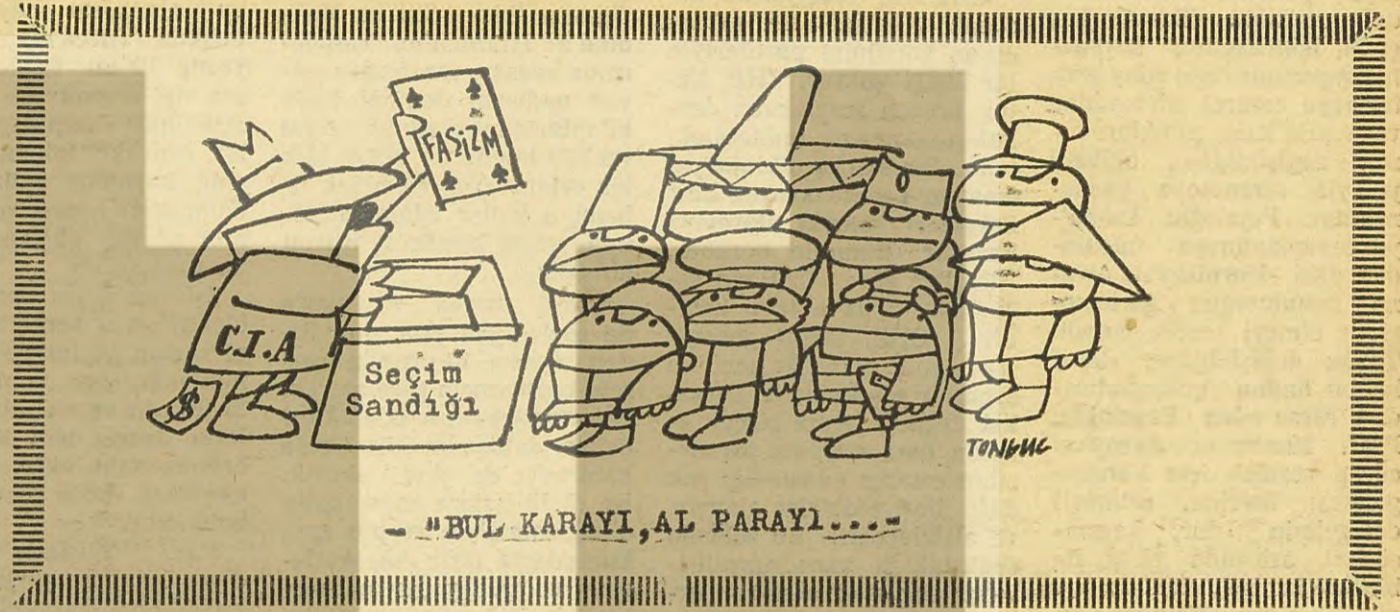
İşbirlikçilerin Yeni Partisi

FeYZioğlu'nunki ile birlikte Parlatentoda temsil edilen siyasi partilerin sayısı sekize çıkmak üzere Sanılırdı ki, nisbi temsil sisteminin parti sayısını alabildiğine çoğaltan kanunu. Türkiye'nin sosyal, politik ve psikolojik yaonları yüzünden işlemlenecek. Politik hayat, az sayıda büyük parti etrafında dönecek. Bu tahmin görünüşe göre, bugüne kada gerçekleşmemiş, neyi temsil ettikleri pek iyi bilinmeyen küçük partiler çoğalmıştır.

FeYZioğlu'nun partisi de, Parlatentodaki hayli büyük kol-tuk sayısına rağmen, bu cüce partilerden bir mi olacaktır? Hiç şüphe yok ki, işbirlikçilerin görüşlerinde büyük ümitler yatmaktadır. Onlar yeni iltihaklarla Parlatentoda ana muhalefet partisi hâline gelmeyi, bunun verdiği güçle memlekette genişlemeyi ve ortanın solundaki CHP'vi zavıflatarak Filipin tipi tahterevallî demokrasinin iki ovuncusundan biri olmayı hayal etmektedirler.

FeYZioğlu'nun partisi, sınıfsal açıdan temel gücünü AP'de Demireli iktidara getiren kuvvetlerden olacaktır. Bu sebeple FeYZioğlu'nun partisi, gardrop Atatürkçülüğünü bayrak edinen, AP'nin ilerici görünüşlü ikinci bir nüshası olacaktır. Halkçılıktan, sosyal adaletten, milliyetçi dış politikadan, devrimcilik ve devletçilikten söz edecek, fakat bütün bunları komprador burjuvaziyi ve Büyük Patron'u ürkütmiyecek ölçüde yapacaktır. FeYZioğlu Partisi, şüphesiz AP ile rekabet hâlinde bulunacaktır. AP'ye karşı herhalde sert bir muhalefet yürütmeyi isteyecektir. Ama bu muhalefet, Demireli iktidara getiren ve bugün de FeYZioğlu'nu destekleyen hâkim güçlerin çıkarlarına dokunmayan belli bir çerçeve içinde tutulacaktır. Rakipler ölçüyü kaçırsalar dahi iyice bilinçlenen iç ve dış çıkar çevreleri, çatışmayı, Filipin demokrasisinin oyun kuralları içinde tutmayı, sağlayacak güçlü frenlere sahiptirler. Bu sebeple Demireli - FeYZioğlu çatışması, çok sert bile olsa, sah-te bir çatışmadan ibaret kalacaktır.

Deniyor ki, bu durumda yeni bir partiye ne lüzum var? CHP orta sola kaydığı için, CHP'den ayrılan zengin takımı ve temsilcileri AP'ye transfer ederler ve mesele biter. FeYZioğlu'nun, Demireli'den ehliyetli, güçlü ve bilgili olma iddiaları saçmadır. Demireli iktidara getiren sosyal güçler, onıların politikasını yürüten bu iş adamı genç mühendisten son derece hoşnuturlar. Üstelik ülkemizde bol sayıda uz-

man kullanan Amerikan Yardım Teşkilâtı AID, gerçek bir «planlama dairesi» gibi çalışmaktadır. Demireli, «türlü çeşitli» dediği için, dayandığı güçler, herhalde ondan soğuyacak değillerdir. O halde FeYZioğlu partisinin akıbeti, Hürriyet Partisinininkinden pek farklı olmayacaktır.

Şüphesiz ki, bu görüş, Filipin demokrasisinin şampiyonluğunu yapan kudretli çevrelerin oyunlarını boşa çıktığı ve sol teşekküller büyük bir güç hâline geldiği ölçüde uzun vâdeli bir gelişme çizgisi içinde tamamen doğrudur. Bu takdirde, demokrasi tahterevallisinin iki ucuna birden oturmayı en güven verici çözüm yolu sayan işbirlikçi takım, bütün ağırlığını tahterevallinin bir ucuna koyacaktır. Hatta 1969 seçimlerinde dahi, sol partiler büyük bir başarı elde ederlerse, FeYZioğlu'na, Hürriyet Partisinin akıbetine katlanmaktan başka çare kalmıyacaktır.

FeYZioğlu'nun hesabı şudur: CHP'nin geleneksel nedenlerle, henüz AP'ye gitmeyen, fakat sola açılıştan ürken bir varlıklı takımı vardır. Feodal ilişki kalıplarının henüz yaşadığı bir toplumda, bu varlıklı takım, ekonomik kudreti sâyesinde, partinin bir miktar oyunu peşinden sürükleyebilecek güçtedir. Nitekim 1965 seçimlerinde CHP, vergi reformu, servet beyannamesi, petroleri millileştirme, toprak reformu bağımsız dış politika tedbirlerine yönelmiş bir parti olarak çıkınca, aldığı oy yüzde 40 civarından yüzde 28'e düşmüştür. Menderes'in altın dönemi olan 1954'te dahi, CHP bu ölçüde bir yenilgiye uğramış değildir. 1965'te uğramıştır, zira CHP'nin reform tedbirlerinden ürken varlıklı takımının önemlice bir kısmı partiden uzaklaşmış ve

miyona yakın bağımlı oyu peşinden sürüklemiştir. Ama bu varlıklı takım, genellikle AP'ye de gitmemiş çekimsiz kalmıştır. İşte FeYZioğlu, partisinin nüvesini, CHP'nin oy üzerinde hayli nüfuzlu bu varlıklı takımına dayandırmak çabasıdadır. Varlıklı takımın yüzde 10 civarında bir oyu temsil ettiği inancındadır. Ayrıca, AP'ye gitmeyen küçük sağcı partilere dağılmış oyları, bu partilerin nüfuzlu kişilerini kendi saflarına almak suretiyle toplamaya çalışacaktır. Bu çabalarında, AP'nin solcu değil, fakat sağcı bir alternatifi bulunmasını hayati bir güvenlik unsuru sayan büyük şehirlerin bilinçli komprador burjuvazisinden ve Büyük Patron'dan azami destek göreceğini bilmektedir. Onun içindir ki, FeYZioğlu denemesini Hürriyet Partisi macerası ile eş plânda tutmak gerçeğe uygun düşmemektedir. Hürriyet Partisi bir sınıfi temele dayanmayan ve büyük parti CHP'nin hürriyetler beyannamesinden başka bir şey getirmeyen suni bir kuruluştur. Üstelik o tarihlerde çoğunluk sistemi uygulanmaktaydı. Bu şartlarda partinin parlatentoda güzel konuşuyorlar diye bir kısım aydını cezbetmekten öte bir varlık göstermesi imkânsızdı. FeYZioğlu partisi ise, bir sınıf temeline sahip olma, Büyük Patron ve komprador burjuvazinin desteği ile, CHP'nin varlıklı takımını peşinden sürükleme ve bu varlıklı takımın nüfuzu altındaki bağımlı oylara el koyma iddiasındadır. «İspat hakkı - İsmail Hakkı» safatasının değil, gittikçe bilinçlenen hâkim güçlerin verdikleri sınıf kavgasının peşindedir.

Bu sebeple, FeYZioğlu isyanı, Hürriyet Partisi denemesine benzemeyen yeni bir durumdur.

FeYZioğlu partisinin hesapları ne ölçüde doğru çıkacaktır? Bilemeyiz. Bunu 1969 seçimleri gösterecektir. Bildiğimiz, FeYZioğlu'nun, kurulacak partiye asıl temel teşkil eden CHP varlıklı takımını ve onların peşindeki bağımlı oy kütlesini bütünüyle kazanmak için her türlü çareye başvuracağıdır. Eski partisini zavıflatabildiği ölçüde başarı şansı olan FeYZioğlu, CHP'nin varlıklı takımının mütereddit kademini ürküterek kendi safına çekme ümidyle, McCarthy'ciliğin bütün hünerlerini deneyecektir.

Bu McCarthy taarruzu karşısında CHP savunmaya geçer, mütereddit varlıkları yitirecek biçimde tâvizkâr davranırsa, işbirlikçilerin açtıkları, insaf ve ahlâk dışı sınıf kavgasından, belki az zayıfla kurtulabilir. Ama az zayıfla kurtulma, yenilgiyi kabullenme anlamına gelmektedir. Dâvâ az zayıfla vermek değil, varlıkların nüfuzu altındaki bağımlı oy kütlesini hızla bilinçlendirerek bağımsız kılmak dâvâsıdır. Bu da güçlü ve inandırıcı bir akımın yaratılmasını ve dalga dalga vatan sathına yayılmasını gerektirir. Böyle bir akımı geliştirebilmenin ilk şartı ise, McCarthy taarruzlarını hiçe sayan ve CHP'nin kökleşmiş üst kademe denge hesaplarını reddeden cesur ve tâvizsiz bir davranışın bütün parti yöneticilerine hâkim olmasıdır.

Ortanın solundaki CHP için, bugün FeYZioğlu partisinden çok daha büyük bir tehlike, mütereddit ve tâvizci bir tutumdur.

Doğan Avcioğlu

ŞİMDİ NE OLACAK

CHP Olağanüstü Kurultayı, İnönü'nün «Bilinmez kimin emrinde» diye nitelediği işbirlikçi Feyzioğlu'nun kesin yenilgisiyle sonuçlandı. Sabahın erken saatlerinde, öteki Parti Meclisi üyelerinden ayrı olarak, Ağır cezanın sanıkları gibi iki dizi halinde sıralanan sanıklar, Kurultay delegelerinin kinayacı bakışları ve protestoları altında eriyip gittiler. Bu durumda, altı ay önceki Kurultayda aynı delegelerden 900 kadar oy alan Feyzioğlu ekibi, daha önce Sonbahar Kurultayının bir oldu bittiye getirildiğini ısrarla ileri sürdüğü halde, gerçek güçlerini oylama yolu ile ortaya çıkaracak bir kuvvet denemesinden dikkatle kaçındı. İşbirlikçiler, başkanlık seçiminde dahi aday göstermeye cesaret edemediler ve ısrarla karşı çıktıkları tüzük değişikliğine, oylama yoluyla direnmeye yanaşmadılar. Feyzioğlu, İnönü'yü cevaplandırma talebinden dahi -Kurultay'ın oyuna sunulacağını görüncere ricat etmeyi tercih eyledi. Tüzük değişikliğine, «tabii hâkim önüne çıkartılalım» diye itiraz eden Feyzioğlu, Prof. Muammer Aksoy'un cevap vermek için kürsüye gelmesi üzerine, selâmeti delegelerin «dur, kaçma» sözleri arasında ekibi, ile birlikte kaçmakta buldu. Bir gün önce de Komisyonda, Feyzioğlu, Ecevit'i cevaplandıracağı yerde, salonu terk etmeyi uygun bulmuştu. Sekizler, Kurultayda sadece işbirlikçilerinin yayın organlarına manşet hazırlama amacı güden «muştalama» larla yetindiler, zayıf oldukları için muharebe vermektan kaçındılar. Feyzioğlu'na altı ay önce 900 oy veren CHP teşkilâtının temsilcileri, büyük ölçüde değişmişlerdi. Ecevit, teşkilâtına büyük çoğunluğu ile hâkimdi.

Olağanüstü Kurultayda CHP Merkez takımına genellikle hâkim olan, «Biz şu değiliz, bu değiliz Şuna da, buna da karşıyız» biçimindeki ürkek savunma tutumunu da değişmişti. 5 bin kişilik Spor Sarayını süsleyen dövizlerde, «Faşizme de, sosyalizme de karşıyız» tarzındaki klâsik «biz ne değiliz» lâfları yerine, ortanın solunun ne olduğunu anlatan ifadeler yer almaktaydı. Ecevit ekibi, «Ortanın solu devlete de, servete de köleliği reddeder», «Ortanın solu özgürlük, adalet içinde kalkınmanın yoludur», «Ortanın solu, insanlık yolu», «Ortanın solu demokratik bir halk hareketidir», «Ortanın solundayız, çünkü Atatürkçüyüz» diyordu. Birkaç yıldır daha çok savunmada kalan CHP için bu önemli bir değişiklikti. Bununla beraber, Kurultay konuşmalarında gerek İnönü, gerekse Ecevit, ilkelerinden tâviz vermemele beraber, Sekizlerle birlikte mümkün olduğu kadar az sayıda kişinin partiden kopmasını sağlamaya çalıştılar. Bu amaçla, ilkelerde değil, fakat üslûpta âzamî tâvizkâr

davranmaya dikkat ettiler. İnönü, Sekizler dışındaki âsiler için af ilân eyledi. Ecevit, Sekizlere verilen şeref sözünün, doğruya bağlıktan üstün olamayacağını anlattı. İnönü, ortanın solunun ne anlama geldiğini, Sekizleri en ürkütmeyecek biçimde ifadeye çaba gösterdi.

ORTANIN SOLU NEDİR?
İnönü'ye göre, «Ortanın solu bir hamle ve bir ileri fikir hareketidir». Partinin Halkçılık, Devletçilik ve Devrimcilik ilkelerini, zamanın ihtiyaçlarına ve programın gereklerine göre, özet olarak anlatabilen bir kısa târifdir.

CHP'nin, sosyalizmi komünizm yolunda bir aşama sayan komünist partileriyle bir ilişiği yoktur. CHP, bütün üretim araçlarının devletleştirilmesini reddetmektedir. Bir sınıfın diktatoryasına ve hedefe keskin sınıf kavgaları yoluyla ulaşmaya karşıdır. Bununla beraber, İnönü'ye göre «CHP'nin sağ» karşısında olduğu bellidir. CHP, tarihî gelişme şartlarının yarattığı kendine özgü bir teşekküldür. Sosyalist değildir. Ama birçok alanda Batı sosyalist partilerinin cesaret edemediği çok daha ileri tedbirler almıştır ve alabilecektir. Bu sebeple özgürlükten yana sosyalistlerin, sosyalist olmayan ortanın solundaki CHP içinde yer almaları, İnönü'ye göre normaldir. Ayrıca CHP, tarihî şartlarımız gereği, «vazgeçilmez biçimde milliyetçidir». Kurtuluş Savaşı sonucu milliyetçilik, Türkiye'de «devletin temeli» olmuştur. «Millî Mücadele memleketi kurtarıırken, imparatorluğun son manzarası olan Türk'ü hakir görme zihniyetine de karşı olarak yapılmıştır».

İnönü'nün ortanın solunun milliyetçi ve sosyal anlayışını açıklamasından sonra, Ecevit, ortanın solu hareketine karşı çıkan iç ve dış engeller üzerinde durdu. Ecevit, 1964 Senato seçimi ile 965 milletvekili seçimi arasındaki dönemde, milliyetçi ve sosyal yönelişin içte ve dışta yarattığı tepkileri şöyle anlattı: Bu dönemde, «CHP'deki tek değişiklik, bizim ortanın solunu söylemeye başlamamız değildir. O arada biz, toprak reformu tasarısını Meclise sunduk. O arada biz petroleri devletleştireceğimizi açıkladık. O arada biz, Türkiye'nin dış politikasında millî haysiyet ve güvenliğimizin gerektirdiği değişiklikleri yapacağımızı açıkladık. Yani içerdeki ve dışardaki bütün kudret sahiplerine karşı, Türk halkının ve Türkiye'nin menfaati ve hakları için meydan okuduk. Onun için de, İçerde ve dışarda en güçlü, en kudretli çevreler, CHP'nin karşısına dikildiler ve hâlâ da dikilmektedirler (.....)»

Ama Türkiye, maddî kuvvetlerin mânevî kuvvetleri yenemeyeceği bir ülkedir. Onun için biz, o maddî kuvvetlerin karşısına yeteri ka-

dar cesaretle, açık yürekle ve yüksek sesle çıkarsak, içerden ve dışardan bize bu hücum ve iftiralara yönelten o maddî menfaat gruplarının da hakkından, üstesinden gelebileceğimize inanıyorum».

Ortanın soluna karşı, içte ve dışta kudretli çevrelerin giriştikleri kampanyayı böylece belirten Ecevit, komünistlik suçlamalarıyla ilerici hareketin hızını kesme oyunlarını da şöyle değerlendirdi: «Türkiye'de, Türk toplumunda bir insanı, toplumun gözünden düşürmek için eskiden ona nasıl gâvur denir idi ise, zamanımızda da ona komünist denir. Bugün hepimizin saygıyla andığımız İkinci Sultan Mahmud'a İstanbul'un camilerinde hocalar tarafından (gâvur padişah) dendiği tarih kitaplarında yazılıdır. Aynı şekilde bugün de, şimdi lâik bir ortadayız, gâvurluk ithamı o kadar işlemiyor, onun yerini komünist ithamı almıştır (.....)»

Şimdi başka vesilelerle de söylediğim gibi, bu yüzden siyaset hayatında herşeyi kaybetmeyi göze alarak, bana yapıştırmak istedikleri haksız damganın üzerimde kalmasını da göze alarak, bu türlü haksız basmakalıp damgalamalarla ve göz korkutmalarla fikir hareketlerinin ve halk yararına hareketlerin önlenmesi yolundaki ucuz tertiplere mâni olabilmek için kendi üstüme düşeni yapabilmek» amacındayım.

İnönü'nünkiler gibi Ecevit'in bu sözleri de CHP teşkilâtının temsilcileri tarafından büyük tasviple karşılandı. Kurultay delegelerinin ezici çoğunluğu, sosyalist olmamakla beraber, memleket ihtiyaçları gerektirdiğinde sosyalistlerden de ileri tedbirler alabileceğini söyleyen ve McCarthy'ciliğe karşı çıkan, ayrıca milliyetçiliği bayrak edinmek isteyen bir ortanın solu anlayışını gönülden benimsediler.

FEYZİOĞLU, AP'İN YARDIMCISI OLACAK

Kurultayın beklenenden büyük bir çoğunlukla bu görüşe yatması, CHP içindeki aracı, tefeci ve komprador takımı ile bunların McCarthy'ci temsilcilerine partiden ayrılmaktan başka çare bırakmadı. İşbirlikçi Sekizler, peşlerinden sürükledikleri 40 kadar parlamento üyesi ile birlikte, AP'den sahte ilerici olarak ayrılan bir parti kuracaklarını açıkladılar. İşbirlikçiler, CHP programının, partinin tâvizci günlerinde anlaşılan biçimdeki gibi sahte temsilcisi olarak ortaya çıktılar. İşbirlikçiler, «milliyetçiyiz» diyecek kadar aşırı bir «kavram sahtekarlığı» içindeydiler. Partinin nüvesini, CHP'nin zengin işbirlikçi takımına ve onların ekonomik nüfuzlarıyla sağlayacakları oylara dayandırmaktaydılar. Ayrıca, AP ye gitmeyen CHP dışındaki oyları toplamaya çalışacakları anlaşılmaktaydı. Ama

Feyzioğlu'nun Olağanüstü Kurultaydan ayrılışı
Çıkış, o çıkış...

işbirlikçilerin esas çabası, ortanın solundaki CHP'yi bölmek, parçalamak ve zayıflatmak olacaktı, Ferit Melen, gazetecilere ortanın solundaki CHP'nin yüzde 8 oy alacağını söylüyordu. Coşkun Kırca'nın tahmini yüzde 12 idi. Böylece, Filipin tipi demokrasi gerçekleştirilmiş olacaktı. Ecevit ise, işbirlikçi takımın ayrılışını, kurumun dalların budanmasına benzetiyor ve bunun partiyi güçlendireceğine inanıyordu.

İşbirlikçilerin partiye ne ölçüde zarar verebileceklerini zaman gösterecektir. Bununla beraber, Sonbahardaki Senato ve mahallî seçimlerin, henüz işin başındaki ortanın solu ekibi için bir handicap teşkil edeceği muhakkaktır.

Parti Meclisinde Sekizlerden boşalan yerleri Prof. Enver Ziya Karal gibi katıksız Atatürkçüler, Prof. Besim Üstünel gibi ekonomik gelişmemizi yakından izleyen eski plâncı dikkatli iktisatçılar, Nazif Aslan, Hayrettin Uysal ve Kemal Palaoglu, İlyas Seçkin gibi samimi ortanın solunda kişiler tarafından dolduran CHP, işbirlikçilerin koparacağı bağımlı oyların, bağımsız oylarla kat kat telâfi edilebileceği inancıyla, 1969 seçimlerinde başarıyı hedef alan yoğun bir çalışmaya girme yolundadır. İşbirlikçilerin ayrılması, bu çalışmanın tutarlı, içten ve cesur biçimde yürütülmesini kolaylaştıracaktır.

İşbirlikçiler partisinin durumunu ise, AP'nin Demirel'e yakın milletvekillerinden Nuri Bayar, büyük bir sâfiyetle açığa vurmuştur: «48'ler bize rakip değildir. CHP'nin temeldeki seçmenlerini kendisine çekecektir...»

Türkiye'nin dış politikası bakımından ise, Feyzioğlu ve arkadaşları, AP'ye yardımcı olacaktır. 48'ler Batı taraftarı, hürriyet ve demokratik düzenden yanadırlar. Böylece dış politika konularında AP'nin yanında yer alacak, CHP'yi büyük ölçüde yalnız bırakacaktır».

AP Meclis Grup Başkanı Sabit Osman Avcı da, Feyzioğlu paritsini tahterevallinin öteki ucunda oturmaya lâyık gördüğünü açıklamıştır: «Dilerim ki, Feyzioğlu grubunun kuracağı parti, kuvvet bakımından CHP'yi geride bıraksın. Ana muhalefet onlar olsun. Sola karşı mücadele açan eski CHP'li-lerin kuvvetlenip güçlenmelerini samimiyetle temenni

ederim. Hiç olmazsa ortanın solundan daha kuvvetli olmalıdırlar».

Senato Grup Başkan Vekili Ahmet Nusret Tuna da AP'nin temennilerini dile getirmiştir: «CHP'nin parçalanmasının ilerde bize zarar mı, fayda mı getireceğini Yönetim Kurulu toplantısında inceledik. Kanaatimize göre, sola karşı bayrak açan 48'ler fikir yönünden bize yakın görünmektedir. Bu itibarla kendilerinin kıymetli bir muhalefet grubu teşkil etmelerini isteriz».

Açıkça Amerikancı AP Meclis Grup Başkan Vekili Prof. Aydın Yalçın da «Çok güç şartlar altında yiğitçe, efendice mücadele ettiler, rejim, hürriyet ve demokrasi dâvasında, 48 eski CHP li ve arkadaşlarının hareketi iç politikamızda yeni bir merhalede» demiştir.

Oynanmak istenen Filipin tipi demokrasi oyununun iç yüzünü gözler önüne serdikleri için, AP yetkililerine doğrusu teşekkür edilmelidir.

YÖN'ün yıllardır anlatmaya çalıştığı da bu Filipin tipi demokrasinin veciz ifadesini Demirel'in yakını bir AP milletvekilinin ağzından işitmek, «şimdi ne olacak» sorusuna bir cevap getirmiyorsa da, «işbirlikçiler ne yapmak istiyor» sorusunu iyice anlatmaktadır. Partili, partisiz bütün milliyetçilerin baş görevi, işbirlikçilerin bu oyununu boşa çıkarmak olmalıdır.

Yunanistandaki Amerikan Plânı

Yunanistan'daki Amerikan oyunu, ilk günlerin şaşkınlığı geçtikten sonra, artık iyice ortaya çıkmaktadır. Faşist darbenin Amerika'nın müsaadesi ile yapıldığının en çarpıcı delilini, Le Monde'un Atinadaki özel muhabiri vermiştir. Yunan ordusunun lojistik âzmetleri, büyük ölçüde, Yunanistan'a yerleşmiş Amerikan birliklerine tâbidir. Meselâ Yunan Hava Kuvvetlerinin Karosen stoku, ancak 48 saatlik ihtiyacı karşılayacak miktardadır. Yunanistan'daki Amerikan birlikleri, Karosen ihtiyacını devamlı karşılamazlarsa, darbecilerin elindeki uçaklar felce uğrayacaktır. Amerika bu yoldan yalnız uçakları değil, kara kuvvetlerini de âzil bırakabilecek durumdadır. Washington, darbeyi tasvip ettiği ve hattâ plânladığı için, darbecilerin ihtiyaçlarını karşılamaya devam edecektir.

Amerikan plânında, temel da yanak Krallıktır. Washington, darbe ile ilgisizmiş gibi davranarak ve bir an önce parlâmenter düzene geçmeye ta-

Gerçekçi Açıdan

Birkaç yıl önce Washington'da Cumhuriyetçi Partinin merkezini dolaşmışım. Kocaman bir bina. Kat kat, bölüm bölüm. Asansörler işliyor, telefonlar çalıyor, insanlar vızır vızır. Masalar, haritalar, rakamlar, istatistikler, anketler, incelemeler... Birleşik Devletlerdeki her bölgenin ve her bölgede yaşayanların eğilimine göre bir seçim kampanyası burada düzenlenip yürütülüyordu.

Bir parti ister kapitalist olsun, ister sosyalist, ister komünist- seçim alanına girsin de halk eğilimlerini düşünmesin? Olacak iş değildir. Washington'da Cumhuriyetçilerin merkezinde, «Milletler bölümü»nde Profesör Dobriansky'ye raslamıştık. Amerikan toplumunu meydana getiren çeşitli milletlerin eğilimlerini dikkate alarak bir seçim kampanyası hazırlıyordu. Partinin seçim stratejisi ve taktiğinde önemli söz sahibi idi.

«Milletler bölümü» seçim alanında Amerika'ya özgü bir ağırlık taşıyordu. Çünkü çeşitli ülkelerden Amerika'ya göçmüş insanlar ancak iki kuşak sonra Amerikanlaşıyorlardı. Henüz tam manasıyla Amerikanlaşmamış kırk milyon seçmen vardı... Sayı bakımından en başta İtalyanlar geliyordu. Almanlardan, Sırp'lardan ve Türkistanlılara kadar nice millet kaynaşıyordu Amerikada... Bunları bir potada toparlayacak ve Partiye bağlayacak bir strateji nasıl uygulanabilirdi? Doğrusu pek zor bir soruydu bu.

Sosyalist olsun, kapitalist olsun bütün partilerin mücadele alanında olayları basite indirip rahat etmelerine imkân yoktur. Kapitalist Amerikada «Milletler bölümü» inceden inceye elden geçirilirken Çin'de Mao Çe Tung'un sınıfları tahlili nasıldı? Daha 1926'da Mao «Dostlarımız kimler, bize karşı olan kimlerdir?» sorusunu devrim süreci içinde cevaplandırıyordu:

Mao'ya göre sınıfların tahlili hayli teferuatlı idi: 1 — Kompradorlar ve toprak ağaları (Bunlar emperyalizmin sadık uşaklarıydı). 2 — Orta sınıf (Buna milli burjuvazi denilirdi). 3 — Küçük Burjuvazi (Mülk sahibi köylüler, usta zanaatçılar ve küçük aydınlar yani ilkököl ortaokul öğretmenleri, alt kademedeki devlet idarecileri, memurlar, küçük avukatlar ve küçük tacirler) 4 — proleterler (Ortakçı köylülerin büyük çoğunluğu, fakir köylüler, fakir zanaatçılar, çıraklar, gezginci esnaf) 5 — Proleterya.

Mao Çe Tung bu sınıfları ve tabakaları ele alarak milli demokratik devrim kesiminin de ve sosyalizmin inşa edilmesi çağında ayrı ayrı değerlendirmiştir. Hangi sınıf ve hangi tabaka ne zaman dost ne zaman düşmandır, ne zaman müttefiktir ne zaman karşıdardır? Mao, en çetin devrim mücadelesinde ve en kanlı savaşlar içinde dahi toplumun bütünü nü kapsayacak bir yumuşaklık ve hoşgörü siyasetinde davasını yürütebilmesini bilmiştir.

Amerika ve Çin'den verdiğimiz bu örnekleri Avrupalı sosyalist partilerinde zenginleştirilebiliriz. Bu partilerin ağızlarında «Milli Kurtuluş Savaşı» diye bir bayrak elbette güllünc kalır. Meseleyi tam sınıf açısından sert leştirilmeleri gerekirken, seçim platformunda giderek yumuşamaları, çeşitli sınıf ve tabakaları toparlayacak bir hoşgörü politikasına kaymaları iktidara geçmeleri için zorunlu olmuştur. Fransada, İtalyada, İngilterede Sosyalist partilerin ittifakları ve tutumları artık Türkiye'de çok iyi bilinen konulardır. Sosyalizmi ve sosyalist mücadeleyi «Burjuva-proleterya» formülünde basit formlere indirerek başarıya ulaşmayı düşünenlerin seçim ve devrim gerçeklerinde topluma nüfuz etmeleri ve iktidara geçmeleri çağımızda mümkün müdür?

lunda tehlikeli bir emsal teşkil edeceğini söylemiştir.

Sovyetler Birliğinde ise, partinin ve hükümetin durumu hayli farklıdır. Parti, Sovyet halkının darbeyi kınadığını açıklamıştır. Dışişleri Bakanı Gromyko ise, Alman işgali sırasında Akrapol'e asılı Nazi bayrağını yırtan milli kahraman ve solcu yazar Manolis Glezos'un darbeciler tarafından idam edileceği söylentileriyle ilgilenmekle yetinmiştir.

Büyükelçisine verilen Sovyet Hükümetinin beyanatında darbecilerin eleştirilmesinden kaçınılmakta ve «Sovyetler Birliği ile Yunanistan arasındaki ilişkilerin, herhangi bir nedenle gölgelenmesini istemiyoruz» denilmektedir. Darbecilere karşı, ancak Avrupa'da sembolik planda kalan tepkiler görülmektedir. İpler, Washington'un elindedir.

Bu arada Pravda'nın faşist

darbe ve Kıbrıs arasında kurduğu ilişkiyi belirtmekte fayda vardır. Sovyet yayım organına göre, «Amerika'lular, Kıbrıs Cumhuriyetini tasfiye etmek ve Ada'da NATO üsleri kurmak için, utanç verici bir pazarlığı empoze etmeye çalışmaktadırlar.»

Demirel iktidarı, Kıbrıs'ta bir iki tâviz kopartarak, davayı Amerika yararına çözmek için, faşist darbeyi bir fırsat sayacaktır? Göreceğiz.

İlhan Selçuk

raftar olduğu havasını yaratarak Kralın prestijini yükseltmeye çalışmaktadır. Washington, Kralın solculuğa karşı sağlam bir baraj teşkil edeceği, Kralın yıkılırsa, solu engellemenin güçleşeceği inancındadır. Bu sebeple Kral, «milletin lideri» ve «tarafsız hakem» hüviyetinde kamu oyununa sunulacaktır.

Askerî rejim geçicidir. A BD, ilk fırsatta sol kanadı kırılmış, Filipin tipi bir demokrasi kurmaya gidecektir. Darbecilerin görevi, solu dağıtmak ve parçalamaktır. Bu görevlerinin ilk kısmını, darbeciler, doğrusu mükemmel başarmışlardır. Solun önemli kişilerini teşkil eden 5 binden fazla politikacı, sendikacı, yazar, v.s.'yi birkaç saat içinde toplayarak solu şimdilik başsız bırakmışlardır. Aşırı sol sayılan EDA partisi kapatılmıştır. Aşırı solun seçime katılmasına müsaade edilmiyecektir. Seçimlere katılmasına müsaade edilecek Merkez Birliği Partisi, gerçek lideri Andrea'dan yoksun bırakılacaktır. Kennedy ekibinin çok yakını olan Prof. Andrea Papandreu'nun kurtarılması için Kennedy ekibinin ünlü kişilerinden Prof. Galbraith ve Karl Kaysen, Beyaz Saray nezdinde teşebbüse geçmişlerdir. Fakat bu teşebbüsler, Andrea'nın hayatının kurtarılmasını sağlasa da, onun politik hayatından uzaklaştırılmasını önleyececeğimize benzemektedir.

Aspida davası, bu bakımdan kullanılacaktır. Bir takım ilerici subaylarla darbe düzenlediği iftirasıyla iki yıl hapis cezasına çarptırılan Andrea, Aspida meselesinden dolayı yarım yıl hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Onu bertaraf etmeye yetecektir. Baba Papandreu ise, çok yaşlı, zayıf ve kalb hastasıdır. Darbenin onun hizını keseceği muhakkaktır. Böylece, Merkez Birliği Partisinin Amerika'nın kudretini anlamış ve bu kudrete boyun eğmiş şahitler elinde seçime katılması sağlanmaya çalışılacaktır. Baba - Oğul Papandreu'lar, Amerika'nın baskısıyla milletlerarası basına gösterilmişlerdir. Le Monde, baba - oğulun manzarasını şöyle anlatmaktadır:

«Hatları gerilmiş, heyecan içinde, yorgunluğun ve sert yenilginin etkisi altında bulunan ihtiyarın görünüşü üzücü bir manzara oldu. 79 yaşındaki Papandreu'nun mâruz kaldığı şok, insanın kolayca toparlanmasına imkân verecek cinsten değildir.

Sırtında merakse rengi bir ropdöşambir, koltuğunda oturan Papandreu, teşhir edilen bir mağluptu. Ona nezaret eden komando subayının nezaketli, bütün ziyaretçilerin duydukları bu rahatsız edici cinsten izlenimi silecek gibi değildi. Parlâmentoda parlak bir hatip olan Papandreu, mahcup bir sesle, iyi muamele gördüğünü, sıhhatinin iyi olduğunu ve polislin görevini yaptığını söyledi.

Biraz sonra aynı sahne, Atina'nın 25 kilometre uzağında Pikerim'de, pancurları kapalı bir otel odasında, bazı gazetecilere tekrarlandı. Oğul Papandreu, yani Andrea gazetecilere gösterildi. Andrea da iyi muamele gördüğünü, polislerin, evinden istediği kitapları ve eşyayı iştirdiklerini söyledi. Andrea, babasına nazaran kendisine daha hâkim ve daha serinkanlıydı. Gelecekte ümidini kesmeyen bir adam intibasını verdi.

İçişleri Bakanı, ihtiyar Papandreu'nun, kamu nizamının bozulması endişesi kalkınca

serbest bırakılacağını ve evine gönderileceğini açıklamıştır. Oğul Papandreu ise, «Aspida işi dolayısıyla, kendisine yöneltilen ithamların hesabını verecektir».

Öte yandan, demagojik tedbirlerle işçi ve köylü oylarının soldan koparılıp sağa aktarılması denemektedir. Akıl hocalarının etkisiyle, faşist darbeciler, işçinin ve köylünün hayat seviyesinin yükseltileceğini açıklamışlardır. Kamu arazisinin topraksız ve az topraklı çiftçilere dağıtılması, köylü gelirinin artırılması, işçilere düşük ücret veren bir işverenin tevkifi gibi tedbirler ve bol demagoji ile sol oyların yanıtılmasına uğraşılacaktır. Ayrıca sol aleyhtarları yoğun bir kampanyaya ve baskı tedbirlerine başvurulacaktır. Darbeciler, komünistlerin bir ihtilâl hazırladıklarının sözde delillerini teşkil eden 70 kamyon dolusu 210 ton evrak ele geçirdiklerini açıklamışlardır.

Uydurma bir sürü belge, müt his bir komünist komplonun delilleri olarak güdümlü basın ve radyo yoluyla kamu oyununa sunulacaktır. Faşistler, bu manevî baskının yanı sıra seçimlere her türlü hile karıştırmaya ve sindirme hareketlerine başvurabileceklerdir. Bu tip bir seçimde, liderlerinden yoksun solun başarı sağlamayacağı düşünülmektedir. ABD için ideal, sağcı parti ERE ile ortadaki Merkez Birliği'nin bir süre bir koalisyon hükümeti kurmalarıdır. Bu olmazsa, ERE iktidarı araştırılacaktır. Bu da gerçekleşmezse, Amerikan kudretini teslim etmiş ve sola açılıştan vazgeçmiş bir Merkez Birliği iktidarına rıza gösterilebilir. Bunlar, duruma göre benimsenebilecek üç alternatiflerdir. Önemli olan, sola açılan yolun kapanması ve Filipin tipi demokrasinin sağlanmasını temellerinin kurulmasıdır. Bu temeller atılınca, darbeci subaylar, yurt dışında bol paralı görevlere gönderilecektir.

Kapitalist basın, «Kral demokrasiyi kurtardı» diye yeni Yunan demokrasisine alkış tutacaktır. Bütün bu oyunları kitlelerin ve solun bilinçli direnci bozabilir. Ana bu mümkün olabilecek midir? Sorunun cevabını önümüzdeki aylarda göreceğiz. Şimdilik bilinen, Yunanistanda sahneye konulan Amerikan planının, anahatlarıyla, yukarıda yazılan şemaya uygun biçimde yürütüleceğidir. Gazete haberlerini bu şemaya uygun biçimde değerlendirenler, Yunanistan'da olup bitecekleri anlamakta hiç güçlük çekmeyeceklerdir. Nitekim Amerikan Dışişleri Bakanı Dean Rusk, geçen haftanın sonunda Helen trajedisinin hangi riyakârlık plânında oynanacağını açıklamıştır: «Askerlerin Yunanistan'da iktidarı ele alışından beri durumu çok yakından izledik. Kral Konstantin'in ilk beyanatında, parlâmenter sisteme dönüş çağrısında bulunduğunu görmek cesaret vericidir. Şimdi biz, yeni Yunan Hükümetinden, Yunan politik hayatının devamlı özelliğini teşkil etmiş olan demokratik kurumların yeniden kurulması için her türlü çabayı göstermesini beklemekteyiz. Yunanistan'ın, NATO'ya enerjik desteğini getirmekte devam edeceğini anladığımdan dolayı mutluyum».

Rusk, siyasi suçlulara iyi davranılacağı ve ilk fırsatta serbest bırakılacakları konusunda teminat alındığını da açıklamıştır.

İtalyan Dışişleri Bakanı Fanfani ise, NATO'nun darbecilere karşı tedbir almayacağını, bunun NATO üyesi bir ülkenin iç işlerine müdahale yo-

siyasi notlar

Amerikanın Türkiyeyi kalkındırma plânı

Washington, Amerikan tekkellerinin de geniş yardımıyla, Türkiye tarımında kapitalist bir kalkınma sağlama işini ciddiyle ele almıştır. Ünlü Fabri Tanman'ın Türkiye Çiftçi Teşekkülleri Federasyonu hesabına bir rapor hazırlayan Washington State University profesörü Vogel, gerekli tedbirler alınrsa, buğday üretiminin 9 milyon tondan 30 milyon tona çıkarılabileceği sonucuna varmıştır.

AID tarafından Washington'da yayınlanan bir kitapta da, hâler gıda maddeleri sıkıntısı çeken Türkiye'nin tarım bakımından «büyük gelecek vaat ettiği» yazılmaktadır. Kitabın, Türkiye ile ilgili kısmında çeşitli tavsiyeler yer almakta ve «Türkiye'nin tarımsal üretimini arttırabilmesi için sun'î gübre üretim ve tüketimi-

minin arttırılması, sulama tesislerinin ıslâhı ve traktör imalatına geçilmesi gerekmektedir» denilmektedir.

Tabii ki, bütün bunlar Amerikan tekkellerinin himmeti ve AID'nin yardımı ile yapılacaktır. AID, kitapta, Amerikan iş adamlarına çağrıda bulunmaktadır: «AID teşkilâtı olarak, Türkiye, Hindistan ve Pakistan'a yatırım yapmak isteyen iş adamlarına her türlü yardımcı yapmaya hazırız».

Amerikan Hükümeti, özellikle son yıllarda varlığını kuvvetli biçimde duyuran açık tehlikesine karşı ciddi tedbirler alınmasına taraftardır. Ancak Amerikan yetkilileri bu işin sâdece hükümetin yapacağı yardımlarla çözümlenemeyeceğini, Amerikalı iş adamlarının da çaba göstermeleri gerektiğini söylemektedirler. Bu çalışmaların olumlu sonuçlar sağlayabilmesi için AID teşkilâtı görevlendirilmiş bulunmaktadır.

AID, Amerikan iş adamlarını, tarımda (özellikle kereste ihracı) ve tarımla ilgili gübre ve traktör sanayiinde yatırım yapmaya çağırılmaktadır. Buğday üretiminde önemli artış yapması beklenen Meksika tohumluğu, Türkiye'de kullanılmaya başlanacaktır. Amerikalı bilginler yüksek proteinli yeni bir mısır tipi keşfetmişlerdir. AID, yüksek proteinli mısırın insanların beslenmesi kadar, hayvan ve kümes hayvanları için yem olarak «dünya çapında önem taşıdığı» bildirmektedir. Yeni mısır, hayvanların üç kat sür'atle gelişmesini sağlamaktadır. Bu mısır, protein yetersizliği çeken

ve karbonhidratla beslenen Üçüncü Dünyanın fakir halkları için büyük bir ümit sayılmaktadır.

Amerikanın Üçüncü Dünyada ve bu arada Türkiye'de bir tarım kalkınması sağlamak için araştırmalarını, tarım teknisyenlerini ve iş adamlarını seferber etmeye karar verdiği muhakkaktır. Tarımdaki bu kapitalist kalkınma denemesi, Türkiye'de ne gibi sonuçlar verebilecektir? Bu sorunun cevabını doğru olarak bulmak zorundayız.

Mücahitlerin Dönüşü

Kıbrıs'taki tâvizci bekleme durumu, Türk Cemaatı saflarında bir ikilik yaratmıştır. Mücahitlerin tahsillerine devam etmek üzere Ankara'ya dönüşü, bu tâvizci bekleme durumunun sonucudur. Dr. Fazıl Küçük, bilinen itaatkârlığı ile Ankara'nın tâvizci bekleme tutumunu benimsemiştir. Türk Mukavemet Teşkilâtı ise, bir an önce sonuç almaktan yana enerjik bir tutumu temsil etmektedir. Zaman uzadıkça bu ikilik artmaktadır. Küçük'ten ümidini kesen mukavemet teşkilâtı, lider olarak gözlerini Rauf Denktaş'a çevirmiştir. Küçük ise, Ankara'ya daha fazla yaslanarak durumunu korumaktadır. Ama taraflar arasında da şüphe ve güvensizlik kuvvetlenmektedir.

Bakınız Türk Mukavemet Teşkilâtını destekleyen bir Kıbrıslı neler yazmaktadır: «Küçük hizbi, Türk Mukavemet Teşkilâtını yıpratmak amacıyla Başkurt dergisini yayınlamaya kalkıştı. Dergi basılır ken sert tepkilere yol açtı ve teşebbüs son dakikada yarıda kaldı. Bu hizip, Türk Mukavemet Teşkilâtının mensuplarını birbirine düşürmek istedi. Teşkilattan bir kişiyi tahrik ederek, Türk Mukavemet Teşkilâtının en kıdemli ve güzide iki elemanını vurdurttu. Bu iki kişi bir tesadüf eseri öldüler. Kandırılan mücahit, linç edilme korkusuyla intihar etti. Hizip, bu olayı istismar etti. Türk Mukavemet Teşkilâtı liderini, adam öldürüyor diye Ankara'ya şikâyet etti. Liderin geri alınmasını sağladı. Şimdi de mücahitlerin bir kısmı tahsile dönmektedir».

İddianın doğruluk derecesini bilemeyiz. Ama bu tip iddiaların kulaktan kulağa dolması, şüphe ve güvensizliğin iyice arttığını, hareketin kesin bir bölünmeye gittiğini göstermektedir. Ankara ise, hâlâ «Garp cephesinde yeni bir şey yok» demektedir.

CIA'yı tel'in yasaklandı!

CIA'nın yabancı ülkelerdeki gençlik teşekküllerine sızmaya ve gençlik liderlerini satın almaya çalıştığıın Amerikan yetkililerince de itiraf edilmiş üzerine, Türkiye Millî Gençlik Teşkilâtı (TMGT), haklı olarak CIA'nın bu davranışlarını kınamıştır. TMGT, ayrıca açıklanan CIA faaliyetlerini belirten afişler bastırarak CIA'nın Vietnam'da Diem, Guatemala'da Arbenz, İran'da Musaddık darbelerini nası düzenlediği belirtilmektedir. Ayrıca, afişe İnönü'nün atla bir engeli aşarken çekilmiş resmi de konulmuştur. Yanda «Üçüncü İnönü Hükümetinin Düşürülmesi» yazılıydı. Yazının üstüne büyük bir soru işareti konulmuştu. İşte bu afişler, polis tarafından anormal metotlarla başvurularak toplatılmıştır.

Olayın hikâyesi şöyledir:

29 Nisan günü afişler matbaada basılırken gazeteci Doğan Pürsün matbaaya gitmiştir, «Bunları basıyorsunuz ama, suç» demiştir. Endişelenen matbaacı ilk baskılardan bir örneği polise göndererek suç olup olmadığını sormuştur. Polis, «suç yok» cevabını vermiştir.

30 Nisan günü saat 17'de ken disine TMGT mensubu süsü veren biri, matbaaya telefon ederek baskının bitmediğini öğrenmek istemiştir. Bittiğini bu yolla öğrenince, saat 17.30'da polisler matbaaya gelmişler ve «TMGT'den geliyoruz, afişleri alacağız» demişlerdir. Matbaadaki işçiler, tanımadıkları bu kişilere afişleri teslimi reddetmişlerdir. Bunun üzerine kendilerine TMGT mensubu süsü veren kişiler, polis olduklarını açıklamışlardır. Polis memurları H. Karadaş ve Nuri Korkut ile matbaa işçisi Coşkun Baysak'ın imzalarını taşıyan bir tutanak düzenlenmiş ve polisler, bütün CIA afişlerini alarak gitmişlerdir. Tutanakta, toplanmanın İstanbul Beşinci Asliye Ceza Hâkimliğinin kararına dayanarak yapıldığı belirtilmektedir. Böylece, Anayasanın 22. ve Basın Kanununun 3. maddesine aykırı olarak, bir basılmış eser «yayınlanmadan önce» toplanmaktadır.

İstanbul Beşinci Asliye Mahkemesi Hâkimi İhsan Tan'ın verdiği karar da ilginçtir. İstanbul Savcılığı, 30 Nisan sabahı, henüz yayınlanmamış bu lunan afişlerin toplatılması için Dördüncü Sulh Ceza Mahkemesine başvurmuştur. Savcılık, üzerinde büyük bir soru işareti taşıyan «Üçüncü İnönü Hükümetinin Düşürülmesi» sözünü, «istiklâliniz gitmiştir, iktidar gayri meşrudur» anlamında yorumladığını toplatma talebinde belirtmiştir. Ne var ki, Dördüncü Sulh Ceza Hâkimi, «açıklanan mânada bir karara varılmadığı» için toplatma talebini reddetmiştir. Hâkim İhsan Tan, Savcının görüşüne uymuş ve toplatma kararı almıştır. İhsan Tan'a göre, afişlerde «gizli mânâ ve maksatlar yer verecek mahiyette açıklamalar ve resimler» vardır. «Bazı rümlerle gizli bir gayenin tahakkuku için» afişlerin basıldığı, «ilk nazarda» görülmektedir. Bilirkişi görevi hâkime aittir. Afişlerin «muhtevasına göre gizli maksat ve gaye taşıdığı görülüp» anlaşıldığından ve «yapılacak tahkikat için sübut vasıtaları» teşkil ettiğinden dolayı İhsan Tan tarafından toplatılması kararlaştırılmıştır.

Alp Kuran
«Sansür mü var?»

TMGT Genel Başkanı Alp Kuran, bir basın toplantısı düzenleyerek olayı protesto etmiştir. Alp Kuran'ın sözleri şöyledir: «Afişte bütün ceza uzmanlarının belirttikleri ve belirtecekleri gibi, suç unsuru yoktur. Afişte sözlerin hepsi Türk basınında yayınlanmıştır. İsmet Paşa'nın Üçüncü Koalisyon Hükümeti'nin düşürülmesinde CIA'nın ya da ABD'nin parmağı olduğu hususu birçok defalar ortaya atılmıştır. Afiş, bu iddiaların doğru olup olmadığını sormaktan başka birşey yapmamaktadır. (Türkiye'de yabancı faaliyet var mıdır, yok mudur) diye sormak herhalde suç değildir. Eğer Türkiye yabancıların işgali altında değilse, eğer Türkiye bağımsız bir ülke ise - ki öyledir -, bu soruyu sormak suç olmamak gerekir.»

Yayınlanmadan önce basılmış bir eseri toplatmanın Anayasaya da aykırılığını belirten Alp Kuran, sözlerini şöyle bağlamıştır. «Son ve kesin olarak şunu söyleyelim ki, Türk ulusunun bağımsızlık savaşını veren Garp Cephesi Komutanı ve Lozan Kahramanı İsmet Paşa'nın Üçüncü Koalisyon Hükümetinin düşürülmesinde, CIA'nın parmağı varsa, Türk gençliği bunu asla affetmeyecek, mutlaka hesabını soracaktır.»

Gençliğin Görevi

Türkiye Millî Gençlik Teşkilâtı adına Genel Başkan Alp Kuran, TMTF adına İkinci Başkan Faruk Yalnız, Fikir Kulüpleri Federasyonu adına Genel Sekreter Ahmet Ali Arlı, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Öğrenci Birliğinden Çağatay Anadol ve Robert Kolej Yüksek Okulları Talebe Birliği adına Engin Deniz Akarlı Türkiye'de gençliğin durumunu ve gençlik politikasını tartışarak şu sonuçlara varmışlardır:

- 1) Türkiye geri kalmış bir ülke; Türk gençliği geri kalmış bir ülkenin gençliğidir.
- 2) Gençlik yurt ve dünya sorunlarıyla kesinlikle ilgilenecektir.
- 3) Türkiye'nin çağdaş uygarlık düzeyine eriştirilmesi yolunda yüksek öğrenim gençliğine önemli görevler düşmektedir.
- 4) Çağdaş uygarlık düzeyinden anlaşılan, bütün Türk vatandaşlarına her alanda, eğitimde, ekonomide, devlet işlerinde kanunen ve fiilen eşit haklar tanıyan ve bu hakların gerçekleşmesine yaracak tedbirleri emreden bir toplum düzenidir.
- 5) Söz konusu düzene erişilmesi yolunda kendine düşen görevi yerine getirirken gençlik, «halka rağmen» hiçbir hareketi desteklemeyecektir. Ne yapılsa halkla beraber ve halk için yapılmaya çalışılacaktır.
- 6) Halkın gerçek çıkarları yararına bir işleyişin kurulması yolunda, halkın eninde sonunda durumu kavrayıp sorunlara sahip çıkması bakımından gençlik, özgürlükleri ve gerçek demokrasi demek olan serbest tartışma ortamını korumak için sonuna dek savaşacaktır.
- 7) Gençlik, az gelişmiş bir ülkenin gençliği olmanın bütün sorumlunu duyarak görevini bilinçle yapacak, haklarına kıskançlıkla sahip çıkacaktır.
- 8) Az gelişmişlik koşullarını değiştirmek için gençliğin devrimci ve birlik olma zorunluğu vardır.
- 9) Bir takım kimseler göstermelik tutucu örgütleri gerçekleştireler bile gençlik, daha büyük kesimiyle devrimci olacak, halktan yana olanlar giderek artacaktır. Çünkü Türkiye var olmak, bunun için de sorunlarını çözmek zorundadır.

WALT ROSTOW'UN KURTULUŞ SAVAŞLARINI EZME TEORİSİ

Mehmet - Halil

Prof. Rostow, Johnson yönetiminin dış politikasına yön veren nüfuzlu teorisyendir. Vietnamda «yeryüzündeki bütün Millî kurtuluş hareketleri heveslilerine ders vermek için mutlaka başarıya ulaşma» biçimindeki Rostow tezi uygulanmaktadır. Rostow'a göre, «Bütün Millî kurtuluş hareketleri komünist olmaya mahkûmdur. Bu sebeple ezilmelidir.» Hattâ silâhli bir kurtuluş hareketine girişilmeden önce bile bu yola gidilmelidir.

Amerikalı yazar John Mc Dermott, bu Rostow teorisini şöyle açıklamaktadır: «W. Rostow'a göre, askerî amaçlı bir çemberleme politikasının başarısı, az gelişmiş ülkelerdeki Millî kurtuluş hareketlerinin gerilla metodlarına başvurmalarından önce, ABD'nin dünya yüzünde duruma el koyabilmesine bağlıdır. 1961 yılında Fort Bragg'da, Rostow, bu yeni politikanın amacının az gelişmiş ülkelerdeki mevcut hareketlerin, gerilla metodlarını kullanmaya karar vermelerinden önce davranmak üzere nüfuz sahibi durumunda bulunmalıdır. İç çalışma başlayınca, köylere ve dağlık bölgelere çekilen Millî kurtuluş savaşçılarına karşı ABD otomatik olarak cephe alacaktır. Çünkü dağa çıkan taraf, başlangıçtaki fikriyatı ne olursa olsun, (isterse anti-komünist fikirlerle bile yola çıkmış olsunlar), eninde sonunda Çin veya Rusya'ya yaklaşmak zorunda kalacaktır. Öyleyse başlangıçtaki fikriyatına bakılmaksızın ve olayların gelişmesini beklemeksizin, silâha sarılan Milliyetçiler yok edilmelidir. Silâha sarılmakla, onların alın yazısı çizilmiştir: Onlar bu alın yazısı yüzünden komünist olacaklardır. O halde bunlar, başlangıçta komünist olmasalar dahi, silâha sarılmaya niyet ettikleri anda yok edilmelidir. Rostow'a göre, bu her türlü Millî kurtuluş hareketlerini ezme teorisini haklı göstermek için, başka gerekçeye lüzum yoktur».

Rostow'un çemberleme teorisinin ilk hedefi ve şartı, ABD'nin az gelişmiş ülkelerdeki hegemonyasının arttırılmasıdır. Bu artan hegemonyadan, Çin ve Rusya gibi ülkelere karşı cephe almayan az gelişmişlerin etkisiz kılınması için yararlanılacaktır. Yani Rusya ve Çin'e karşı mücadelede, az gelişmiş ülkeler birbirlerine karşı kullanılacaktır.»

Üçüncü Dünyada, Çin ve Rus etkisini yalnız önlemek değil, bu etkiyi geriletmek söz konusudur. Bu geriletme politikası, 1962 Küba buhranından beri, Endonezya, Gana v.s. gibi ülkelerde görüldüğü üzere uygulanmaktadır.

Rostow teorisini böylece özetleyen John Mc Dermott, «Savunma Bakanı Mc Namara'nın, Bundy'lerin ve Rostow'ların küçük savunmaya başladıkları 30 yıl sürecek Vietnam gibi küçük savaşçılar» programına, ABD'deki barışçı güçlerin nasıl karşı koyabileceklerini araştırmaktadır.

Kamu dâvalarında savcının yeri

Aralarında Kemal Kumkumoglu, Cenani Güngördü, Faik Muzafer Amaç, Kaya Canbolat, Ragıp Koza gibi isimler bulunan birçok avukat, İstanbul Barosuna başvurarak, kamu dâvalarında savcının yargıç kürsüsünde değil, sanık yanında, sanıkla eşit durumda bulunması gerektiğini belirtmişler ve bunun sağlanmasını istemişlerdir. Avukatların görüşü şöyledir: Ceza mahkemelerinde, şahsi dâvalarda sanık ile dâvacı, yargıç kürsüsünün dışında, benzer yerlerde oturmaktadır. Böylece, mahkemenin iddia ile savunmaya aynı ölçüde önem verdiği belirmekte ve mahkemelerin tarafsızlığı ilkesi korunmaktadır. Kamu dâvalarında ise, savcı, yargıçların kürsüsünde, onların yanbaşında ve müdafiden daha yüksek bir yerde oturulmaktadır. Bu durum, ilk bakışta, mahkemenin kamu dâvalarında iddiaya savunmadan daha çok önem verdiği kanısını uyandırmakta ve mahkemelerin tarafsızlığı ilkesine aykırı düşmektedir.

Avukatlar, «yalnız mesleğin onurunu değil, adalet duygusunu da zedeler nitelikte» buldukları bu yanlışlığın düzeltilmesini istemektedirler.

B Russel Mahkemesi

Russel Mahkemesi, nihayet Stockholm'de ve aleyhte gösteriler arasında başlayabildi. General de Gaulle'den sonra, İsveç Hükümeti de, etkili Amerikan baskısı karşısında, Mahkemenin İsveç'te toplanmasını istemediğini açıklamıştı. Daha önce, Russel Mahkemesinin «yararlı bir teşebbüs olduğunu, İsveç'te toplanmasında bir sakınca bulunmadığını» söyleyen Başbakan Erlander, ağız değiştirmişti. Ne var ki, Mahkeme, özel ve kapalı nitelikte bir toplantıydı. İsveç Hükümeti, özel ve kapalı bir toplantı yasaklamakla Anayasayı çiğnemiş olacaktır. Nitekim Russel Mahkemesinin İsveç Komitesi Başkanı, Başbakanın «topraklarımızda Russel Mahkemesinin toplantısını istemiyoruz» iddiasına rağmen, özel nitelikteki toplantının 29 Nisanda İsveç'te başlıcağını hatırlatmıştır. Erlander, bu durumda, Anayasa'ya aykırı bir karar almaya cesaret edememiş ve Hükümetinin tutumunu şu sözlerle açıklamıştır: «İsveç Hükümeti, Russel Mahkemesinin Stockholm'de toplanmasını önlemek için herhangi bir tedbir almıyacaktır. Hükümet, Russel Mahkemesine katılacak kişilerin, İsveç kanunlarına her bakımdan uyaçklarından emindir. Mahkeme yabancı kişileri - yani Johnson'u - hedef alan beyanlarda bulunmayacağı hususunda teminat vermiştir».

Mahkeme, bu şartlar altında toplandı. Mahkeme üveleri salona girerken Amerikançı çevreler, «Bu mahkeme İsveç için yüzkarasıdır. Mahkeme üveleri hapse atılmadıkça» diye gösteriler yapıyorlardı.

Mahkemenin ilk oturumu, bir basın ve takdim toplantısı biçiminde geçti. Lord Russel'in banda alınmış bir demeci gazetecilere dinletildi. Amerikalıların Vietnam'daki tutumunu Nazilerin İkinci Dünya Savaşındaki davranışlarına benzeten Russel, şöyle diyordu: «Amerika, Vietnam'daki ihtilali ezebilmek için her türlü işkence şekli ve deneyim katil metodlarına başvurmadan çekinmiyor. Vietnam'da zehirli kimyevi maddeler, zehirli gaz, sinirleri felce uğratan gaz, bakteriyolojik silahlar, beyaz fos-

for, napalm ve gaddarlığın son örneği olan yangın bombaları kullanılıyor.

Amerika, bu silahlara, sâdece bir ihtilali ezme için değil, fakat yeni mücadelelere hazırlanmak için müracaat ediyor. Vietnamda denen bazı silahlar hâlen bazı ülkelerde toprak reformu için mücadele eden köylülere karşı, Peru'da gıda maddesi peşinde koşan ve polis gaddarlığına karşı baş kaldıran çiftçilere karşı ve Kolombiya'da, Venezuela'da ve Bolivya'da hak ve hürriyetleri için mücadele eden insanlara karşı sistematik bir şekilde kullanılıyor.

Mahkeme çalışmalarının 12 Mayıs'a kadar sürmesi beklenmektedir. Mahkeme tanıkları dinleyecek, delilleri inceleyecek ve Amerikanın mevcut milletlerarası hukuka göre, savaş suçları işleyip işlemediğini tespit edecektir. Amerikalıların tahriki ile, «Hür Asya Komitesi» denen bir teşekkül, Güneye kaçan Kuzey Vietnamlıları Mahkeme tanık olarak dinletmek istediğini bildirmiştir. Russel Mahkemesi, bu talebi inceleyeceğine açıklamıştır. Amerikan kuklaları böylece, kapitalist basının da desteği ile, Vietcong mezalimi hikâyelerini büyüterek Amerikan suçlarını bir duman perdesiyle örtmeye çalışmaktadırlar.

Mahkemenin açılışına, Mahkeme Başkanı Sartre yetişememiştir. Başkan Sartre bu a-

Jean-Paul Sartre
«Politika, ahlâkı unuttu»

rada, General de Gaulle'in tutumunu eleştiren bir yazı yayınlamıştır. Sartre, şöyle demektedir: «Toplanmasını yasaklamak için De Gaulle öteki nedenler arasında Fransayı ABD'ye bağlayan (gelecekteki dostluk) u hieri sürmek tedir. Açıkça demek isteniyor ki, hükümetlerin ahlâk açısından yargılanmasına cevaz yoktur. Politikada ahlâk kavramını kaldırma yolunda genel bir çaba vardır».

Stalinçiliğin tasfiyesine girdiğinden beri sosyalist ülkelerde ilk ele alınan sorunun, marksizme (dolayısıyla politikaya) ahlâk unsurunun nasıl sokulacağı olduğu bilinince, bu tutum bana çok daha fazla dokunuyor. Batıda bu ahlâk sorunu üzerinde durulmamaktadır. Batıda politika, tamamen faydacı ve çıkarıcıdır (.....)

De Gaulle, bizim (moral kredisiz) dolayısıyla ağırlık taşıyabilecek bir tanıklıktan öte bir şey yapamayacağımıza inanıyor gibi davranmaktadır. Bu bir şakadır. Biz onun gibi, Amerikan birliklerinin çekilmesini ve Vietnamlılar arasında bir istişarenin sağlanmasını beyan etmekle yetineme-

yiz. Biz bu savaşta (tek bir saldırıya uğrayan vardır, o da Ho Chi Minh'tir) gerçeğinin açıkça beyan edilmesini için baskı yapma durumunda yız (.....)

Bizden neden korkuyorlar? Çünkü biz hiç bir Batı hükümetinin ortaya konulmasını istemediği bir sorunu dile getiriyoruz. Bu, savaş suçu sorunudur. Batı hükümetleri ise, bu suçu işleme haklarını mahfuz tutmak istiyorlar.»

Russel Mahkemesinin toplandığı bugünlerde ABD, Vietnam'da yeni bir tırmanmaya girişmiş bulunuyor. Johnson, Haifong limanının, Hanoi yakınlarının Mig uçak meydanlarının bombalanmasını da emretmiştir. Vietnam Komutanı Westmoreland, «Komünist düşmanı yenecek yegâne strateji, kademeli olarak ve aralıksız, askeri, siyasi ve psikolojik baskıdır» demektedir.

Amerika'nın amacı, ağır baskıyla Kuzey Vietnam'ı müzakere masasına oturtmak, onun Güneydeki millî kurtuluş hareketini feda etmesini sağlayarak, Güneyde millî kurtuluş hareketinin etkisi dışında ayrı bir kukla devlet kurmaktır. Kuzey Vietnam buna yanaşmadığı sürece, onu ezmeye kararlı gözükmektedir. Ne var ki, Kuzey Vietnam direnmektedir. Çin ile Rusya da aralarındaki anlaşmazlıkları bir kenara iterek, Vietnamlılara yardımcı olmaya karar vermişlerdir. Bu karşılıklı tırmanmanın sonuçları ne olacaktır? Prof. Ahmet Şükrü Esmer'e göre, durum, bir dünya harbine yol açabilecek kadar naziktir. Prof. Esmer, şöyle demektedir: «Amerika Kuzey Vietnam'daki Mig uçak meydanlarını kullanılmaz hâle getirirse, Çin, kendi meydanlarını Kuzey Vietnamlılara açacaktır. Amerika Kuzey Vietnam'a girer veya Çin'in uçak meydanlarını bombalarsa, Çin mutlaka savaşa katılacak ve görüşürde, Rusya da Çin'i yalnız bırakmayacaktır. Bu hâle göte, Johnson, Vietnam'da oynamakta olduğu kumarla, dün yayı üçürücü bir savaşa götürülebilir. Müttefiklerini de harbe sürüklemek isteyeceğinden Türkiye bu konuda çok dikkatli olmalıdır».

Gerçekten Amerikan tırmanmasına karşı, Çin ve Sovyet Rusya'nın hiç değilse Vietnam konusunda bir yakınlaşma eğilimi göstermesi, buna rağmen Amerika'nın saldırganlığını arttırmaması, önemli bir gelişmedir. Bununla beraber, Çin ve Sovyet tutumunu çok yetersiz bulan ateşli devrimciler de eksik değildir. Yeniden sesi işitilmeye başlanan Che Guevara ile Castro, bu görüşü temsil etmektedir. Dünyanın her köşesinde yeni yeni Vietnamlar yaratılarak, emperyalizmi bir sürü cepheye savaşa zorlamak ve onu böylece zayıf düşürüp yenmek isteyen Che Guevara, Vietnam'ı yalnız bırakarak diye Çin ve Sovyetler Birliğini suçlamaktadır. Guevara'nın sözleri şöyledir: «Acı bir gerçek vardır. Bütün unutulmuş dünyanın zafer ümit ve arzusunun temsil eden Vietnam milleti, trajik biçimde tek basıdır».

İlerici dünyanın Vietnam halkı ile dayanışması, Roma'da halkın gladiyatorleri cesaretlendirmesine benzemektedir. Saldır! Kurbanın başarısını is temek yeterli değildir. Onun akıbetini paylaşmak, zaferde ve ölümden onunla beraber olmak gereklidir.

Amerikan emperyalizmi, saldırgan suçludur (.....). Fakat karar saatinde, Vietnam'ı sosyalist toprağın dokunulmaz bir parçası yapmakta tered-

CLAY VE SAVAŞ

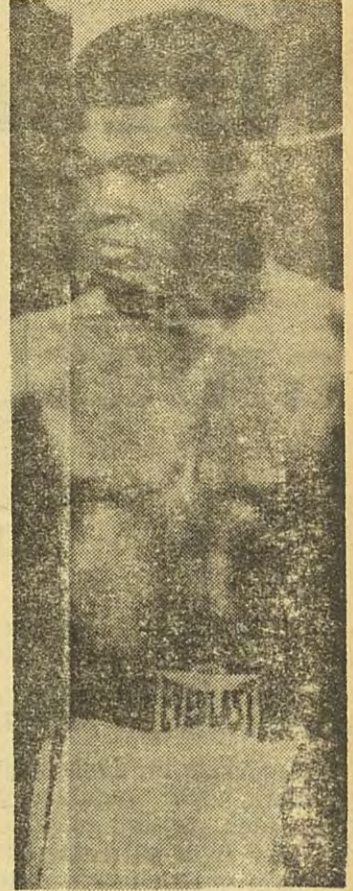
ABD, Vietnam Savaşına beyazlardan çok zencileri sürmektedir. Fakat zencilerin en popüler siması boksör Clay, askere gitmeyi reddetmiştir. Le Monde gazetesinde, Jacques Amalric, Clay'in savaşa karşı çıkan bu tutumunu yorumlamaktadır :

ABD'de Vietnam Savaşına muhalefet eden birçok kişi, askeri üniformayı reddettikleri ve vicdani itiraz statüsünün uygulanmasını istemedikleri ya da isteyebilecek durumda bulunmadıkları için, 1 yıldan 5 yıla kadar hapse mahkûm olmuşlardır. Hareketli ağır siklet boks şampiyonu Cassius Clay ise Teksas'taki Houston Askerlik Şubesinin celpnamesine cevap vermeyi reddederken, Amerikan zenci gençliği üzerindeki büyük prestijini savaşa sürmüştür.

Clay'e karşı uygulanan ilk müeyyide, askeri değildir. Clay dâvası hukuk plânında birkaç ay sürüp gidecektir. Çünkü Dünya Şampiyonu, askere gitmeyi reddedişini, silah taşımaya imkân vermeyen bir zenci müslüman tarikatına mensup oluşuna dayandırmıştır.

Clay'in tutumuna ilk tepki gösterenler, Dünya Boks Teşkilatı yöneticileri ile New York Eyaleti Atletizm Komisyonu olmuştur. Bunlar, şampiyonun unvanını kaybettiğini söylemişlerdir. İleri sürülen gerekçe «Clay'in tutumunun, boksun yüksek çıkarlarına zarar verdiği» biçimindedir. Clay ise, fikirlerini hiç bir zaman saklamamıştır. Aksine, davranışının Amerikan ve Vietnam halklarına duyduğu saygı sonucunu olduğunu dâima belirtmiştir... Clay'in avukatlarının itirazlarının sonuçlanmasını beklemeden, New York Eyaleti Komisyonu, dünya şampiyonluğu unvanı için çarpışmak üzere sekiz boksörü seçmiştir. Bunlar Ernie Terrell, Floyd Patterson, Karl Mildenberg, Joe Frazier, George Chuvalo, Jimmy Ellis, Oscar Bonevena ve Thad Spencer'dir.

Böylece politika, ringe çıkmaktadır. Aynı politik anlayışla Georgie Eyaleti Parlamentosu muntazaman seçilen genç zenci milletvekili Julian Bond'un parlamento-daki yerini almasını uzun zaman engellemiştir. Genç zenci milletvekilinin tek kabağı, ABD'nin Vietnam politikasını şiddetle eleştirmektir. Keza Amerikan makamları, Pasifik Savaşındaki davranış dolayısıyla en yüksek Amerikan nişanına lâyık görülen eski bir komünist savaşçının Arlington Milli Mezarlığına gömülme hakkını reddetmiştir. Bu tip olaylar çoğalmaktadır: Vietnam Savaşı aleyhindeki gösterilere katılan birçok öğrencinin askerlik tecilleri kaldırılmıştır. Milli Öğretmen Teşekkülü, Vietnam Savaşına karşı genç bir profesörü üyelikten atmıştır v.s. Tarikatının usullerine uy-

mak için Muhammed Ali ismini de kullanan Clay'in davranışı, sözlerini esirgemediği için, Amerikalıları çok daha fazla kızdırmaktadır. Clay'in böbürlenmeleri ve Amerikan ırk sorunu karşısındaki inançları Amerikalıların hiç hoşuna gitmemektedir.

Bununla beraber, Vietnam Savaşına karşı muhalefet ile ırk ayırımına karşı mücadele, bir ölçüde bir esmektedir. Korkulur ki, Amerikan zencileri, bu yaklaşmanın bir gün kurbanı olsunlar. Genişleme istidadi gösteren bu süreç, 15 yıl önceki Komünist Avı döneminde görülmüştür. Daha önce de Mark Twain bu olayı şu sözlerle tahlil etmiştir. «Bir avuç şiddet taraftarı, mutad üzere gürlüğe basarlar. Onlara karşı bazı akıllı kişiler, söz ve yazıyla tartışmaya ve aklı konuşturmaya çalışırlar. Başlangıçta bu akıllı kişilerin sözleri dinlenir ve alkışlanır. Ama bu süre çok devam etmez. Şu garip durumun gelmesi gecikmez: Hatipler, yüreklerinde onların görüşlerini paylaşan, fakat bunu söylemeye cesaret edemeyen bireyler kalabalığı tarafından taş yağmuru altında kürsüden uzaklaştırılır. söz özerülüğü ayaklar altına alınır.»

Gerçekten hangi bevaaz Amerikalı bugün Clay'in tamamen haksız olduğunu söylemeye cesaret edebilecek-

düt edenler, dünya çapında bir savaş rizikosunu göze alarak Amerikan emperyalistlerini akıllarını başlarına toplamaya zorlamaktan kaçınanlar da suçludur. Sosyalist kampın iki büyük devletinin temsilcilerinin uzun zamandır sürdürdükleri karşılıklı hakaret savaşına yol açanlar suçludur.»

Russel Mahkemesinin Başkanı Sartre da bu görüşleri savunmaktadır. Sartre, sosyalist blokun tek cephe hâlinde davranması ve dünya savaşını rizi kosunu göze alacağını belli etmesi sayesinde emperyalizmin hizaya getirilebileceği ve Vietnam savaşlarının önlenilebileceği inancındadır.

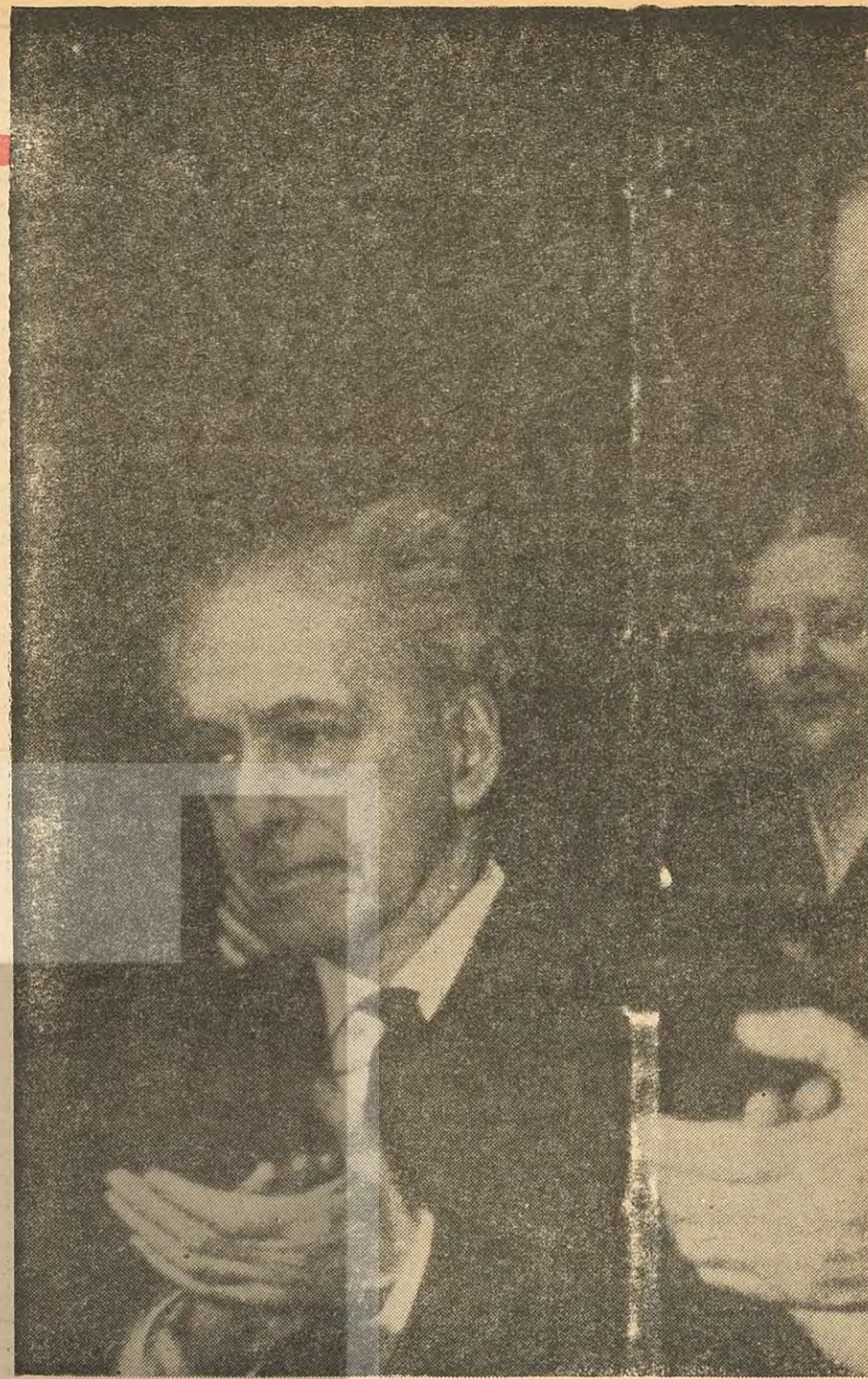

VESİKA

Nâzım Hikmet kendi şiirini anlatıyor

- II -

Derleyen : Ekber Babayev

Nâzım Hikmet ünlü Romancı İlya Ehrenburg

«SINIRI GEÇİNCE HOPA HAPİSHANESİNE DÜŞTÜM»

«Memlekete ilk dönüşümde - 1925, yığınlar, toplu oldukları bir yerde hitap eden şiir, özü ve şekli bakımından beni ilgilendirmekte devam etti. O devrin şartları içinde şiirlerimi, bir tiyatrodan, sırf işçi dinleyicilere sahnedan okuyabiliyordum.

Moskova'ya döndüm. Bir taraftan Sovyetler Birliği realitesi, bir yandan beynelmilel inkılâpçı kronik, bir yandan memleket hasreti şiirlerimde ön plâna geçti. Bunlara uygun şekil meselesi de ortaya çıktı.

O devirlerde Marks'la, Engels'le, Lenin'le haşır neşirdim. Üç üstat yalnız üç bilgin, üç devrimci değil, üç büyük, ama çok büyük sanatkârdı benim için. Lenin'in kitaplarını doğrudan doğruya sahneye koymak istiyordum. Bu istek şiirde de beni aynı işi yapmaya götürmüştü. «Materyalizm ve empirikritizm» kitabını iki şiirle iltistre etmek istedim. Biri basıldı bir çok dillerde: Berkley. Öbürünü yitirdim. Akımda yalnız dört satır kalmış:

Seni okurken azizim Yum
uykum geliyor uykum
rüyada mısın bilmem ki nen var?
Rüya gibi bir felsefen var...

Bilhassa, Moskova'ya ilk gelişimden sonra inkâr ettiğim lirik eleman-sız olamayacağı kanaatına vardım. Lirik unsurun şiirime tekrar girişi, şekilde yumuşamalara sebebiyet verdi. Misâl:

Denize dönmek istiyorum
mavi aynasından suların
boy verip görünmek istiyorum,
denize dönmek istiyorum
denize dönmek istiyorum...

Şiirlerimde yer alan fazla sürprizli, fazla, nasıl demeli, nevi şahsına münhasır hayaller de gitgide azalma-ğa başladı. Böyle hayallere bir kaç misâl. Sevgiliye:

Ey uzun entarili tüysüz Puankarlı!
Yahut:
Ey, ruhu Lortlar Kamarası, kadın!
diye hitap etmek,
Yahut:

..Ve ben ancak bahtiyar olacağım
karnuma bir türbin oturtup
kuyruğuma çift uskuru taktığım
gün...

Memlekete döndüm. Sınırı geçem
geçmez hapise düştüm. Hopa hapise

nesinin tesiri, öz bakımından şiirimde kendini gösterdi. Hopa hapisane notları, bir çeşit yeni realizm telak-kisine varmaktı. Şekil de ona göre, daha çok bir anlatma, bir hikâye etme tarzı oldu. Hayaller de yenileşti. «Sükut»tan bir örnek:

Dışarda
kara zıpkasında sırmalar yanan
bir eşkiya hâli var
basa bas çakmak çalan havalarda...

Maamafih, bütün şiirimde şekil bakımından bir çeşit Barok hâlâ hük-münü sürüyordu.

«ŞİİRLERİMİ ARTIK İŞÇİLERE OKUYAMIYORDUM»

Memlekette parti faaliyeti hemen hemen yüzde doksan sekiz illegaldı. Fakat bazı legal neşriyat yapmak imkânı vardı. Artık şiirlerimi tiyatro sahnesinden işçilere yüksek sesle okumam imkânı yoktu, fakat onları legal olarak, ve hapse girmek pahasına, bastırılmak imkânı vardı. Bu durum şiirimde hem muhtevasına hem de şekline tesir etti. «Kerem» gibi bazı şiirlerde, hele hicivlerde keskin kafiye ve sürprizli hayâl imkânlarını kullanmakla beraber, ana hattında şiirlerimde lirik eleman, bundan sevda elemanını anlamıyorum, gitgide kuvvetlendi, kafiyeler yumuşadı, dil şairin bir kişiyle, yahut bir kaç kişiyle yavaş sesle konuşması oldu. Misaller: «Sıradaki», «Sıradakinin Ölümü», «Gece Gelen Telgraf», «Bir Ayrılış Hikâyesi», «Nikbinlik», «Belki Ben», «Mavi Gözlü Dev,» ve saire.

Belki ben
o günden
çok daha evvel,
köprü başında sallanarak
bir sabah vakti gölgemi asfaltta
salacağım.

Belki ben
o günden
çok daha sonra,
matruş çenemde ak bir sakalın izi
sağ kalacağım

Yahut:
O mavi gözlü bir devdi.
Minnacık bir kadın sevdi.
Kadının hayali minnacık bir evdi,
bahçesinde ebrullü
hanımeli
açan bir ev...

«BEDRETTİN DESTANI, ŞEKİL İMKÂNLARININ MUHASEBESİYDİ»

Beynelmielel olaylar şiirimde önemli bir yer tutmakta devam ediyordu. Bunları, o günkü memleket şartlarında, bir çeşit dumanla örtmek zorundaydım, ancak böylelikle bunları bastırabiliyordum. Öteyandan bunlarda bazan Türkiyenin realitesi bahis konusuydu. «Benerci Kendini Niçin Öldürdü» de olduğu gibi. Bazılarında fantastik bir elemanın perdesi altında söyleyeceklerimi söylemek zorundaydım. «Jokond ile Si-Ya' U» da olduğu gibi. Bazılarını ise daha açık yazabiliyordum. Bunlarda bilhassa hiciv, mizah unsurunu da kullanmak imkânı oluyordu. «Taran-ta Babu'ya Mektuplar»da olduğu gibi. Tabii bütün bu muhteva şeklin üstüne de tesir etmekte gecikmiyordu. Bu bir sıra poemın sonuncusu Bedreddin Destanı'dır. Burda şekil bakımından, halk vezni unsurları, Divan Edebiyatı unsurları bence âzâmi had dinde kullanılmıştır. Diğer taraftan bu kitap, şekil bakımından, o zamana kadar elde edebildiğim bütün şekil imkânlarının bir muhasebesiydi. Bu kitapta biraz aceleye gelen ve ancak yarısı yazılabilen bu kitapçıkta, şekil bakımından bütün merhalelerimi, bazarın bir parçada, bazan ayrı ayrı parçada kullanmak istedim:

Sıcaktı.
Sıcak.
Sapı kanlı, demiri kör bir bıçağı
sıcak

Yahut:
«Varalım,
dedik,
Görelim
dedik.

Yapışıp
sapanın
sapına
şol kardeş toprağını biz de bir yol
sürelim, dedik».

Yahut:
Sedirde al yeşil, dal dal Bursa
ipeklisi,
duvarda mavi bir bahçe gibi
Kütahyalı çiniler,
gümüş ibriklerde şarap,
bakır legerlerde kızarmış
kuzular nâr idi.
Öz kardeşi Musayı ok kirişiyle
boğup
yani bir altın leğende kardeş
kanıyla aptest alarak
Çelebi Sultan Mehmet tahta
çıkış, hünkâr idi...

«HAPİSTE, ŞEKİL MESELELERİ KAFAMDA BERRAKLAŞTI»

Bu kitaptan sonra, şekil meseleleri, hele hapise girdikten sonra, kafam ma bir kat daha berraklaştı sanyorum. Evvelâ, hiç bir şekil imkânını, tarzını, inkâr etmiyorum. Şiir, kafiye de, kafiyesiz de, vezinli de, vezinsiz de, bol resimli, hiç resimsiz de, bağırarak da, fısıldıyarak da yazılabilir, yeter ki yazılacak şey olsun ve bu yazılacak şey en uygun şeklini, bazan belirli bir tarihi merhaleye göre en uygun şeklini - en ustaca bulmuş olsun. Şahsen kendimse, şekli öylesine öze uydurmak istiyorum ki, şekil, özü bir kat daha belirtsin, ama kendisi, yani şekil belli olmasın. Güzel bir kadın bacağı bir kat daha güzelleştiren fakat kendisi belli olmayan ince bir çorap gibi. Bu tercih ettiğim şekildir, ama elbette ki yarın rengârenk şekilleri de tercih edebilirim. Sonra bugün ulaştığım bir ka-

na kadar arayacaktır. Bu arama sey-
rinde her konkre öze en uygun şekli
bulmağa, kendi kendini tekrarlama-
mağa, şahsiyetini muhafaza etmekle
beraber taklit etmemeye çalışacaktır.
Hiç bir değişmez, mutlak sanat kai-
desi tanımayacaktır. Denenmiş bir
çok sanat kaidelerinin tecrübelerin-
den elbette ki faydalanacaktır. El-
bette ki, kendi halk sanatının dünya
halkları sanatlarının, kendi ve dünya
halkları klâsiklerinin geleneklerinden
faydalanacaktır. Ama sadece fayda-
lanacaktır. Onları bir sıçrama tahtası
olarak kullanacaktır, ayaklarına pı-
ranga yapmayacaktır. Bu gelenekler
bahsinde bir iki çift sözüm var. Biz
kendimizi, bütün insanlıkça yaratıl-
mış değerlerin, bütün insanlık kül-
türünün mirasçısı sayarız. Burda bü-
tün insanlık tabirine dikkat nazarı-
nızı çekerim. Bütün insanlık, yalnız
Avrupa, yalnız Eski Yunan, Roma,
Rönesans değildir, Asyayla, Afrika
sıyla, yeni Amerikayla bütün dün-
yadır. Çin, Japon klâsikleri, Hind,
İran, Türk klâsikleri ve halk sanat-
kârları, genel olarak bütün bu ül-
kelerin insanlık kültür hazinesineki
payları, Avrupa'nın payından eski
Yunan, Roma ve Rönesans'ın payın-
dan hiç de aşağı değildir. Resimde
de, şiirde de, heykelde de, edebiyatta
da, rakısta da bu böyledir.

«KLASİK, YENİLİĞİN DÜŞMANI DEĞİLDİR.»

Klâsiklerden söz açıldığına göre bu
bahsin üzerinde biraz daha durmak
istiyorum. Bazı tenkitçilerde, klâsik-
lerle günümüzün yenilikçilerini bir
birine düşman yapmak isteyen bir
temayül var. Bu temayül yalnız dev-
rimizin tenkitçilerine mahsus değil.
Eskiden beri mevcut. Doğru mu?
Bence yanlış. Bir kere, klâsik deyince
neyi anlıyoruz? Hangi sanatkârla-
ra klâsik diyoruz? Fransız edebiyat
kitaplarına göre, tenkitçilerinin, ede-
biyatçıların büyük çoğunluğuna
göre, Kornel, Rasin, Molyer, klâsik
yazarlardır. Viktor Hügo ise, meselâ
romantiktir. Göte de romantiktir,
Puşkin de romantiktir. Ama Alman
edebiyatçıların bir çoğuna göre ise
Göte Şiller Alman edebiyatının klâ-
sik şairlerdir. Demek ki klâsik, ro-
mantik tabirleri memleketlere göre
değişiyor. Ama bütün memleketlere
göre bir klâsikliğin ölçüsü yok mu?
Var. Hem de bir tane değil, bir kaç
tane ölçü. Bu ölçülerden en önemli-
sini ele alıyorum. Klâsik sanatkâr,
kendi devrinde Yenilikçi olandır, ye-
niyi getirendir. Elbette bu yeniliğin,
yılların akışına karşı koyabilmesi ge-
rek. Yani klâsik sanatkâr, o bahçı-
vandır ki, sanat bahçesine yeni bir
ağaç dikmiştir. Bu ağaç bütün mev-
simlere, rüzgâra, dona dayanarak
gelişmiş, boy atmış ve hâlâ da yeşil-
liğini muhafaza etmektedir. Bu bakım-
dan meselâ Puşkini ele alalım. Elbet-
te ki devrinin en yenilikçi şairiydi.
Gerek öz, gerekse şekil bakımından
Rus şiirine ve dünya şiirine yenilik-
ler getirmiştir. Bu yenilikler tutun-
muştur. Bundan ötürü de klâsiktir.
Oysa ki, kendi devrinde hiç te klâsik
sayılmamıştır. Mayakofski'yi alalım.
Bu büyük yeni şair de bugün artık
klâsiktir. Böylelikle, klâsikliğin yeni-
liğin düşmanı değildir. Tersine, devrin
de yeni olmanın hiç bir sanatkâr klâ-
sik olamamıştır.

«UZUN ZAMAN SEVDA ŞİİRİ YAZMADIM.»

Sanat bahsinde sekterlik en bü-

yük düşmanımızdır. Sekterlik nihi-
listliğin bir çeşididir. Sekter, bir şey-
den, kendi zevkinden başka her şeyi,
bütün görüşleri inkâr eder. Hele şekil
meselelerinde sekterliğin kötülükleri
sayılmıyacak kadar çoktur. Kafiye-
li, vezinli şiir yazılmaz diyenler de, ka-
fiyesiz, vezinsiz şiir yazılmaz diyenler
kadar dar kafalıdır. Şiir öyle de yazıl-
ır, böyle de. Edebiyat dili, hele şiir
dili hayallerle, teşbihlerle fânlâ or-
taya çıkar, ancak böyle bir dil şiir
dilidir demek ne kadar yanlış, ter-
sini kabul etmek te o kadar yanlıştır.
Gençliğimde ben de az sekter de-
ğildim. Klâsik halk vezinleri ve kafiye-
leriyle şiir yazdıktan sonra, şekilde
yenilikler aramağa başladım, ken-
dime göre bir çeşit serbest vezinle
yazmağa başladım. Bunun temelinde
yine de halk şiirinin ölçüleri, hattâ
bazan aruz vardı, kafiye ve dil bah-
sinde de öyle, ama şiirin yalnız böyle
yazılacağını, bunun biricik şiir şekli
olduğunu iddiaya kalkıştım. Uzun za-
man sevda şiiri yazmadım. Hattâ şiir
lerimde «yürek» kelimesini kullan-
madım, yürek şuurun değil, duygu-
nun sembolüdür diye. Zaman oldu en
renkli, en ahenkli şekillerin peşinde
koştum halka söylemek istedikleri-
mi bu şekillerle söylersem daha ho-
şa gider, daha kolay dinlenir, daha
dokunaklı olur diye düşündüm. Za-
man oldu, büsbütün tersine, en sade
en göze görünmez şekillerle halka
türkümü dinletmek istedim. Ne za-
man yanıldım? Bence öylesi de lâzım,
böylesi de, daha nice nicesi de. Sa-
natkâr, halka türküsünü dinletmek
için en uygun şekilleri durup dinlen-

sevinçten de, kederden de, umuttan
da, umutsuzluktan da söz açı-
yorum, insana has olan her şey şiiri-
me de has olsun istiyorum. İstiyorum
ki, okuyucum bende, yahut bizde, bü-
tün duygularının ifadesini bulabilsin.
Bir Mayıs bayramına dair şiir oku-
mak istediği zaman da bizi okusun,
karşılıksız sevdasına dair şiir okumak
istediği vakit de bizim kitaplarımızı
arasın

Şairin kendinden bahsetmesi de
kendinden bahsetmemesi de, bir ki-
şiye yahut milyonlarca insana ses-
lenmesi onun felsefi, siyasi görüşü-
nü açıklamaz. Milyonlarca insana ses-
lenen, kendisinden hiç bahsetmeyen
nice şairler vardır ki mistik, sübjek-
tiv, idealist felsefenin, hattâ dini aki-
delerin temsilcileridir. Tersine,
yalnız kendinden bahseden nice şair-
ler vardır ki, yahut çok kere kendin-
den bahseden şairler vardır ki ma-
teryalisttirler, hem de diyalektik ma-
teryalist. Ve onların şiirleri kitlele-
rin malı olmuştur.

Ben hem yalnız kendimden bah-
seden şiirler yazmak istiyorum, hem
bir tek insana, hem milyonlara ses-
lenen şiirler. Hem bir tek elmadan,
hem sürülen topraktan, hem zından-
dan dönen insanın ruhundan, hem
kitlelerin daha güzel günler için sa-
vaşından, hem bir tek insanın sevda
kederlerinden bahseden şiirler yaz-
mak istiyorum hem öüm korkusun-
dan, hem ölümden korkmamaktan
bahseden şiirler yazmak istiyorum.

Şair oldum olalı, güzel sanatlardan
beklediğim, istediğim şey, halka hiz-
metleri, halkı güzel günlere çağırma

Ekber Babayev, Nâzım Hikmet'in oğlu Me met'le

meden, ömrünün sonuna kadar ara-
mak zorundadır. Bazan bu araştırmalar
aylarca süren bir baş ağrısından,
sinir bozukluğundan başka sonuç
vermez. Olsun. Bazan yanılır. Yanıl-
sın. Baş aylarca ağrımayan, sınırları
bozulmayan, yanılmayan sanatkâr,
olduğu yerde sayandır.

Ben şimdi bütün şekillerden fay-
dalaniyorum. Halk edebiyatı vezni-
le de yazıyorum, kafiye de yazıyo-
rum. Tersini de yapıyorum. En basit
konuşma diliyle, kafiyesiz, vezinsiz
de şiir yazıyorum. Sevdadan da, ba-
rıştan da, hayattan da, ölümden de,

larıdır. Halkın acısına, öfkesine, umu
duna, sevincine, hasretine tercüman
olmalarıdır. Sanat telâkkinde de-
ğişmiyen işte budur. Geri yanı boyuna
değişti, değişiyor, değişecek. De-
ğişmiyeni en dokunaklı, en usta, en fay-
dalı, en güzel, en mükemmel ifade
edebilmek için durup dinlenmeden
değiştim, değişeceğim».

★

Nâzım Hikmet'in kendi sanat an-
layışı üstüne söyledikleri, bazılarını
kendi eliyle yazdığı, bazılarını bana
dikte ettiği işte bunlardır.

aat göre, en kısa şiirlerde bile, özün
algalanışına, gelişmesine göre şekil
e gelişmelidir. Meselâ kafiyesiz baş-
yan bir şiir mukayyet kafiyelelerden
çektikten sonra yine kafiyesiz bitebi-
r, yahut tersine, yahut başka bir
şekil kombinezonunu gerektirebilir.
il, ahenk bakımından da aynı şey.
onra en kısa, en kestirme söylemek
e barok'tan mümkün mertebe kan-
mak. Bütün bu söylediklerimi «İn-
an Manzaranı»nda ve son devir
irlerinde denedim. Misallerle de
ah mümkün:

Bütün kapılar kapalı inik bütün
perdeler
nerdeler nerdeler nerdeler
gidilmeyen gelinmiyen bir yerdeler
dilsizler fısıldıyor sağrırlara uzaktan
çok uzaktan
bakışın gözleri yok koşunun
ayakları
yoruldum yakalanmazı
kovalamaktan
bir cıgara içeyim

Bazan şiiri örten ayışığı, duman,
il, imâ oyunları yahut kanatlı söz-
er, şaha kalkan atın pafosu, daha
ayayım mı? Bütün bunlardan kaçın-
mak istiyorum. Tek fazla satır değil,
ek fazla kelime yazmamak istiyoy-
um. Duyduklarımı, düşündüklerimi
anlı şeylerin çıplaklığıyla doğrudan
oğruya en kestirmeden yazmak is-
yorum. Her öze en uygun şekli bul-
mak istiyorum. Yalnız kendi edebi-
nın değil, tanıdığım bütün edebi-
atların geleneklerinden faydalan-
mak istiyorum. Tabii gerekirse. Ba-
n da kendi edebiyatının gelene-
inden bile faydalanmak istemiyo-
am. Her eserde mutlaka bir gelene-
in geliştirilmesi gerektiğine de kâni
eğim. Her sanatkâr ömrünün sonu-

Para ile satın alınan ayaklanma

Prof Dr. Muammer Aksoy

MUSADDIKIN BEDELİ: 19 MİLYON DOLAR!..

Şah'ın kaçtığı gün, Hender son İsveç'den Tahran'a döndü. Aynı gün, Musaddık, Şahın Muhafız Kıtasını silâhsızlaştırmıştı. Musaddık yaptığı bir Radyo konuşmasında, kendisi ne karşı plânlanan Hükümet darbesinin ortaya çıkarıldığını ve öntendiğini halka bildirdi. Bunun üzerine, Tahran'da ve memleketin büyükçe bütün şehirlerinde Musaddık lehine nümayişler ve sempati gösterileri yapıldı. Komünist Tudeh Partisi, derhat Cumhuriyet ilân edilmesi için ısrar ediyordu. Şüphesiz ki zamanın gereği de bu idi. Fakat Musaddık bu anda dahi Komünistlerle bir likte hareket etmeyi kabul etmedi...

19 Ağustos sabahı Tahran'ın Güneyinde bıçaklarla ve vuru cu silâhlarla teçhiz edilmiş bir çapılcu gurup hareket geçti ve Kuzeydeki şehrin merkezine doğru yürüdü. Mollalar, toplum düşmanlarına ve saldırgan mahalle delikanlıları güruhuna (bu kuruşa sahip olmayan ve şimdiki elerine tutuşturulmuş 3 Marktan daha az bir para karşılığında mukaddes bir varlığı dahi öldürmeğe hazırlanan bu kişilere) aşağı yukarı 4 milyon Toman (2 milyon Alman Markı) dağıtmışlardı (17.9.1953 Le Monde).

Musaddık muhakemesi sırasında bir vesika ibraz etti ki, bundan Amerikan ajanlarının İran parasiyle mücehhez hale gelebilmesi için, bir gün önce Milli İran Bankasından 703552 numara ile ve 390.000 dolara karşılık Edward G. Donally lehine tanzim edilmiş 32.643.000 rial'i çektikleri ortaya çıkmaktadır. Ancak bu meblağın yetiştirmediği de meydandadır (Amerikan Dergisi The Nation, Musaddık'ı düşürmek için CIA'nın 19 milyon dolar harcadığını yazmaktadır. (Cook: The CIA, 192 The Nation 529, 1961). Zira dolar, birdenbire alenen kullanılan para haline gelmiştir. «Kahrolsun Musaddık» diye belli meydana çığırtkan kalabalığı taşıyan otobüs ve taksi şoförleri, memnun ve mağrur, aldıkları yeşil dolarları göstermekte idiler.

19 Ağustos günü öğleden önce General Zahidi ve bir tank içindeki birkaç subay, bu güruhun başında Musaddık'ın evi önünde buluştular. Nöbetçiler, hemen kurşunla yere serildi; ve ev birkaç atışla tahrip edildi. Musaddık ve onun yanında bulunan Müşavirleri, komşu evlerin damları üzerinden kaçtılar. Fakat 48 saat sonra zabıtaya başvurdular ve tutuklandılar. 22 Ağustosta Şah artık Tahran'a dönebilmişti.

Eğer yabancı bir Hükümeti devirme gibi böylesine müthiş bir hareketin vesikalarla ispat edilmesi mümkün olsa idi, o zaman CIA'nın, CIA'lığı konu su olmazdı. Ancak, olayların vattığı ispat kudreti sonucunda, dünya kamuoyunda, hasıl olan ortak kanat, bu olayda CIA'nın ileri çeken (elebaşı) o-

larak rol oynadığı yolundadır. İran'daki darbeye ilişkin basın haberlerinde (hem de «Komünist dostu» olarak damgalanmış basının haberlerinde), CIA'nın sorumluluğu, bir karine olarak değil, doğrudan doğruya bir vakia (olay) olarak belirtilmektedir. 21 Mayıs 1961 günlü New York Times şöyle yazmaktadır: «Başbakan Musaddık'ın düşürülmesinde, CIA baş rolü oynamıştır.» 6.11.1954 günlü Saturday Evening Post'da şu satırlar yer almak tadır: «... CIA'nın başka bir zaferi, 1953 yazında İran'daki Hükümet darbesi idi. Bununla, diktatör Başbakan Muhammed Musaddık bertaraf edilmiş ve bu memleketin dostu olan Şah Muhammed Rıza Pehlevî tekrar iktidara getirilmiştir.» 6 Mayıs 1966 günlü Die Zeit Dergisinde ise şöyle yazılmaktadır: «CIA, yalnız sola yönelmiş olan Guatemala Başbakanı Ardenz Guzman'ı değil, İran Başbakanı Musaddık'ı da düşürmüştür.»

Musaddık İran'da bir askeri mahkeme önüne çıkarılırken, Washington ve Londra'da rahat bir nefes alındı. Anthony Eden hatıralarında, «Musaddık'ın düşürülüşü haberi, bana nekahatım sırasında, karım ve oğlumla Akdenizde Yunan adaları arasında dolaşırken ulaştı; ve o gece mesut olarak uyudum» diye yazmaktadır (Memoirs, London 1960, Cilt 3 s. 214). Daha Eylül ayında Amerikan Dışişleri Bakanlığı Amerika'nın büyük petrol şirketleriyle müzakereye başladı ve bütün Amerikan şirketlerinin paylarını satın alması gereken şirketin kurulmasında ısrar etti. Bu teklif yalnız Petrol karteli üyelerinin mukavemeti ile değil, aynı zamanda İngiliz Dışişleri Bakanlığının protestosu ile de karşılaştı. Foreign Office, beraberce tesbit edilen amaçlardan ayrılmış olunmasını, kendisini hiçe sayma olarak kabul ediyor; ve eski anlaşmalara saygı gösterilmesinde ısrar ediyordu. Her iki Hükümetin ganimetin «adil bir paylaşılması» üzerine mutabakata varabilmelerine kadar, bir yıla yakın zaman geçti.

Fakat Majeste İran Şahı, yabancı kuvvetlerin ve çıkarların kendi memleketinde üstünlüğü elde ettikleri günü, her yıl millî zafer günü olarak kutlamağı tercih etti. Bu konuda Şah şöyle yazmaktadır: «Her yılın 19'uncu Ağustos günü memleketim millet gününü ve aynı zamanda Musaddık'ın düşüşünü ve az kalsın bağımsızlığımızı ortadan kaldıracak olan yabancı kuvvetlerden kurtuluşu kutlar. Umuyorum ki, bugünün ne anlama geldiğini asla unutmayacağız» (M. R. Pahlavi, s. 96).

Bugün İran petrolünün Musaddık tarafından devletleştirilmesinin üstünden 15 yıl geçtikten sonra, Musaddık'ın düşürülmesi ile İran Milletinin kaybettiği imkânlar, bütün genişliği ile ölçülebilmektedir. Yabancı memleketlere bağlı oluş her

Musaddık, bir gösteride halkı selâmıyor.

zamankinden daha fazladır. Yabancı çıkar grupları eliyle sömürülüş devam etmektedir. Hazine (bütçe) bir krizden öteki krize, ancak yabancıların yardımı ile ve güç belâ ayakta tutulabilmektedir. Sosyal eşitsizliklerin çok büyük oluşu, bütün millete aynı bilincin (homojen bir bilincin) doğmasına eskiden olduğu gibi hâlâ engel teşkil etmektedir. Oysa millî kurtuluşu getirebilecek olan, sadece bu bilincindir.» (Bahman Nrumand s. 68-70).

MUSADDIK NEREDE YANILDI?

Olayları bu şekilde arka arkaya sıralayan Tarih Felsefesi, İran halkının gerçek düşmanları ile sömürücü dış kuvvetlerin (yabancı sermayenin ve helo bunların başında CIA'nın), ele le vererek Devletin bağımsızlığı, milletin hürriyeti ve halkın refahı için didinmiş olan Musaddık'ı nasıl alaşağı ettiklerini gösterdikten sonra, bundan aşağıdaki sonuçları çıkarmaktadır:

«Musaddık'ın mağlûp oluşu ispat etmiştir ki, Millî hürriyet için yapılan mücadele, ancak halkın bütün kuvvetlerinin o savaşı içinde birleşmesi ve bütün halk tabakalarının kendisinden beklenen özel fedakârlığı yapmağa hazır olması halinde başarıya ulaştırabilmektedir. Herkes için ortak olan a macın, her grup bakımından özellikle belirtilmesi lâzımdır. Zira her grup için mücadelenin anlamı ve bunda mağlûp olmanın getireceği sonuç konusunun da bir bilince ulaşıldığı zamandır ki, bu gruplar, son safhaya kadar inatla devama hazır ve istekli olabildiler. Musaddık'ın hatası, özellikle şehir burjuvasına ve aydınlara hitap etmesi ve yüzde 75'ini köylülerin teşkil ettiği İran'ın halk kitlesini, millî kurtuluşu zorunluğunu konusunda aydınlatmayı ihmal etmesi idi. Musaddık, onların maddî yoksulluklarının hissedilir derecede giderilmesini sağlamıyacak bile olsa, onları hiç değilse yabancıların milleti boyunduruk ve vesayet altına almasına son vermenin, aynı zamanda sosyal uşaklığın da sona ermesi anlamına geleceği konusunda ikna edebilirdi. Ancak dış ve iç boyunduruk arasında karşılıklı bağıllık münasebeti yaratıldıktan sonradır ki, millî kurtuluş mücadelesi, tam surette haklılık ve kuvvet kazanır. Zira ancak böylece, milletin itibarı ve haysiyeti ile sonucu vatandaşın insanlığı (insan haklarına ve haysiyetine sahip oluşu) arasında fark kal-

maz (bu iki varlık aynı şey haline gelir).

Musaddık tamamen halk çoğunluğunun yararına hareket etmişti; fakat halkı kendi fikirleri için kazanmayı iymâl etmişti. Eğer o halk kitlelerini kararlı olarak arkasına alabilseydi, birkaç subay ve satın alınmış çapılcu güruhu ile asla düşüülemezdi. Musaddık, Başkanlığı sırasında, halk kitlelerini, iktidarı elinde tutanların siyasi kararları üzerinde etki yapabildiklerini, tecrübe ile tesbit etme imkânına tekrar tekrar sahip olmuştu. Mesela 1952 yazında, istediği yetkililerin verilmemesi sebebiyle Musaddık istifa ettiği zaman bu etki kendisini göstermişti. Halk, Şahı ve Parlâmentoyu Musaddık'ın arzularını kabul etmeğe ve onu geri çağırmağa zorlamıştı. Diğer birçok halde de, büyük arazi sahipleri ve Şahın yarıdakçıları Musaddık'ın kanun tasarılarına parlâmentoda muvafakatlerini esirgedikleri zaman, nümayiş yapan halk kitleleri, caddelerde bu tasarıların kabul edilmesi için baskı yapmışlardı. Demek oluyor ki Musaddık'ın hatası, halkın rolünü bilmemesine değil, iç boyundurukla mücadele etmeden önce dış boyundurukla mücadele edip onu bertaraf edebileceğine inanmasına dayanıyordu. İlan ettiği toprak reformunun dan ötürü, toprak ağalarının (feodal efendilerin) düşmanlığını üzerine çektiği halde, dış kuvvetlerle çatışırken içte çekişmeleri önlemek istediğinden, toprak reformunu uygulamaya başlamadı. Halbuki içteki kurtuluş savaşına, dış karşı olan kurtuluş savaşı ile başlasa idi, Amerikalılar muhtaç oldukları yarıdakçıları belki bulamazlardı. Dış karşı olan millî kurtuluş savaşının âkamete uğraması, sosyal mücadele cephelerinin de katlaşmasına sebep oldu. Böylece İran halkının umutları da, Musaddık zamanında katlandığı büyük fedakârlıklar da mahvoldu.» (Bahman Nirumand s. 68-71).

İşte Musaddık'ın kindler tarafından nasıl ve ne araçla düşürüldüğünün kısa ve objektif bir hikâyesi. Hiçbir yurtsever memleketinde hiçbir hükümetin veya hiçbir devlet adamının bu yollarla tasfiye edilmesini istiyemez. Sadece Musaddık ve hele İnönü gibi kendisini memleketinin yararına adanmış insanları değil, en kötü bir hükümeti bile, yabancı devletlerin çıkarları ile işbirliği yaparak düşürmeyi arzulayacak bir kişinin, en aşağılık yaratıklardan biri olduğunu kabul etmeyecek vatansız yoktur. Gerçekten

yabancı bir devletin kendi çıkarı için sunduğu destek ile mücadelede şu veya bu adımı atan kişiler, başlangıçta değilse bile, böylesine kirli, böylesine utanılacak bir adıyla etekleri pisliğe buluştuktan sonra, o yabancı kuvvetin kuklası haline gelmeğe mahkûmdurlar.

Şu halde İnönü'nün âkibeti, Musaddık'ın yahut Sukarno'nun âkibeti olur, diyenlerin, bu sözleri, Musaddık'ın ve Sukarno'nun nasıl, hangi dış yardım sayesinde ve hangi amaçlarla düşürüldüğünü iyi bilmemeleri yüzünden sarfettiklerini kabul etmek isteriz.

TÜRK ORDUSU, İRAN ORDUSU DEĞİLDİR

Bu konuda nihayet belirtilim ki, ne İnönü Musaddık'tır, ne Türk Ordusu İran ordusudur, ne Türk halkı İran halkıdır. Bundan başka Musaddık'ın etrafında, İnönü'nün bugün çevresinde yer alan idealist insanların ve teşkilâtın var olduğunu iddia edebilmek de imkânsızdır. İsviçre'de sosyal ilimler öğrenimi ve doktorası yapmış bir aydın olan Musaddık, daha ziyade idealist, yurtsever, fakat tecrubesiz bir masabaşı adamı idi. İnönü gibi sayısız meydan savaşlarının, ayaklanmaların, ihtilallerin, cuntaların ortasında her gün biraz daha bilinerek dünya ölçüsünde bir seviyeye ulaşmış tarihi bir kumandan, Devlet ve siyaset adamı değil!

Türk subay kadrosunu satın alabilecek paraya ise, - bütün zenginliğine rağmen - sade CIA'nın değil, dünyanın hiçbir hazinesinin sahip olmadığına bütün samimiyetimizle inanıyoruz.

Türk Ordusunun beikemliğini teşkil eden subay kadrosu, bir iki general değildir ki, Zahidi'nin ve onun yanında birkaç subayın CIA ile yaptığı işbirliği gibi ihanetler sonucunda satın alınabilsin (Binlerce aileden gelen yurtsever halk çocuklarıdır onlar).

Türk halkı ise, Birinci, hele İkinci Dünya Savaşından sonra çok şeyler öğrenmiştir. 1961 Anayasasının yarattığı (ve ortadan kaldırılmak için büyük çabalar sarfedilen) düşünce hürriyeti sayesinde de, içten ve dıştan nasıl sömürüldüğünün, ne gibi ihanetlerin konusu olduğunu bilinceye bir hayli ulaşmıştır ve hergün biraz daha ulaşmaktadır. İşte zaten ortamın solu hareketine karşı birçok kuvvetlerin her araca başvurarak insafsızca saldırmalarının sebebi de, milletin demokratik yoldan bütün haklarına ve bütün refah imkânlarına sahip olmasının ilk şartını teşkil eden bu bilincin, geniş halk kitlelerine yayılmasında, ortamın solu hareketinin şimdikiye kadar görülmemiş bir etkiye sahip olduğunu tesbit etmeleridir. Zaman zaman kendilerini bir numaralı millet ve halk savunucusu olarak göstermelerine rağmen «millet ve halk» deyince - içten - daima

küçük bir azınlığı ve onun aşırı refah ve üstünlüğü düşünen veya kendi kişisel hırsları uğruna herşeyi mahvetmeyi göze alabilen marazi muhterislerin bütün çabalarına rağmen, «ortanın solu akımı»nın önüne, hiçbir işe ve dış kuvvet geçemeyecektir. «İNÖNÜ OLMASA DA, ORTANIN SOLU OLACAKTIR.»

Son olarak belirtmek isteriz ki, ortanın solu hareketi, Halk Partisini gerçek hüviyetine kavuşturacak ve ona devrimci ve sosyal karakterini yeniden kazandıracak böyle bir hamle, 1961 Anayasasından sonra İnönü olmasa ve ortanın solunu ilân etmese de gelecekti. Bundan ötürü ortanın solu hareketi, asla İnönü'nün varlığına bağlı tesadüfi bir hareket değildir. Türkiye ve Demokrasi için büyük şans tarihin akışına tamamen uygun olan bu çağdaş hareketin, İnönü gibi büyük manevi ağırlığı bulunan bir tarihi şahsiyetin bağımsız görüş ve tutumuna da tamamen paralel düşmüş olmasıdır. «Sosyal demokrasi» hareketi demek olan ortanın solu hareketinin yaşaması ve ayakta durması, hiçbir kimsenin yaşaması ve ayakta durması da bağlı değildir. Bu hareket, büyük varlıklar sayesinde «can» değil, sadece «canlık ve kuvvet» kazanmaktadır.

Biz herşeye rağmen, ortanın solu akımına komünistlik iftiraları ile engel olmak isteyenlerin, «Türk Demokrasisinin bu en büyük kurtuluş şansını tahrip etmek gibi millet ve tarih önünde insanın manevi sorumluluktan hiçbir zaman kurtulmamasına sebep olacak böyle ters bir adımı son dakikada bir çok talihsiz eski dostun geri alacağına (x), aklın ve iyi duyguların üstünlük edeceğine inandıktan kendimizi alıkoymayoruz. (xx)

(x) Evet, ortanın solu hareketine karşı çıkanlar içindeki bütün grupların tuttukları yanlış yoldan dönemeyecek kadar köklü kusurların zebunu olduklarını kabul etmiyoruz. Bazıları aslında iyi, fakat küçük bazı his ve hesapların etkisi altında bu yola sapmış kimselerdir.

(xx) Bu münasebetle, sözlerimizin bazı kurnaz kişiler tarafından, istemediğimiz yönde yorumlanarak tahrik vesilesi yapılmasına imkân vermemek için belirtmek isteriz ki, ortanın solu hareketinin (daha somut olarak konuşursak Bülent Ecevit ve arkadaşlarının) karşısına çıkanların, tüm CIA kuklası olduğunu kastedmiş değiliz. Son zamanların memleket ve rejim için bu en ümit verici siyasi hareketini karalama çabası içinde olanların, birbirinden son derece farklı sebeplerin etkisi ile bu yola saptıklarından şüphe etmiyoruz. Meselâ, Başbakan olma tutkusuna müptelâ kişinin çırpınmasına sebep Etilent Ecevit'in bu harekete lider ve Parti Genel Sekreteri seçilmesini, hayatının tek amacını teşkil eden geleceğin Başbakanı olmaya engel sayışıdır. Başka bir tanesi için Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı olmak, bir üçüncü kişi için Başbakan yardımcısı olmak yıllardan beri karasevda kadar dayanılamıyacak ca zibeye sahiptir.

Bir dördüncü kişi için CHP Genel Sekreterliği aynı mahiyettedir. Ortanın solu hareketinin, kişi hegemonyaları temeline değil, ideal ve fedakârlık esasına dayanması, bu kişilerin klik oyunları ile kişisel amaçlara ulaşma şanslarını ortadan kaldırmış gibi görünmektedir. Bazı kişilerin ortanın solu hareketinin ve onun ülkücü ve fedakâr liderinin karşısına dikilmelerinin sebebi ise, oldum olası sosyal karaktere sahip mason hareketlerinin altında komünizm yumurtasını arayan bilgi-de züğürt, hayalde karun kişilerin oluşlarıdır.

Bunların bayraktarlığını yapan zat, vaktiyle en tehlikeli solcu olarak, Dışişleri Bakanlığını aday bugünkü omuzdaşını görürdü. Bazılarının aynı kumpanyaya katılmalarının sebebi, kendi zümre yahut kişi çıkarla-

Bahar Eğlencesi

İkibin Yılında Dünya

İKİBİN YILINA KADAR HARP YOK!

İkinci bir «Sanayi İhtilâli» yaşamaktayız. İlk Sanayi İhtilâlinde, makina, kol gücünün yerini almıştır. İkinci Sanayi İhtilâli ile, makina, fikir çalışması yapmaya yönelmiştir. İnsan beyni, elektronik beyinlerle desteklenmektedir.

Fizikçi Herman Kahn -ki Hudson Bilimsel Araştırma Enstitüsünün kurucusudur-, elektronik beyinlere dayanarak, 30 yıl sonra - ikibin yılına doğru- dünyanın durumunu tahmine çalışmıştır. Çalışmaya, en büyük «ordanatör»lere sahip bulunan Hudson Enstitüsünün yüz kadar matematikçi, fizikçi ve araştırmacı katıldı. Ne var ki Hudson Enstitüsü araştırmacılarının beyinlerinde ve kullandıkları dev ordinatorlerde dünyayı sarsan sosyalizm-kapitalizm, emperyalizm-Üçüncü Dünya, proleterya-burjuvazi gibi büyük tezatlara yer yoktur. Çağımızın bu temel tezalarını ihmal eden tahminlerin gerçeği ne derecede yansıttığı üzerinde durulması gerekli bir sorudur. Bununla beraber, Amerikan elektronik beyinlerinin ve uzun vadeli Amerikan politikasının çizilmesinde önemli rol oynayan bir enstitünün ikibin yılına nasıl gördüğünü bilmekte fayda vardır.

Hesaplara göre, hiç değilse ikibin yılına kadar harp olmayacaktır. İnsanlık tarihinde şimdiye kadar eş görülmedik bir barış ve refah dönemine girelecektir.

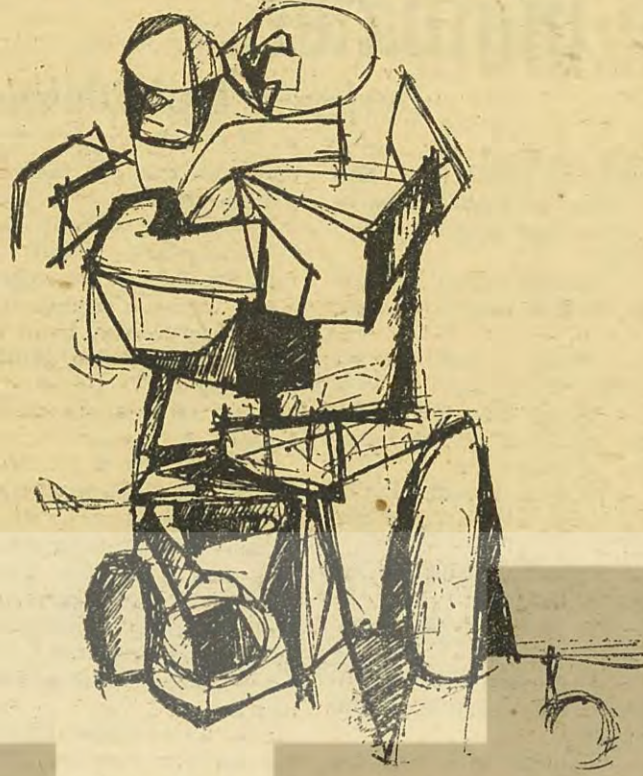
Devletlerin sınırlarında hiç bir değişiklik vuku bulmayacaktır. Hatta iki Almanyanın sınırları bile bugünkü gibi kalacaktır. Arazi ilhak arzuları, tarihe gömülecektir. Devletlerin büyük kısmı Anayasa egemenliği içinde istikrarlı rejimler tanyacaklardır. Politika dan gittikçe daha az, ticaret ve ekonomiden gittikçe daha fazla konuşulacaktır.

1930 tipinde büyük ekonomik krizler görülmeyecektir. Ekonomi, hızlı ve önlenmez bir yükseliş kaydedecek, elektronik beyinlere dayanan İkinci Sanayi İhtilâli bütün meyvalarını verecektir. Dünya tüketim malları uygarlığına doğru gitmektedir.

Bir altın çağ mı? Hemen hemen. Yüzyılın sonunda 320 milyon nüfusa erişecek olan ABD'de adam başına milli gelir 10 bin dolara (1966'da 3625 dolar) yükselecektir. 350 milyon Sovyetler Birliği vatandaşının geliri ise 5 bin doları bulacaktır.

Az gelişmiş ülkelere gelince, zenginlerin pek korktukları «Dünyanın lânetlileri»nin büyük ihtilâli gerçekleşmeyecektir. Zira, «lânetliler»in sayısı gittikçe azalacaktır. İleri sa-

rını kurtarma telaşlarıdır. Çevrelerinin ağası veya ağa yakını olan bu kişiler, ortanın solu hareketinin, kendi siyasi, iktisadi ve sosyal sömürme ve çıkarları için ciddi tehlike olduğunu sezdiklerinden ötürüdür ki, bu yola girmişlerdir. (Tabii bu kişisel çıkarı inkâr ederek vatan ve millettan söz etmek üzere...) Diğer bir grup ise, bugün artık parti içinde fikren eskimiş veya başka suretle yıpranmış olduklarından, diğer bir kısmı da işgal ettikleri yere önseçimlerde paradan tutunuz da her türlü ayak oyunları ile tesadüfen geldiklerinden, ortanın solu hareketini, kendi geleceklerine hasım saymaktadırlar. İşte ortanın solu hareketi ve ekibi karşısında bir-

nayi ülkeleri gibi, fakir ülkeler de, belki yavaş, belki hızlı bir tempo ile mutlaka zenginleşeceklerdir.

İkibin yılında 6 milyara erişecek dünya nüfusunun sekizde biri, yani 750 milyon kişi sanayi öncesi çağda yaşayacaktır. Bu durum, esas itibarıyla Siyah Afrikada görülecektir. Meksika, Pakistan, Endonezya, Mısır gibi ülkeler ise, «orta zenginlikte» devletler hâline geleceklerdir. Bunlar, Siyah Afrikanın daha geri ülkelerine kalkınma yolunda örnek teşkil edeceklerdir.

İKİ SÜPER BÜYÜK GERİLEYECEK!

ABD adam başına 10 bin, Sovyetler Birliği 5 bin dolar gelire erişmelerine rağmen, «altın bir iktisat» tanyacaklardır. Bunlar, «ihtiyarlayan imparatorluklar»dır. Dünya hegemonyaları ikibin yılında tehdit edilecektir. Tehdit Çin'den mi gelecektir? Hudson Enstitüsünün elektronik beyinleri bu soruya «asla» cevabını vermektedirler. Çin, kendi içine kapanma ve «devrimci fakirlik»in meziyetlerini geliştirmeye yönelecektir. Şimdiden Kültür İhtilâli, Çin'in tüketim toplumu yörüngesine kaymasını önlemek için bir fren amacı gütmektedir. İkibin yılında, yılda ortalama yüzde 4 kalkınma yapan, adam başına gelir seviyesi 300 dolar zayıf bir Çin görülecektir. Böyle bir Çin, dünyanın öteki ülkeleri için ciddi bir tehlike teşkil edemeyecektir. O halde ikibin yılında dünya

barışı için tehlike nereden gelecektir? Hudson Enstitüsü, tehlikeyi Japonya ve Almanya'da görmektedir. Yüzyılın başlarında iki askeri devlet olan Almanya ve Japonya ikibin yılında aşırı sanayileşmiş ülkeler safında yer alacaklardır.

JAPONYA, AMERİKAYI GEÇECEK

ABD, Federal Almanya üzerinde baskı araçlarına sahip olduğu müddetçe tehlike yoktur. Fakat bu baskı kalkınca, «Büyük Almanya» tehlikesi ortaya çıkabilecektir. Durum, Batı Avrupada dengesizlik yaratacaktır. Üstelik İngiltere, denge sağlamada Fransaya yardımcı olamıyacaktır. İngiltere, Çin'den de geri, yüzde 2 kalkınma hızıyla, «Avrupanın hasta adamı» sayılacaktır. Bununla beraber, asıl büyük tehlike Almanya'dan gelecektir. Önümüzdeki 10 yıl için de, Japonya, Batı Almanya'yı geçecektir. 1980 yılında Japonya üçüncü sanayi devleti olacaktır. İkibin yılına doğru Japonya bütün rekorları kırarak Amerikaya ulaşacaktır. Adam başına gelir, Amerikan seviyesine erişecektir. Japonya, Avrupayı çok geride bırakacaktır. Daha sonraki yıllarda Japonya, Amerikayı da geçerek ilk sırayı alacaktır. Böylece Japonya, Batıyı kendi alanında, üretim ve refah alanında yenecektir.

1 numaralı sanayi devleti, barışçı bir rekabetle yetinecek midir? Kahn, Japonların

bir «millî amaç» olmadan, (yani bir ideoloji olmadan) yaşayabilecekleri ihtimal vermemektedir. O halde ekonomik kudretin zirvesinde Japonya ne yapacaktır? Yeni den eski emperyalist politikasına dönecek midir? Bu takdire Japonya, «dünyanın etire batmış diken» olacaktır.

1975 yılına kadar Japonya, yılda bin nükleer bomba yapabilecek miktarda zenginleştirilmiş uranyum üretecektir. Japon uzmanları, yakın gelecekte Amerikan Minuteman'a benzeyen füzeler imal edeceklerdir. Hudson Enstitüsü, «İkibin yılından sonra Japonya yüzüne gireceğiz» sözleri ile bu bahsî kapamaktadır. «Bir Japon tehlikesi vardır. Fakat bir rıziko, hiçbir zaman kesin değildir. Üstelik barışın cazibesi çok daha artacaktır.»

İKİBİN YILININ NİMETLERİ

İkibin yılının dünyasında, nükleer savaş tırmanmasının yerini, «mutluluğa tırmanma» alacaktır. ABD, Japonya, Sovyetler Birliği ve Batı Avrupa gibi ileri sanayi ülkelerinde hava şartları ordinatorlere itaat edecektir. İstenince yağmur yağacak, istenince güneş açacaktır. Ana-babalar, isterlerse kız, isterlerse erkek evlât sahibi olacaklardır. Ameliyatları kolaylaştırmak için, insanlar uzun bir uykuya yatacaklardır.

Çalışma saatleri azaltılacaktır. Haftada 4 gün, yılda 39 hafta çalışılacaktır. Yılın 218 günü bayramdır. Böylece Neron'un 76 gün bayram rekoru kırılacaktır.

Amerikan nüfusunun yalnız yüzde 40'ı, devamlı bir işte bulunacaktır. Geri kalanı çalışmadan yaşayacak ya da yılda yalnız 2-3 ay çalışacaktır. İnsanlar zamanlarını zevk peşinde koşmaya harcayacaklardır. Zevk peşinde koşma, Yirminci Yüzyıl sonunun hâkim özelliği olacaktır.

Entelektüel zevk, müthiş bir kültür patlamasına yol açacaktır. Kültür patlamasının ilk belirtileri şimdiden ABD'de görülmektedir. Avrupa ise yeni bir hümanizmanın beşiği hâline gelecektir.

Hâlen, beyindeki ıstırap merkezlerinin tesbitine çalışılmaktadır. Yarı beyindeki zevk merkezleri keşfedilecektir. Bu merkezler elektronik araçlarla sun'i olarak harekete geçirilebilecektir. İkibin yılında, görünüş odur ki, alkol ve LSD gibi keyif verici maddelelerin yerini, zevk merkezlerini tahrik eden elektronik araçlar alacaktır.

Ama ikibin yılı cennetinde herşey mükemmel değildir. Uygur dünyayı bir kriz saracak. Bu kriz politik, nükleer ve ekonomik değildir. Bir ahlâk krizidir: İnsan, yeni yaşama nedenleri arayacaktır.

suretle burnunu sokmasına müsaade edemez. Buna yeltenme küstahlığında bulunan bütün dış kuvvetlerle kıyasıya mücadele etmeğe azimlidir. Toplumcuların zaten düşmanı olan CIA, bir de kendisine özellikle cephe almış bulunan ortanın solu hareketine karşı Türkiye'de elbette ki bütün kuvveti ile savaşacaktır. Bu savaşta hangi zayıf ruhların ittifakını sağlayacağını bilmemize, kâhin olmadığımız için imkân yoktur. Bu konuda bugünden hiçbir şey söylenemez. Böylesine şeref, haysiyet ve namusa ilişkin bir konuda hasımlarımızı dahi uluorta itham etmemiz, söz konusu olamaz. Yalnız bir noktaya işaret etmeden geçemeyeceğiz: Tertemiz, idea-

list bir insan olduğunu ve kendisini demokrasi ve hürriyet davasına adanmış olduğunu daha kadar kendilerinin de en kesin bir dille teslim ettiği Bülent Ecevit gibi bir şahsiyete ve onun aynı karakterdeki arkadaşlarına bugün «komünistlik ithamında bulunmaktan kaçınmayan» kişilerin varsa, bu kişilerin kendi aleyhine bazı karneler yaratılmaları bilmeleri gerekir. Gerçekleri, ne siyasi ve ne de genel ahlâkla bağdaşmayacak bir şekilde bile bile tersine çevirmek, şeref ve haysiyetlere saldıkları kişiler hakkında, pek çok şey düşünmeğe başkalarının hakkı olacağı şüphesizdir. Hülâsa olayların dili zamanla birçok şeyi aydınlatacaktır.

Mustafa Kemal - Bolşevikler ve İngilizler

Derleyen: Erol Ulubelen

Sivas Kongresi Başkanı Mustafa Kemal

(17 Temmuz 1920, S. 101, Amiral Sir F. de Robeck'den Lord Curzon'a) :

Ferit Paşa beni ziyaret etti. Türkiye'ye imzalatılmak istenen barış şartlarının bir idam fermarı olduğunu söyledi. Halkın bütün ümidi İslâm Dünyasında ve bolşeviklerdedir. Kemalistlerin, Yunan ilerlemesine dayanmasına imkân yoktur. Köylüler çok vorgundur. Yunanlılar Ankara'ya, Sivas'a, hattâ Erzurum'a kadar mukavemet görmeden gideceklerdir. Bunun için, hiç bir çare görmediğinden anlaşmayı imzaya çağırın, dedi.

(21 Temmuz 1920, S. 103, Mr. Fitzmaurice'in Türk esirleri hakkındaki notu) :

... Buradaki esirlerin hepsi, Kemalist milliyetçilerden yanadır. Bunların serbest bırakılması, İngiltere'nin düşmanı Kemalistlerin bir zaferi sayılacaktır.

KIBRIS DAVASI

(29 Temmuz 1920, S. 112, Lord Grandville'den Lord Curzon'a) :

Yunanlıların Doğu Trakya'da hızla ilerlemeleri, Edirne'nin işgali ve Albay Fayyaz'ın esir edilmesi, burada korkunç şenliklere sebep oluyor. Bir cins delilik buluram içindeler. Bütün gazeteler, İstanbul'u Yunanistan için istiyor. Atina'da Majestelerinin Hükümetinin prestiji zirvede. Yunanlılar, Trakya ve Anadolu'da İngilizler sayesinde ilerlediklerini biliyorlar. Halk sokaklarda beni alkışlıyor.

(1 Ağustos 1920, S. 113, Amiral Sir F. de Robeck'den Lord Curzon'a) :

İstanbul'da durum karışık. Herkes Sadrazama hücum ediyor. Şeyhülislam ve Ticaret Nazırı (geçen yıl Konya Vâlisi idi, milliyetçilerin baş düşmanı) şayet Damat Ferit yerinde kalabilirse, bize çok faydalı olabilir. Fakat halk çok muhalefet gösterirse onu orada tutmanın faydası yoktur, görüşündeler.

(1 Ağustos 1920, S. 114, Sir A. Buchanan'dan Lord Curzon'a) :

Kıbrıs ancak İtalyanların müsaadesiyle Yunanlılara verilebilir. Herhalde 5 ilâ 25 yıl içinde bir plebisit yapılacak. Kıbrıs Yunanistan'a bırakabiliriz.

(3 Ağustos 1920, Lord Curzon'dan Sir A. Buchanan'a) :

Kıbrıs'ın Yunanistan'a verilmesi, İtalya'nın müsaadesi olmadan gerçekleşemez. Yakın bir gelecekte, gerekli müsaade sağlanacaktır. Bundan ürkmesinler.

SADRAZAM PARA İSTİYOR

(28 Ağustos 1920, S. 132, Amiral Sir F. de Robeck'den Lord Curzon'a) :

Sadrazamın ısrarla para istemesi üzerine Fransız, İngiliz ve İtalyan komiserleri, Türkiye'nin mali durumunu incelemeye başladılar. Türk memurları maaş alamazlarsa, rahatsızlık ve karışıklık çıkacaktır. Buna müsaade edemeyiz.

MUSTAFA KEMAL İLE PAZARLIK

(3 Eylül 1920, S. 153, Lord Curzon'dan Sir A. Buchanan ve Amiral Robeck'e) :

Hükümetimiz, bazı çevrelerin aracılığı ile, Mustafa Kemalle

müzakereler yapmaktadır. Mustafa Kemal tarafından gönderilen Suphi Bey'e şu şartları ileri sürdük:

1 — Mustafa Kemal, Trakya'da hiç bir hak talep etmeyecektir.

2 — Türklere İzmir'de bir kısım yer verilecektir.

3 — Yunan askerleri Türkiye'den çekilecek, yerlerine İtalyanlar getirilecektir.

4 — Mustafa Kemal, İngiliz teknik müşavirlerini kabul edecektir.

5 — Boğazlar, İngiliz kontrolünde kalacaktır.

6 — Damat Ferit istifa edecektir.

7 — Mustafa Kemal kuvvetlerini dağıtıp silâhlarını teslim edecektir.

8 — İngilizler, Yunanlıları desteklemekten vazgeçecektir.

9 — Mustafa Kemal Mısır, Hindistan, Mezopotamya ve diğer yerlerde yürütmekte olduğu İngiliz aleyhtarî propagandaya son verecektir.

10 — Mustafa Kemal, İtalyan Hükümeti ile aleyhimize olarak anlaşmaktan vazgeçecektir.

Şayet bunlar kabul edilmezse, kendisiyle başka yollarla anlaşmaya çalışacağız.

(23 Eylül 1920, S. 146, Mr. Ryan'ın Anadolu Millî Hareketi hakkındaki notu) :

Türkler, yapılan barışı çok sert ve adaletsiz buldular. İstanbul Hükümeti iyice çökmüş ve iflâs etmiş durumdadır. Milliyetçiler zayıf, Yunanlılar ise zirhlar içinde pırıl pırıl ve hazır. Majestelerinin Hükümeti, hangi politikayı izleyeceğini bilmiyor. Fransızlar, iki kampa ayrıldılar. İtalyanlar, politik ve ekonomik bakımdan Türkiye'yi emmek istiyorlar. Kürtlerin Türklere ayrılmaları çok güç. Böyle olmakla beraber, Majestelerinin Hükümeti, onları Kemalistlere ve bolşeviklere karşı kullanabilir. Anadoluyu milliyetçiler aleyhinde cesaretlendirmeliyiz. Halkın, milliyetçilerden bıkkın olduğu teorisini yaymalıyız. Ferit Paşa Anadolu'ya bir grup göndererek, halkı kandırmaya çalışacak.

(1 Ekim 1920, S. 151, Amiral Sir F. de Robeck'den Lord Curzon'a «gizli» kaydı ile) :

Ferit, kendisinin, Sultanın ve adamlarının kişisel güvenliğinden korkmaktadır. Bana müsaade eder misiniz ki, şayet hükümet milliyetçilerin eline geçerse, bu zevatin hayatını garanti ettiğimizi bildireyim?

(4 Ekim 1920, S. 154, Amiral Sir F. de Robeck'den Lord Curzon'a «çok gizli» kaydı ile) :

Ferit'in fikrine göre, kendisi istifa ederse, gelecek hükümet her şeye rağmen barış antlaşmasının karşısına çıkacak ve milliyetçileri tutacaktır. Ferit, Sultanı etkileyecek tek kişinin kendisi olduğunu, İngiliz dostluğunu kendisinin yarattığını iddia ediyor. Ferit'in istifası hâlinde, onun ve Sultanın şerefli bir şekilde memleketten çıkmasını garanti edebiliriz.

1 — İstifası hâlinde, Ferit'e memleketi terketmesi için yardım edebilirim.

2 — Sultanın tahtını terkinin,

memleket için çok kötü olacağını bildirdim.

3 — Sultan ve Ferit, memlekette kalırlarsa, onları korumak için herşeyi yapacağım.

4 — Herşeye rağmen Sultan tahtını terkederse, onun memleketten ayrılmasını garanti edebilirim.

Fakat siz bunların aksini isterseniz, o başka...

(5 Ekim 1920, S. 175, Mr. Venizelos'dan Lloyd George'a) :

Türk Hükümetinin Mustafa Kemal'i ortadan kaldıramayacağına kanaat getirdim. Sultanın daha fazla adam göndermesi, milliyetçileri güçlendiriyor. Buna karşı tedbir olarak.

1 — Bütün Türklere İstanbul'dan atalım.

2 — Karadeniz'de Rum Pontus devletini kuralım. Bunlar İslamiyete karşıdır.

(23 Ekim 1920, S. 163, Lord Curzon'dan Lord Derby'ye) :

Damat Ferit istifa etti. Şimdi yeni Sadrazam ile Sultanı el de etmek gerekiyor.

SÜNNİLER, ALEVİLER VE BOLŞEVİKLER

(6 Kasım 1920, S. 170, Albay Stoks'dan Lord Curzon'a) :

Türkler tarafından Ermenistan'ın başarıyla zaptı, Orta Doğunun çehresini değiştirmiştir. Türkler, şimdi Azerbeycanı kontrol etmek isteyecektir. Böyle bir durum, Türklere bolşeviklerin çatışmasını kaçılmaz hâle getirecektir. Biz her iki devlete de düşmanız. İkiisi ile de savaşıyoruz. Fakat fırsat olursa, biriyle birleşip ötekiyle savaşalım. Şayet Bolşeviklerle birleşsek, onların Doğu ve Güneye doğru imlerini durdurabiliriz. Ama propagandaları devam eder. Bu sayede sanayimizin ve pazarlarımızın ihtiyacı olan ham maddeleri ele geçiririz, fakat Bolşeviklerin uzun bir süre kalacakları garanti edilemez ki. Türklere birleşsek Yunanlıların Türki-

ye'deki genişleme politikasını bırakmamız gerekir. Böylece, İslâmın bize karşı birleşmesi tehlikesini ortadan kaldırırız. Bu, imparatorluğumuzun Doğu da devamı için hayati bir noktadır. Öte yandan şiiiler ile sünîiler arasındaki zıtlıklar büyük tür, biz bunu daha da büyütürüz. Mustafa Kemal ile Tiflis'ten temasa geçebiliriz. Emirlerinizi bekliyorum.

(10 Kasım 1920, S. 174, Amiral Sir F. de Robeck'den Lord Curzon'a) :

Kemalistler, Ermenistan'ı aldılar. Bu bölge, bizler için kaybolmuş sayılır. Batum'da da aynı tehlikeye uğramak üzereyiz. Kemalist - Bolşevik başarısından sonra, milliyetçiler Sevi Antlaşmasını büsbütün kabul etmeyeceklerdir. Yunan ordusu tam mânasıyla harekete geçirmek gereklidir. Bolşevikler, Kemalistlere yardım ediyorlar.

(22 Kasım 1920, S. 181, Sir H. Rumbold'dan Lord Curzon'a) :

İzmir'den gelen askerî raporlar iyi değildir. Yunanlılar bile, askerî disiplinleri olmadığını kabul ediyorlar. Üçüncü Birliğin komutanı Kondilis, Salihi'den kömür vagonlarının altına saklanarak kaçmış. Öyle görünüyordu ki Yunanlılar tek başlarına bu işi yürütemeyecekler.

BOLŞEVİKLER İLE TÜRKLERİ ÇARPIŞTIRMALIYIZ

(22 Kasım 1920, S. 183, Türkiye, Rusya ve Yunanistan'daki olaylar) :

Mustafa Kemal'in ordusu Yunanlılarla çarpışmaya hazır, hattâ İzmir'te İngilizlerin bile önüne dikilmektedir. Ayrıca Adana'da çarpışmakta ve Cezire'de de İngilizleri tehdit etmektedir. Erzurum üstünde Türkler ile Rusların çarpışmasını sağlamalıyız. Ruslarla olan anlaşmalarını bozdukları takdirde, Türklere İzmir, Kars ve hattâ Trakya'da bazı haklar tanıyacağımızı söyleyelim. Türkiye, bizler ile Ruslar arasında tarafsız bir bölge olursa, İngiltere'nin Mısır, Hindistan gibi dominyonları rahat hâle gelecektir.

(27 Kasım 1920, S. 193, Sir H. Rumbold'dan Lord Curzon'a) :

Şayet çok şiddetli bir askerî harekâta girişmezsek, milliyetçiler kudreti ele geçireceklerdir. Üstelik korkumuz, halkın çoğunluğunu tatmin edici Bolşevik prensiplerinin Türkiye'ye sızmasıdır. Biz kendimizi, Bolşevikliğe karşı İslâmın koruyucusu gibi göstermeliyiz. Mümkün olduğu kadar Bolşevikler ile Mustafa Kemal'in arasını açmalıyız. Ayrıca şimdiye kadar Rusları İslâmın düşmanı sanan İslâm Dünyası, yavaş yavaş uyanıp gerçek düşmanlarının İngiltere olduğunu anlamaya başlamıştır. Hindistan'da dini liderler ve çok etkili bir kişi olan Gandhi, Türklere imzalatılan barış antlaşmasının karşısına çıkıyorlar.

(16 Kasım 1920, Lord Harding'den Lord Curzon'a) :

Mustafa Kemal ile Bolşevikler anlaşma yapıyorlar. Mttetikler, acele Mustafa Kemal'e yanaşıp Sevr Antlaşmasında bazı değişiklikler teklif etmelidirler.

— SON —

BİR ADET

OPON

SİZİ

HUZURA KAVUŞTURUR

Boş yere ıstırap çekmeyiniz

OPON,

baş, diş, adale, lumbago, romatizma ve şinir ağrılarını teskin eder.

OPON,

günde 6 tablete kadar alınabilir

İşçi Sınıfımızın İlgisizliği

Adil Aşcıoğlu

Olayları ve durumları genellikle oldukları gibi değil de olmalarını istediğimiz ya da olmaları gerektiği gibi görmek eğilimi yaygındır. İşçi sınıfı hakkındaki görüşlerimiz de bu eğilimin dışında değildir.

İşçi sınıfı deyince aklımıza atılan, mücadelecî, kendi hakları için olduğu kadar ezilen diğer sınıfların ve bütün bir toplumun kurtuluşu uğrunda savaşan, hürriyet, bağımsızlık, barış ve ekmekten yana bir sınıf akla gelir.

Gerçekten de tarih boyunca işçi sınıfı ülkelerde böyle mücadeleler yapmış ve bugün de yapagelmektedir. Böylece işçi sınıfının nitelikleri hakkında birtakım yargılara varmakta yız. Fakat genellikle bir soyutlamadan ibarettir. İşçi sınıfının niteliği hakkındaki bu yargılamaya, tarihin her devesinde ve dünyanın her ülkesinde doğru değildir.

İşçi sınıfı hakkında soyutlama sonunda vardığımız yargı, bizi bugün Türkiye gerçekleri karşısında şaşkınlıkta bırakır. Madem ki işçi sınıfı ilerici, mücadelecî niteliklere sahiptir ve bu sınıf ekmeğe, hürriyet, bağımsızlık, adalet ve hürriyet için savaşmaktadır da neden Türkiye işçi sınıfı bu meselelere karşı hemen tamamen ilgisizdir?

Demokrasi, temel haklar, bağımsızlık hürriyet gibi amaçlar bir yana işçi sınıfı bugün Türkiye'de kendi yararına yapılan sosyal mücadeleye karşı bile ilgisiz ve hattâ birçok defa karşıdır.

İşçi sınıfı Türkiye'de işçilerin çalışma şartlarının iyi bir şekilde düzenlenmesini öngören bir İş Kanunu ile sendika kurma ve grev yapma hürriyeti için en ufak bir mücadele

yapmamıştır. Şüphesiz işçi sınıfının en uyanık bölümünü teşkil eden sendikacılar arasında zaman zaman bu hürriyetlerin Türk işçisine tanınması gerektiğine dair demeçler veren olmuştur. Bu konuda yazılar da yazılmıştır. Fakat bu, gerçek bir mücadele olarak adlandırılmaz.

Son yılların işçi mücadeleleri tarihinde sadece iki olay kayda değer bir önem taşımaktadır. Bunlardan biri 1961 Anayasasında esasen kabul edilmiş bulunan sendika ve grev hürriyetini düzenleyecek kanunların çıkarılmasını «istemek» için İstanbul'da yapılan Sarayhanede mitingi, diğeri de Yapı İşçilerinin Ankaradaki mitingidir.

Şüphesiz işçi sınıfının hergün sürekli olarak mitingler, gösteri yürüyüşleri, protestolar yapması ancak sosyal ve politik krizlerin had safhasında söz konusudur. Nisbeten normal sayılabilecek zamanlarda işçi sınıfının bu gibi gösterilere sürekli olarak başvurduğu dünyanın hiçbir yerinde görülmemiştir.

Fakat bugün Türkiye'de acaba sosyal ve politik şartları normal olarak niteleneceği imkân var mıdır?

Çalışanların son derece kötü şartlar altında çalıştıkları, milyonlarca insanın işsiz dolacağı, sendika ve grev hürriyetinin hiçe indirildiği bir ülkede işçi sınıfına ve onun temsilcisi olan sendikalarla partisinin herhalde bugün yaptıkları gibi «durumu izlemeleri» normal karşılanamaz.

İş Kanununun işçiler yararına Meclisten çıkması için işçilerde ve işçi sendikalarında hiç bir hareket göze çarpmamaktadır. Vakti Türk-İş yönetici-

leri meseleyi bazı «özel ilişkilerine dayanarak izlemekte ve Kanunun Konfederasyonun isteklerine uygun olarak çıkması için çalışmaktadırlar. Fakat bu çeşit «kulis» çalışmaları ile her zaman olumlu sonuçlar elde etmek kolay olmadığı gibi bu yol Konfederasyon tarafından ileri sürülen isteklerin işçi sınıfı tarafından desteklenip desteklenmediği hakkında da gerek kamu oyunda gerekse milletvekillerinde kesin bir kanaat doğmasına imkân vermemektedir.

Diğer yandan toplu sözleşme düzeni ile ücretlerini fazla yükseletmeyen işçiler, hayat pahalılığının, zamların baskısı altında ezilmektedir. Tasarruf bonoları işçiler için bir yük olmakta devam etmekte ve vergi indiriminden işçilerin faydalanması hakkındaki kanun uygulanmamaktadır. İşçiler ve sendikaları kendileri için bu kadar önemli olan meseleler hakkında seslerini bile çıkarmamaktadır. Anayasamın ve diğer kanunların vatandaş olarak kendilerine tanıdığı haklardan faydalamp bir protesto mitingi, bir yürüyüş düzenlememektedir. Kısacası işçi sınıfı ve sendikalar bu konularda tam bir uyumsuzluk içindedir. O kadar ki, bir milletvekili «halkın zamlara itirazı» olmadığını belirtmek cesaretini ken dinde görmüştür.

Yeni bağımsızlığa kavuşmuş az gelişmiş ülkelerin birçoğunda bile işçi sınıfının kendi meselelerine karşı bu derece ilgisiz davrandığı nadiren görülmüştür. Halbuki Türkiye az gelişmiş ülkeler arasında olmakla beraber, eski ve zengin bir tarihe sahiptir. Endüstrisi ve işçi sınıfı az gelişmiş ülkelerin birçoğundan sayıca daha büyük ve önemlidir. Türkiye bir endüstri ülkesi olmamakla beraber işçi sınıfının yüzyıllık bir tarihi vardır.

Sadece İleri endüstri ülkelerindeki «işçi sınıfı»nın uyanık, mücadelecî ve ilerici olduğunu söylemek gerçeklere uymamak tadır. Bugün endüstri bakımından hiç de ileri olmayan az gelişmiş bir çok orta ve güney Amerika ülkelerinde işçi sınıfının Yirminci Yüzyıl içinde yani 50-60 yıllık dönem için deki tarihi bile hem işçi meseleleri hem de memleket ve dünya meseleleri karşısındaki tutumları bakımından zengin mücadelelerle doludur.

Bu ülkelerin işçi sınıfı, memleketlerindeki sosyal adaletsizliklere karşı olduğu kadar memleketlerinin bağımsızlığı ve kalkınması uğrunda da savaşmaktadırlar. Fakat Türkiye'de işçi sınıfı kendi meselelerine karşı ne kadar ilgisizse memleket ve dünya meselelerine karşı da aynı şekilde ilgisizdir. İşçi sınıfı ve sendikalar; toprak reformu, vergi reformu, bilgisizlik, hastalık ve fakirlikle savaşta diğer birçok ülkenin işçi sınıfından farklı olarak önderliği el almak şöyle dursun, bu savaşta açanlara yardım bile etmemektedir. Bu konuda işçi sendikaları da hareketsizdir. DİSK'e bağlı sendikalar Türk-İş'e bağlı olanlardan farklı bir durumda değildir. Memleketin sağlığı ile birinci derecede ilgili ilaç konusunda, sosyal sigortaların fonlarının kullanılmasında meselesinde her iki konfederasyon ve onlara bağlı sendikalar seslerini bile çıkarmamaktadırlar. İlaç endüstrisi ile en yakından ilgili olan Kimya-İş ile Petrol-İş sendikaları

yerli yabancı ilaç firmaları arasındaki mücadele ile yerli ilaç fabrikaları arasındaki rekabet konularında susmayı tercih etmişler, görüşlerini bildirmemişlerdir. Temel hak ve Hürriyetleri Koruma kanunu şüphesiz bütün memleketi ilgilendiren bir konudur. Fakat bu daha çok işçi sınıfını ve sendikalarını ilgilendirmektedir. Sendikaların bu kanunla sınıf mücadelesi yaptıkları, bazı zümrelere hücum ettikleri kolayca ileri sürülebilecek ve sendikalar çok zor durumlarla karşılaşacaklardır. Grevciler, protesto yürüyüşleri kolayca engellenebilecektir. Buna rağmen işçi sendikaları ve konfederasyonları bu konuda olumlu hiçbir mücadeleye girişmemişlerdir. İşçileri ilgilendiren kanunların çıkarılmasında, işçileri ilgilendiren diğer konularda olduğu gibi bu konuda da savaş aydınlar, üniversiteler ve ilerici siyasî teşekküller yapmakta dâvanın asıl sahipleri olması gereken işçiler ve sendikaları susmaktadırlar.

Fakat işçi sınıfının ve sendikalarının bu «durgunluğu», sadece kendi meselelerine karşı değildir. Türkiye'nin bağımsızlığı, ekonomisinin yabancı boyunduruğundan kurtarılması, ezilen ve ulusal kurtuluş savaşını yapan ülkelerin işçi sınıfları ile dayanışma gibi meselelere karşısında da işçi sınıfımız ve sendikaları derin bir «sessizlik» içindedirler.

Bu şartlar altında devlet yönetimine «İşçi sınıfının ağırlığını

koymasının» gücünü kendiliğinden ortaya çıkarmaktadır.

Amma bu durum Türk işçi sınıfının diğer ülkelerin işçi sınıfları gibi kendi meseleleri karşısında harekete geçmek için gerekli iç güçlerden ve şartlardan yoksun olduğunun bir delili değildir.

Şüphesiz ki işçi sınıfımız diğer bütün işçi sınıfları gibi toplumun ilerlemesi konusunda başlıca gücü teşkil etmektedir. Fakat bu gücün harekete geçirilmesi gerekmektedir. Bu noktada da bütün yük sosyalistlere düşmektedir.

Sosyalistler işçi sınıfını harekete geçirebilmek için onunla sağlam bağlar kurmasını henüz başaramamışlardır. Bunun sebebi, bir yandan sosyalistlerin işçi sınıfı ile bağlar kurmasının her türlü imkânlarla engellenmiş olması, diğer yandan da sosyalistlerin işçi sınıfının kendiliğinden harekete geçmesini beklemiş olmalarıdır.

İşçi sınıfını harekete geçirebilmek çok güç bir iştir. Herşeyden önce işçi sınıfımızın ve sendikalarının bilimsel bir şekilde iyice incelenmesi gerekmektedir ki bu da henüz gerektiği gibi yapılmış değildir. Bu konuda bilgisizlik, sosyalistlerin işçi sınıfı ile sağlam bağlar kurmasını ve dolayısıyla işçi sınıfını harekete geçirebilmek imkânlarını son derece azaltmaktadır.

Buna rağmen işçi sınıfı ile sağlam bağlar kurmak yolunda savaşmak işçi sınıfının bugünkü hareketsizliğinin sebeplerini bulup ortaya çıkarmak ve ona göre gerekli tedbirleri almak yine sosyalistlere ve herkesten önce İşçi Partisine düşen bir görevdir.

KITAPLARINI
SUNAR

BATICILIK, ULUSÇULUK VE TOPLUMSAL DEVRİMLER

Yazan : Niyaz Berke,

7.50 TL

★

YOKSUL ÜLKELER NASIL SOYULUYOR?

Yazan : Pierre Jalée Çev. : Selâhattın Hilâv

7.50 TL

★

SOSYALİZM VE İSLAMİYET

Yazar : Roger Garaudy

Çevirenler : Doğan Avcıoğlu · E. Tüfekçi

4.— TL

★

SINIF AÇISINDAN AZ GELİŞMİŞLİK

Yazan : Yves Lacoste Çev. : Sevil Avcıoğlu

4.— TL

★

ASYADA MARKSİZM VE MİLLİYETÇİLİK

Yazarlar : H. C. d'Encausse ve S. Schram

Çevirenler : Sevil Avcıoğlu ve Adil Aşcıoğlu

6.— TL

★

AMERİKAN HARP DOKTRİNLERİ

Yazan : M. Fahri

12.50 TL

İsteme adresi :

YÖN YAYINLARI

P. K. 512 — İSTANBUL

KAPİTAL

Karl Marx

Birinci Cilt

Kapital'in birinci cildi, beş ayrı kitap halinde tamamlandı, 1200 sayfa. Her kitap 10'ar lira

SOL YAYINLAR

Sanayi Caddesi, Demir İş Hanı 51

ANKARA

REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERİLE
DEĞERLENDİRİN!

BASIN İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN

HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük :

Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telegraf adresi : BASINKURUMU

Dünyanın gittiği yeni düzen

Arnold Toynbee

III - Dünya görüşüm

Playboy — Entellektüel hayatınıza yöneltilen eleştiriler, sadece Siyonizm meselesinden ibaret değil. Hollandalı ünlü tarihçi Pieter Geyl, «yanlış varsayımlar ve nedensel ilişkileri dışında kullanılan ispatlama lar» demişti çalışmalarınız için. Siz ne diyeceksiniz?

Toynbee — Bu bakıma hepimiz kabul etmeliyiz ki, insan olarak aklımızın sınırlarıyla bağlıyız. Bu sınırları aşmak için büyük çabalar göstermemiz gerekiyor. Herşeyden önce insan aklı, varsayımları ele alıyor. Çalışmaya böyle başlıyor. Sonra araştırmaya koyuluyor, bu filanca varsayımı doğrula yan şeyler nedir doğrulamayan, aksini doğrulayan nedir? İnsan aklının başka türlü işletilmesi olanağı yok. Kaldı ki, hele oim adamları, kendilerinin durumuna çok daha şüphe ile bakmaları gereken insanlardır. Önemli olan dürüst hareket etmek ve varsayımlarınıza fazla güvenmeyebilmek, gerektiğinde onların yerine, doğru görünen yenilerine varabilmek. Benim böyle bir yanım bulunduğunu sanıyorum. Ama oiliyorsunuz ki, herkesin kendi varsayımlarına aşık olması, her zaman ve herkes için mevcut bir tehlikedir. Benim de bilim adamı ölçülerine erişememiş bulunmam ve bir çeşit gınahkâr olmam, belki doğrudur. Ama şunu belirtmek isterim ki, Geyl'in benim için söyledikleri de pekâlâ yanlış olabilir. Geyl, bu görüşlerinin doğruluğuna bağlanmış olmakla, iddialarının geçerliğini sınırladığı zaten. Kendi düşünceleri arasında bende bulamadıklarının bulunduğundan bahlilyorsa, görüşüne ben de katılırım.

Playboy — Çağımızdaki diğer tarihçilerle çatışmalarınızdan zevk alıyor musunuz?

Toynbee — Çatışmalarımızın kimlerle olduğuna bakar. Geyl ile çatışmalarım zevkli olmuştur, çünkü insafsız biri ama, saygıya değer bir insandır. Fakat bazıları sizi eleştirirken, gerçeklere varmak için izlediğiniz yoldan çok sizin kişiliğinizizi silip süpürme peşine düşüyorlar. Bunun ne size, ne de yapanlara yararı oluyor.

Playboy — Sizin, «vatanınız, köksüz bir adam... vatanını eski uygarlıkların kalıntıları arasına kurmuş biri» olduğunuzu ileri süren A.J.P. Taylor'a ne dersiniz?

Toynbee — Tarihçi denilecek adamın görevi de işe böyle başlamaktır. Tarihçi, çağdaşları olan insanlar için, geçmiş çağları ve geçmiş uygarlıkları yeniden bulup hayata sunan insandır. Bunu yapabilmek için vatanını başka yerlerde ve başka zamanlarda kurması, gerçekten gereklidir. Taylor, haklıdır...

Benim bir ayağım çağdaş tarihte, bir ayağım geçmiştedir.

Kavrayıcı bir tarih görüşüne inanıyorum.

Helen ve Roma tarihleri üzerine öğrenim yaptım. Bu yüzden de Yakın Doğu ile uğraşmaya koyuldum. Sonra şimdiki Yakın Doğuya ilgi duymaya başladım... Eğer çağdaş tarihle uğraşacağım diyorsanız, perspektifiniz dar kalacak demektir. Bunu yenmeniz için de çağdaşlığınızı, daha az çağdaş olan zamanlarla uğraşarak tamamlamanız gerekir. Geçmiş kavrayabilmek, çağdaş tarihi anlamakta yararlıdır, size zaman perspektifi kazandırır... Eflatun da (kendinden eski) Homer'in tarihine baktığı zaman «köylü gibi köylünün hayatını ve yaşayışını, bir dülger gibi dülgerin yaptıklarını sezmiş, yazmış Homer» demişti. Sanki bütün hayatımı bir kez köylü olarak, bir kez dülger olarak yaşamış gibidir Homer. İşte bunlara benzer küçük şeylerde, günlük hayatın parçacıkları hakkındaki açıklamalardan tarih için çok büyük bilgiler çıkabilir...

Playboy — Entellektüel hayatınızın başlarında, epeyce oluyor, Londrada bir cadde boyunca dolaşırken, «birdenbire tarihin kısa ve küçük bir bölümünde değil, fakat bu küçük bölümü, yani bugünü ve insanlığın eski günlerini bir araya getiren bir büyük oluşumun içinde yaşar gibi olduğunuzu duymaya başladığınızı» yazmıştınız. Bu konuda bize biraz daha açıklama yapar mısınız?

Toynbee — Bu yazdığım duyuguy, ne daha önce ve ne de daha sonra bir daha yaşamadığım bir duyuşuyum. Güç... Nasıl açıklayayım? Sanki benliğimin çemberini kırılmış gibi olmuştum birden. Evren ile birleşmiş, evrenin tıpkısı olan bir parçası oluvermişim. Bu gibi duygu ve düşünceler bizim Batı kültürüne göre okutulup yetiştirilmişlerin anlaması güç şeylerdir. Çünkü bizim kültürümüzün önem verip hep önde tuttuğu birey'dir, bireysel bilinçtir, bireyin özgürlüğü ve bireysel özgürlüktür, bireysel sorumluluktur ve bireysel ekonomik yararlar. Batı kültürü ile yetişmek demek, bunun için, birey olarak yaşadığın dış ortama karşı olmayı peşinen kabullenip haklı bulmaya, onunla kendinizi çatışkın tutmaya şartlanmanız, şartlanmış olmanız demektir. Oysa birçok başka kültürde -örneğin Hindu kültüründe- bunun tersi, o kadar yaygın ve köklüdür ki, benim duyduğum zaman sarsıldığım düşünceleri duymaz ve farketmezsiniz bile... Bu görüşe vardığımı duyduğum 1914 yılında Oxford'da Roma ve Helen tarihi okutuyordum. Tusidides'in içinde bulunduğu ve sonra ünlü eserini yazdığı o büyük savaşlarla ilgileniyordum. Tusidides, yaşadığı o büyük savaş, Helen tarihinin hiç

bir döneminde benzeri bulunmayan «yeni ve tekrarlanmamış bir tarih olayı» olarak yaşıyordu. Ben Tusidides'in yazdığı bu gibi büyük savaşların insanlık tarihinde tekrarlanmayabileceğine inanmaktaydım 1914'te birdenbire savaş içinde bulduk dünyamızı ve meseleye bakış açım değişti. Tusidides'in anlattıklarını yaşamaya bu kez bizim çağımızın insanları başlamışlardı...

Tusidides'in tarihinde yazılan ve ileri sürülenlerin üzerinden 2000 yıl geçmişti, ama yaşamışları aynıydı. Tuhaf bir duygu idi duyduğum. İşte o zaman tarihin, olayları sıralamaktan ve zamanlarına göre dizmekten ibaret bir bilim olmaması gerektiği görüşüne vardım. Eski tarih, eski geçmiş ile çağdaş olan hayat birlikte, beraber günlük hayatın içinde gibiydiler. Buradan hareketle Helen ve Roma uygarlıklarını tarihi ile Batı uygarlığı tarihini tek bir tarih halinde yeniden kurmayı düşünmeye başladım... «Tarih Üzerine Çalışmalar» adlı eserim, bunun sonucu olarak yazılmıştır.

BERTRAND RUSSELL'İN HAYRANLIĞI

Toynbee — ... 34 yıldan beri, karım ve ben, ikimiz de, milletlerarası ilişkilerin yıllık tarihini yazıyoruz, düzenli olarak. Ne olup bittiyse, soğukkanlı, tarafsız kalarak yazayım isterim hep. Fakat her seferinde bunun imkansızlığını anlıyorum. Kartlarımı masamın üzerine dizer, karşılarına geçer ve yazmadan önce her gün, «Hadi bakalım, dikkat et, belli karakterde bir adamsın, belli bir yetiştirme tarzın ve geçmişin var, kendine has duyguların doğru veya yanlış önyarguların da cabası... Dikkat et» derim. Fakat öyle zor bir iş ki bu, ne bileyim, örneğin İtalyanların Habeşlere saldırması veya Hitler'in herhangi bir marifeti karşısında tarafsız kalmak imkansız... Şimdi ise «Onbir torunum»dan başka lâf etmez oldum. Tek ve en büyük arzum, onbir torunumun kuşağının yaşıyabilmeleri, onların da torunlarını görebilmeleri, o torunların da kendi torunları arasında gün geçirebilmeleri... Bunu o kadar arzuluyorum ki... İnsan soyunun hayatını bitmemesini istiyorum... Hayran olduğum Bertrand Russell'in doksanıncı yaş günündeki sözleri ne güzeldir. Bence de bunlar çok doğru; insan kendi ölümünden sonra da sürüp gidecek olan hayatın kendisi ile daha çok ilgilenmelidir...

Playboy — 75 yaşındayken yazdığınız «Anılar»ınızda, kendinizi ileri ve gelecek ile geçmiş arasında yaşayan mitoloji deki Janus'a benzetmişsiniz. Yaşadığınız hayatı gözönüne getirirseniz, bu iki yanı ile de doğru mudur, gerçekleşmiş midir? **Toynbee** — Ne diyeyim? Be-

BAŞKA

Yürümek belli bir yere
Güzeli o

Güz çağırır yaprak inmez ağaçtan
Yazı tüketene dek
Akar suda dibe çökmek
İnsanın yakalanması kendi kendine

Sevmedim hiç
Geçtiğim bir sokaktan geri dönmeyi
Başka evler göreyim başka bir kireç
Başka güneşler birikinti sularında
Başka balkonların başka kadınları
Başka baca başka duman başka kiremit
Başka çöp tenekeleri
Başka bir eşikte başka bir kedi
Yüzünde bir bahk iskeleti

ÂRIF DAMAR

nim hem uzun bir hayattan yana, hem de iyi bir sağlık ve düşünce yeteneğinden yana şanslı çıktığımı sanıyorum. Bunlar tanrıların bana bir armağanı gibi aslında. Bunları ben kazanmış değilim. Bunun çok iyi farkındayım. Çünkü benim kuşağımdan insanların yarısına yakını daha Birinci Dünya Savaşında öldürüldüler. Öldürülmüş olmakta kurtulmamı, 1911-1912 yıllarında Yunanistan da dolaşıp dururken yakalandığım Allahın belası dizanteriye borçluyum. Yaşadıkça, yıllar geçtikçe, ölümden kurtulamayan o çağdaşlarımızın meyasız geçen hayatları da günlük hayatımın bir parçası, her günkü düşünce hayatımın bir ögesi olmaya başladı. Onların içinden nicelerinin ne eserler verebileceklerini düşünürüm hep. Neyse bırakalım bunları... Yani kısaca, bana verilen bu kazanılmamış armağanımın ne demek olduğunu hep olması gerektiği gibi taşımışım. Durumunun farkında olmuştumdur. Benim ölenlerden üstün tarafım ne? Yaşayabilmiş olmam! Şimdi tarihçi adımı yakıştırıyorlar bana. Uzun yaşayabildiğim için bunun böyle olduğunu anlamıyor muyum sanki? İnsan ilişkileri üzerinde çalışmak isteyenler için zaman, herşeyden çok önemlidir. Ama tabii düşünce yeteneğinin korunması da yardımcı bir şart. Bazıları 60 yaşında da bunu kaybetmeye başlıyorlar. Bazıları ise Bertrand Russell gibi 90 yaşında, genç bir üniversite öğrencisi gibi kalabiliyorlar.

Bu müthiş adaletsiz birşey, fakat böyle işte!..

Playboy — 77 yaşında siz de

kendinizi gençler gibi görenlerden misiniz?

Toynbee — Yaşlandııkça, faaliyetlerinizden bazılarına eskisi gibi devam edebilmek için, bazılarına kendiniz son verme durumunda kalıyorsunuz. İstediklerinizi, bu yolla eskisi gibi yapabiliyorsunuz gerçekten. Ama bunu benliğinizden birçok şeyleri feda ederek yapabiliyorsunuz. Mesele en çok ne yapmak istiyorsanız, onunla kendinizi sınırlayabilmenize bağlıdır.

Playboy — Şimdi sizin tamamlamak istediğiniz nedir?

Toynbee — İnandığım gibi, bir bütün olarak görünen insanlığın tek bir bütün olan tarihini yazıp, sunmak istiyorum. Bu museviliğin, islamiyetin ve hristiyanlığın tarihe bakışta kullandıkları geleneksel bakış açlarına benzer Oysa günümüzün Batı dünyasında yapılan, hele İngilterede yapılan, tarihin piriç tanesi gibi parça parça incelenmeye çalışılmasıdır. Bu gibi metodlar, bence, zaten kendi özellikleri gereği saçmalığın dışında iş görmezler...

Şimdi kesiksiz olarak iki tutkum var. Birincisi, bütün faaliyet ve hayat kesimleriyle dünyayı bütüncül bir birleşim için de görebilmektir. İkincisi, o geleneksel diye andığım, tarihin bütüncül görüşle incelenmesini yeni bir güce kavuşturacak metodolojik çalışmalarımı tamamlayabilmek. Her ikisinin de benim gözümde amaçları biridir, aynı tek tutkumun iki ayrı görünümüdürler. Ömrüm oldukça ve aklımı ve düşünce yeteneğimi kaybetmedikçe bu tek tutkum için yaşayacağım artık.

Çeviren: MEHMET-HALİL

HABORA KİTABEVİ

YENİ KİTAPLARINI SUNAR

Bertrand, Russell, bu eserinde 1920 Rusyasını ve Bolşevizmi anlatıyor... N. Sel'in dilimize çevirdiği bu kitabı kitapçınızdan mutlaka arayınız.

YENİ ÇIKTI: 7,5 Lira

BOLŞEVİZM

Ünlü rejisör Elia Kazan'ın dünyada yankılar uyandıran eseri çıktı. Dilimize Özyay Sunar'ın çevirdiği bu eseri okuyunuz. Yeni çıktı. 6 Lira.

AMERİKA AMERİKA

HABORA KİTABEVİ, P. K. 6 Beyazıt/İstanbul
İSTANBUL DAĞITIMI: Uğrak, Cağaloğlu/İstanbul

YÖN — 104

Attilâ İlhan'ın defteri

YANLIŞTIR BU HESAP!

2. Mayıs Salı

Başka türlü bir yazdı: Gani'nin (Turanlı) emektar arabasıyla Altan (Kadındaş), Çolpan (İlhan), Sadri (Alışık) ve ben İstanbul'un dört köşesine dağılır, harıl harıl, gecelerin gündüzlere bittiği yeri aranırdık. İstinye'de denize karşı durulur, çekirdekli bir yağmur telâşi altında, **Gece Buluşması** okunurdu. Bir başka gece, Cadebostanındaki bir ay gazinosunda, Altan'ın belalı mavi gözlerini yeniden keşfederdim. Oysa, bıçak ağzında yaşıyordu. Menderes, Türk sanat ve kültür hayatını ayakta tutan kim varsa Anadolu içlerine sürdürmek hazırlığı içindeydi. Havada kurulu yayların boşanmadan az önceki titreşim gerginliği, Ankara'dan bir dostumla o ara bir gün Şark Kahvesi'nde oturup Boğaz'ı geçen şilepleri seyrederek, işlerin olacağı konuşmuştuk. İktidar çevrelerine yakın, kulağı delik bir adamdı o:

— «Bu sefer tamam» diyordu. «Kim var kim yoksa sürecekler. Ankara'da listeler hazırlıyor.»

İşe bakın ki, süremediler. 27 Mayıs'tır, koptu, onlar paldır küldür Yassıada'ya sürüldü. Birkaç yıl sonra, yeniden Paris yollarına düşüme düşeceğim, bir sabah çat kapı: yine o dost! Şişli'de bir lokantada hem yemek yiyoruz, hem de konuşuyoruz. YÖN'ün henüz çıktığı sıralar, toplumcu yayıncılar ufak ufak başlıyor, İşçi Partisi toplantılarını basmak modası yeni çakırılmış. O, yine kötümser:

— «Yürümez» başlarına iş açacak bu adamlar. Polis iz üzerinde. Sonları ya napıs, ya sürgün.»

— «Hatırlıyor musun» diyorum «geçen sefer de böyle demiştin, oysa olup bitenler...»

— «Ona bakma» diyor, «Bu defa kesin.»

Paris dönüşü, tam tersine, TIP'i geliştirmiş, toplumcu yayıncıları, toplumcularını bile yakındığı bir başıboşlukla, adamakıllı çoğaltıp hızlanmış buluyorum. Geleli, bu günlerde iki yıl, Ankara'lı dostumu o gün bu gün daha göremedim, yalnız bütün sağcı basının ağzında iki yıldır onun sözleri:

— «Hainleri asacağız, keseceğiz.»

Ne asılan var, ne kesilen. Ortalıkta, şunun bunun çivisine kurban gitmiş, epi topu iki üç öğrenci. Peki, bunca yıldır uyuyor mu Millî Emniyet, elbet uyumuyor, toplumcuların her adımını, her davranışını kimbilir ne büyük bir uyanıklıkla izliyor, her sözlerinin dibini ne büyük bir sorumluluk duygusuyla karıştırıyor; işe yarar bir şeyler bulsa, çoktan bütün 'hainleri' demetler deliğe tıkarı, tıkarı ama yok ki öyle bir şey!

İşler iki temel nedenden artık eskisi gibi yürümüyor: Birincisi, 'Komintern kuşağı' diye bildiğimiz eski solcular yok. (Yanlış bir takım devrimcilerdi bunlar, talihsizdirler de: Zira üst

başarıdır. «Altı asır üzerinde beraber yaşadığımız, kaynaştığımız, bugün o toprakların sahibi olan kardeş milletler' acı, tath hütralarımızı tazelemek, ancak, herhalde bizi birbirimize daha yakınlaştıracaktır. Dostluk ve kardeşlik temennisıyla...» sunduğu kitabı, gerçekten yumuşak ve hoşgörülü bakışlı, sevecen ve biraz hüznü, gerçekçi ama büsbütün karamsar değil, barışçı ve geçimli, iyi niyetli bir eser. Fikret Otyam'ın nefis kapağıyla olabileceği kadar dikkat çekici, Y. K. Karaoğlu'nun içli önsözünde «yarıcı, dizgi ve baskı özeniyle tertemiz, anlatımının hızı ve kolaylığıyla çabuk okunur, parça parça ve yer yer faydalı bilgileri, tarih aktarmaları, çarpıcı gözlemleri ve iyi seçilmiş örnekleriyle ilginç. Sondaki resimlerin çoğunluğunda, volcununun gerçekliğine bir tanıklık belgesiymiş gibi ön plânda kendisini gösteren resimler bulunmasını beğenmedim hiç. Otyam'ın ilk röportajlarında da vardı bu kusur. Sonra yavaş yavaş kendisini iyice silmiş, yalnız ova-

nın çıplığını ya da seçtiği portrelerin derinliğini vermeye koyulmuştu. Sanırım Yılmaz Çetiner, röportaj tekniğini destekleyecek çok iyi bir fotoğrafçılık eğitiminden geçmeli ya da hiç olmazsa böyle acemi resimlerden kaçınmalıdır.

Son derece etkili bir gazeteçilik örneği olarak bugünlerde okuduğum ikinci kitap, **GERÇEK** yayını, arasında Cemal Süreya'nın çevirisiyle yayımlanan Vladimir Pozner'in güçlü eserinden yapılmış bir derleme oldu: Amerika Birleşmiş Devletleri. (Mart 1967, 100 sayfa, 4 lira) Yanıltıcı kapak kompozisyonuna rağmen bir ay içinde hemen hemen tükenmiş olan bu eser, gazeteci bakışının en değerli tanığı bence. Sanırım bir ülke, bu kadar bilimsel bir seçim yöntemiyle tanıtılabilir; laboratuvar incelemelerinde olduğu gibi ya çuvalı, ya tenekeyi, ya herhangi bir malzemeyi, onu en iyi belirtecek, en standart, en hilesiz yerlerinden alınacak örneklerle çözümlene. Korkunç bir dikkat özelliği bu. Yeni bir ülkenin

üste Stalin'in ihanetine uğradılar: İlkın Komintern'in enternasyonalist niteliğini kaybetmesi, yozlaşmış ruslaşması, Troçkiy'in tanımladığı 'Sürekli devrim'in hizmetinden çıkarak Rus devletinin bir organı olmasıyla; sonra da, Stalin'in Türkiye'den toprak ve üs istemesiyle. Özellikle bu sonuncu davranış, Komintern kuşağının Türk solcuları üstündeki zaten tartışılmaz etkisini büsbütün sıfıra indirgemiş, sonradan Macaristan olaylarının Batı Avrupalı solcular üzerinde yaptığı etkiye benzer hem uyandırıcı, hem yıkıcı bir etki yapmıştır.)

İkincisi, Siyasi Polisin yeni Türk solunu suçlayabilmek için eski ölçütlerini (oritere) rahatca uygulayamaması. Eskiden grev demektir yasadışı solculuktur, bugün grev anayasa hakkıdır. Eskiden, Sıkı Yönetim mahkemesini göz almada, emperyalist sözünü edemezsiniz, bugün Birleşmiş Milletler'de Cumhurbaşkanı «Biz diyor, Emperyalistlere karşı ilk savaşın ulusuz.» Bu ortamda iktidar partisi Siyasî Polisi ne kadar sıkıştırırsa sıkıştırın öyle tantanalı ihanet dâvaları açmak olanağını elde edemeyecektir. Hele yeni Türk toplumculuğunun Atatürkçü bir Müdafaa-i Hukuk doktrini üzerinde gelişmekte olduğu göz önünde tutulursa!...

Bugün hiç bir solcu yeraltı çeteleri kurmayı düşünmez, tersine, kapalı kapılar arkasında çevrilen karanlık alışverişleri gün ışığına çıkarmaya uğraşır; hiç bir solcu, 'zor kullanarak iktidara geçmeyi' tasarlamaz, tersine, Anayasa düzeninin geçerli olmasına ve kalmasına, özgürlüklerin herkesçe ve eşit olarak kullanılmasına didirir; bugün hiç bir solcu kalkıp Türk ulusuna:

«... Amerika'ya karşı Varşova Paktına girelim, Ruslar gelsin memleketin dört yanına komutanlarımızın bile giremeyeceği üsler kurun, özel postahane işletsin, savısı belirsiz Rus askeri sokaklarımızda rezalet çıkarsın, doğru dürüst yargılayamayalım; yurt içinde selâmsız sabahsız kurulmuş Rus radyoları Rusça yayın yapısın...»

demeyi aklından geçirmez, biri çıksa tükürüğümüzle boğarız onu; oysa toplumcuların aklına bile getirmek istemediği bu ihtimalleri sağcılar ilk kurtuluş savaşını yapmış Türk ulusuna (America, I love you) reva görmüşlerdir: Sen tut ekonomisi, eğitimi, savunması, tarımı, herşeyiyle memleketi yabancılara aç, sonra da, yüreklerini Mustafa Kemal'in istiklâl-i tam ülkesüne bağlamış toplumcuları, bir takım eski defterleri karıştırarak kirletmeve çalış!

Yanlışdır bu hesap, alacakları sonuç aslâ umdukları olmayacaktır. Çünkü bugün Türk solunun yaptıklarıyla, temeli Mim Mim grubuna dayanan Millî Emniyetin' ve Türk Siyasî Polisinin yapmakla görevli oldukları aynı şeylerdir: İç ve dış düşmana karşı. «... Türk istiklâlini ve Türk Cumhuriyetini muhafaza ve müdafaa etmek.»

kat gözü halinde kendisine toplam değerini verecek o tek görüntüyü bekler. Yaban hayvanı karşısında son kurşunu kullanacak o tek imkânlı avcı gibi.

Böylece adese bakışı ve tekerlek hızıyla desteklenen bir otomobil penceresi görüntüsü röportaj, edebiyata girmiş o eski gezi türünün yerine geçmeye başlar, Haberlerin nereden doğacağı hiç bilinmez. Böylece aramak, kaçınılmaz bir yöntemdir gazeteci için. Bir çeşit turnusol kâğıdı kesinliğiyle herşeyi hemen sınıflamak, toplamak, genellemek gereğini duyar. Kahve konuşmalarıyla seçim sonuçlarını, kırıntı cümleciklerden sevgi kavnaklarını, durgun yüzlerden hoşnutsuz cepheleri, raslantı kelimelerden bir ülkenin çıplak nabzını bulmaya çalışır. Olmaz böyle şey; ama olur işte. Bütün çelişkilerine karşın yapılır, becerilir bu. Mesleğin o şaşmaz ilkesiyle, her tarafa yönelen bir fener ışığı gibi tam gerçeğin hayatın ortasında durduğunu da onun için. En ilkel dedikodudan bile yola çıkarsa, dumanın atesi bulunur sonunda. İnceleyicilerin nice zaman sonra bulacakları sonuçlar, önce gazetecinin sezgisel koku duyarlığında öne çıkar. Bu konuda hatırladığım en güzel söz şu: «Benim görüşüm bir doktrine dayanmamaktadır. Aylarca, yıllarca adım adım ilerlerim; genel çizgilerde değil, ayrıntılarda. Ben ajans gazetecisi olduğum için ormanı göremem belki; bütün yapıları görürüm buna karşılık.» (Jacques Lecquin). Günümüzün bakışı gazetecidir; biz istememek de.

Son yıllarda röportaj toplamlarının gazete sayfalarından taşıyıp kitaplar halinde elimize gelişine ciddi bir gereksinim gibi görünüyor bu açıdan. Yeni okuyucu düzeylerine yeni kitapların ölçüsü. Bu teknikte yazılmış iki kitabı hâlâ unutmadım. Lazareff'in «Fransa'da Basın Rezaletleri» ve Maurois'in «Fransa Faciası»; tıpkı «Cephe Sohbetleri»yle «Doktor O'grady'nin Gevezelikleri» gibi Bizde önce Yaşar Kemal başlamıştı bu işe, on yıl kadar önce. «Yanan Ormanlarda Elli Gün». «Peri Bacaları». Her yerde insan dramı bulan bir romancı bakışının gazeteci yöntemiyle olay içine girişiydi bu. Sonra Fikret Otvam'ın «Gide Gide» dizisi: Usta bakışlı fotoğraf seçimiyle desteklenen özel me raklar (Ha bu Diyar Doğudan Gezi Notları, Harran - Hovrat - Mavin ve Irip, Üv Babo, Topraksızlar, Hü Dost). Başka hatırladıklarım Necmi Onur'un «Mezarlarında Yaşayanlar» ile Dursun Akcam'ın «Ana'lar ve Çocukları». Bir de İlhan Selçuk'un nefis eseri: «Güzel Amerikalı».

Çeşitli röportajlarıyla seçkin bir gazeteci öçüsünü belgeleyen Yılmaz Çetiner'in «Şu Bizim Rumeli» kitabını canlı duran bir merak ilgisinin kolaylığıyla okudum. (Ankara, Besnur Matbaası, 276 sayfa, resimli, 10 lira) Çünkü herşeyden önce konunun seçimi önemlidir; beş yüz yıl kaldığımız topraklarda ne bırakarak çekilmistik? Bizden olan bizi hatırlatan, bizi vasatan ne vardı şimdi? Görüntülerin çağrışımıyla sık sık bir anılar tonlamı olarak başvurduğu tarihle birlikte uyanık bakış bir gazeteci ölçüsü. Hiç bir ön vargının düşman sovuğluluğunu taşımadan şimdi bizden o kadar avrı bir havada yaşayan toprakları hem diene bağlı değerleri hem bugünlerini özdeşleştiren belirtleriyle böylesine tamca özetlemek kimsenin küçümseyemeyeceği bir

KITAPLAR

samih emre

RUMELİ VE AMERİKA'DAN

«Bir gazeteci bakışı var mıdır ve nasıl ayrı bir görüşür?» diye tartışıldığını hatırlıyorum. Gazeteciyle edebiyatçı artık birbirinden uzaklaşmış bağıntıları konuşulurken, bir ön vargının küçümseyici sorusu olarak ortaya atılmıştı.

Bir gazeteci bakışı vardır ve haber imkânlarını, okuyucu gözünde yaratacağı irkilisler oranında kullanarak başarılı sayar kendini. Bir gazeteci bakışı vardır: üstünkörü, derinliksiz, yalayıp geçen bir esinti gibi bızlı da olsa sivrilikleri görüşü ve özellikleri seçişiyle anlamlı örnekler bulma ilkesinden hiç ayrılmadan istediği etkiyi elde eder. Öyle ki bir zaman sonra bütün kamu oyu kendini o seçilmiş gözlemlerin sınırlarında düşünür bulur. Bir şehri tek görüntüsüyle, bir konuşmayı yalnız sivri cümlesiyle, bir kişiyi en kişisel özelliğiyle özetlemek, önce gazetecinin yaptığı sonra okuyucusunun benimsediği ortak bir vargı tutumu olur: bütün kolaylıkları ve yanlışlıklarıyla yaygın bir güdümlük. Çünkü ayrı bir gazeteci bakışı vardır: tepeden tırnağa dik-

SOL YAYINLARI

- **KAPİTAL**, Karl Marx, Birinci Cilt, Beş ayrı kitap halinde, 1200 sayfa. Her kitap 10'ar lira.
- **FELSEFENİN SEFALETİ**, Karl Marx, 10 lira.
- **ÜCRET, FİYAT VE KÂR**, Karl Marx, 4 lira.
- **ÜCRETLİ EMEK VE SERMAYE**, Karl Marx, 3 lira.
- **ANTİ - DÜHRİNG**, F. Engels, 10 lira.
- **TEORİ VE PRATİK**, Mao Çe-tung, 5 lira.
- **FELSEFENİN BAŞLANGIÇ İLKELERİ**, G. Politzar, 7,5 lira.
- **DÜNYA KAPİTALİZMİNİN BUGÜNKÜ BUHRANI**, A. Arzumyan, 4 lira.
- **SOSYAL DEMOKRATLARIN ÇIKMAZI**, Söder, 4 lira.
- **SOSYALİZMİN ALFABESİ**, Leo Huberman, 4 lira.
- **SOSYALİZM VE BİREY**, John Lewis, 4 lira.
- **SOSYALİSTLER İÇİN FELSEFE**, Maurice Cornforth, 4 lira.
- **KAPİTALİZM VE DEĞER**, Henri Denis, 4 lira.
- **PETROL EMPERYALİZMİ**, Münir Cerid, 4 lira.
- **VIETNAM'DA SAVAŞ VE ZULÜM**, Russeli, 4 lira.
- **ATOM BOMBASI ÇOCUKLARI**, Arata Osada, 4 lira.
- **BUZLARIN ÇÖZÜLÜŞÜ** (Roman), Ehrenburg, 4 lira.
- **NOT: Emperyalizm (Lenin), Görünmeyen Hükümet CIA, Sosyalizmin Yeni Meseleleri (Oscar Lange) tükenmiştir. İstenmemesi.**
- **SOL YAYINLARI**, Sanayi Caddesi, Demir İş Hanı, 51, Ankara.

(YÖN - 101)

CHE GUEVARA YİNE SAHNEDE...

«Kardeş Che Guavara yeniden ihtilâl çalışmalarına girişirken, Küba ihtilâli lideri Fidel Castro'nun temsil ettiği eylem çizgisini, milletlerarası plana aktarmıştır. Che yeniden ortaya çıkınca, onun tartışılmaz bir politik ve askerî şef olarak bir gerilla hareketinin başını da bulunacağını söylemek mübalâğalı değildir.»

Bu sözler, Ocak ayı başında Havana'da yayınlanan Regis Debray'ın «İhtilâl İçinde İhtilâl» kitabından alınmıştır. (Debray, geçen hafta Bolivya'da gerilla savaşı yaparken hükümet kuvvetlerinin eline düşmüştür.) Kuzey Amerika basını, kitaptaki bu görüş ile Fidel Castro'nun Venezuela Komünist Partisi politik bürosunu bozguncu diye açıkça suçlaması arasında bir paralel kurarak, Küba İhtilâlinin Güney Amerika'daki ayaklanma hareketleri konusunda «yeni» bir savaştı tutumu benimlediğini ileri sürmüştür.

Gerçekten, Küba yöneticilerinin Ocak 1966 Havana Üç Kıt'a Konferansından evvel de, sonra da Güney Amerikadaki az çok başarılı bütün milli kurtuluş hareketlerine karşı takındığı açık tutumunda bir değişiklik olmamıştır. Onlar, ihtilâl yöneticilerine daima ve kesinlikle silahlı mücadeleyi tavsiye etmişlerdir. Öte yandan Castro'nun 1965 Nisanından beri Kumandan Guevara'nın akıbeti hakkında yaptığı bir sürü açıklamada çelişmeler keşfetmeye kalkışmak anlamsızdır. Küba Başbakanı, daima, «Che, dünyanın herhangi bir köşesinde Amerikan emperyalizmine karşı mücadeleye devam etmektedir» cevabını vermiştir.

Buna rağmen, Küba dışında bir sürü birleriyle, çelşen bir sürü dramatik iddia ortaya atılmıştır. Bunlardan biri, CIA kaynaklarından gelmekte ve Amerikan basınında sık sık boy göstermektedir. Bu iddiaya göre, «Bir Stalin tasfiyesine kurban giden Che, Fidel Castro tarafından idam edilmiştir.» Robert Merle'in Che Guevara'nın «İhtilâlciler Savaş Hatıraları»na yazdığı mükemmel önsözde belirttiği üzere, «Fidel, kendisini öldürmeye kalkışan Cubelas'ı affetmiştir. Ama dağlardaki vaştan en değerli arkadaşı olan Che'yi öldürmüştür. Hem de bunu Che'nin karısının suç ortaklığı ile yapmıştır. Che'nin karısı, Castro'nun yanında, onun dünyanın herhangi bir yerinde hayatta ve tam sıhhatte olduğuna tanıklık etmiştir... Şimdi etkisi sıfır olan tam bir Kraliçe Elizabet melodramı!»

NE MOSKOVA, NE PEKİN

Posadas'ın Troçkist grubu tarafından savunulan başka bir spekülasyona göre, «Che, Çin tezlerini benimsemiştir ve Fidel Castro'nun Sovyet taraftarı politikasına daha fazla bağlı kalmaktan hoşlanmadığı için Küba'dan ayrılmıştır. Sovyet taraftarı Fidel Castro ile Çin taraftarı Che hikâyesi de ciddiyetten uzaktır. Küba Komünist Partisi Merkez Komitesinin seçimi dolayısıyla 1965 Ekiminden itibaren Castro'nun yaptığı konuşmalar hatırlardadır. Castro, şöyle demektedir: «Şunu ya da bunu yapmak için hiç kimseden, hiç bir zaman müsaade isteyecek değiliz. Şu ya da bu noktada uysallık göstermek, şu parti, şu halkla dostluk ilişkileri kurmak için kimsenin müsaadesine muhtaç olamayız...». Küba Başbakanı, 13 Mart 1967'de Havana Üniversitesi öğrencilerine, hafiften farklı biçimde aynı sözleri tekrarlamıştır: «Küba İhtilâli, hiç kimsenin uydusu olamayacaktır. İçte ve dışta tutumunu tesbit için kimseden, hiç bir zaman müsaade istemeyecektir...»

Küba yöneticilerinin muhtemel bir Sovyet (yıldız 300 milyon dolar civarındaki Sovyet yardımına rağmen) ve Çin vesayetini (Havana'da sosyalist kamp içinde Pekin yöneticilerinin tecrit edilmesine yardımcı olmama endişesinin çok kuvvetli bulunmasına rağmen) red detme azmi, daima mevcut olmuştur. Bazılarının Çin taraftarı buldukları Che'nin Şubat 1965 Cezayir konuşmasını, Fidel Castro birçok defa tekrarlamış ve aralarındaki ideolojik anlaşmaz

Fidel Castro ve Komünist partileri

«Emperyalizm Küba dersini anlamıştır, artık öteki 20 Güney Amerika Cumhuriyetinde boş bulunmayacaktır»

Ernesto «Che» Guevara

Castro, yenilgiyi kabullenmekle ve bozgunculukla suçladığı Güney Amerika Komünist Partileri ile kavgaya tutuşmuştur. Afrika, Asya, Lâtin Amerika Dayanışma Örgütü, hakkında iki yıldır çeşitli söylentiler çıkarılan Che Guevara'nın Castro tezini destekleyen son bir yazısını yayınlamıştır. Che Guevara, bu yazıda, Vietnam'ın yalnız bırakıldığını söylemekte, Sovyetler Birliği ve Çin'i bu durumdan sorumlu tutmaktadır. Guevara, şöyle demektedir: «Karar saatli gelince, Vietnamı sosyalist topağın dokunulmaz bir parçası yapmakta tereddüt edenler de suçludurlar. Dünya çapında bir harbin rizikoları göze alarak, Amerikan emperyalizmi aklını başına toplamaya zorlanabirdi. Çin - Sovyet çatışmasını da şiddetle eleştiren Guevara, Güney Amerika'da da yeni Vietnam'lar yaratarak, emperyalizmi birçok cephede savaşa durumda bırakılmamış istemektedir. Aynı anda birçok cephede savaşa emperyalizm, kuvvetlerini dağıtmak zorunda kalacağından çok daha kolay yenilecektir. Güney Amerika komünist partileri ise, Vietnam tipi bir savaştan kaçınmaktadır. Le Monde gazetesinde Marcel Niedergang, «Küba Yolu: Ne Moskova, Ne Pekin» başlıklı yazısında bu kavramın nedenlerini anlatmaktadır.

lık için «Sosyalist kampa zararlı» diye gerek Sovyetler Birliğini, gerek Çin'i kınamıştır.

«Ne Moskova, ne Pekin». Bu çizgi pek iddialı bulunabilir ama, yeni değildir. Küba İhtilâlinin devamlı bir özelliğidir. Bu tutum, Güney Amerikanın Sovyet tarafları komünist liderleri ile Küba yöneticilerinin «İşbirliği»nde bazen gizli, bazen açık güçlüklerle yol açmıştır.

Küba'nın, Güney Amerikada İhtilâl zorunluluğu konusundaki tavis vermez tutumunu ve bazılarının «Yakın ve Muhtemel» gördükleri Che Guevara'nın bir İhtilâl hareketinin başında yeniden ortaya çıkması ihtimalini, üç olay açısından değerlendirmek ilgi çekici olacaktır.

1 — 1966 Ocak ayından beri «Küçük Burjuva Maceracılığı» nı ve «Silahlı ayaklanma taraftarlarının işledikleri hatalar» ı ima yoluyla eleştiren Güney Amerika komünist partileri yöneticilerine Fidel Castro'nun açıkça kafa tutuşu.

2 — Küba basınında, özellikle Küba Komünist Partisi organı Verde Olivo'da, birçok Güney Amerika ülkesinde komünist yöneticiler ve «başlıca mücadele biçimi» olarak silahlı mücadeleden vazgeçen (Venezuela'nın MIR örgütü gibi) komünist olmayan sol ile açık anlaşmazlık hâlinde bulunan İhtilâl liderlerinin yürüttükleri silahlı eylemin tutulması.

3 — Uzayan yokluğuna rağmen Kumandan Guevara'nın Küba'da baş tacı edilmesi.

Üç kıta Konferansına katılan bir çok gözlemciye konferansın ilk günlerinde Che Guevara'dan hiç söz edilmeyişi büyük bir haksızlık gibi görünmüştür. Halbuki konferans, bütün Güney Amerikada, özellikle Bolivya, Peru, Guetamala ve nihayet Küba'da İhtilâl peşinde koşan Guevara'nın amaçlarına tam cevap getirmektedir.

«YARINI OLMAYAN MACERA»

Bu geçici unutkanlık, geniş ölçüde tamir edilmiştir Küba başkentinin dev afişlerinde Che, Fidel ile Camilo Cienfuegos'un tam yanında yer almaktadır. Adanın en küçük köylerindeki parti merkezlerinde dahi Che'nin veda mesajı asılıdır. 1966'da Fidel Castro'nun ekonomik alanda aldığı birçok karar (meselâ bireysel teşvik tedbirlerinin niteliği) Ernesto Guevara'nın savunduğu tezlerle yakındır. Aynı zamanda, Güney Amerikada Gerilla Savaşının gerçek uygulanmasını isteyen Küba İhtilâli ile «baris içinde bir arada yaşama» hattından yana Sovyet tarafları komünist yöneticilerin arası ivce açılmıştır.

Üç Kıt'a Konferansından sonra

«gerçekleri» göz önünde tutmayan «Fidelist macera», konferansa resmi gözlemci olarak kabul edilmeyen Yugoslavya tarafından suçlanmıştır. Bu suçlama Ocak 1966'dan beri komünist partilerinin mutad sözcüleri tarafından birçok kez tekrarlanmış ve geliştirilmiştir. Üç Kıt'a Konferansında bu görüş sahiplerinin geniş ölçüde temsili ve İhtilâlciler hareketlerinin pek az bulunuşu, Fidel Castro'nun mücadelesinin organizasyonunu Güney Amerika'nın «eski tüfek» komünist liderlerine a rıza gösterdiği düşüncesi-ne yol açmıştır. Gerçekten Yon Sosa'nın Guetamala'daki «13 Kasım» hareketi, Kolombiya İşçi ve Köylü Hareketi M. O. E. C. ve Peru İhtilâlciler Sol Cephe F. I. R., konferansta yoktu.

Fakat bu düşünce, uzun ömürlü olmadı. Küba Komünist Partisinin eski kadrolarını «geçmişleri ve ehliyetleri» dolayısıyla belki makul sınırlar içinde tutma yolunda Fidel'in Küba'da uyguladığı metod, bütün Kıt'aya yayılmıştır. Batista diktatörlüğü sırasında Küba komünistleri, «Millî Burjuvazinin ilerici kanadı ile işbirliği»ni öngören «Antifaşist Birlik» tarzındaki Stalin politikasını uygulamıştı. Sierra Maestra dağlarındaki Fidel Castro ayaklanmasını «Yarını olmayan bir macera» saymaktaydı. 1958 Nisan'ındaki Havana Genel Grevinin başarısızlığından Komünist Partisi doğrudan doğruya suçlu idi. Komünistler, Başkent üzerine yürüten Castro Ordusuna son dakikada katılmışlardır. Tecrübeleri, kadroları ve faaliyetleri sayesinde komünistler 1960-62 arasında İhtilâli kontrol edebilecekleri izlenimini vermişlerdir. Fakat 1962 Martında Anibal Escalante'nin görevinden uzaklaştırılması, bu iddiaya ciddi ve çarpıcı bir darbe indirmiştir. Yeni sendika yöneticilerinin seçimi, daha sessiz biçimde Küba Komünist Partisi eski yöneticilerinin zayıflatılmasını sağlamıştır. 1966 Ağustosunda Küba İşçileri Konfederasyonunun Onikinci Kongresi, sendika yöneticilerinin tamamen yenilenmesine yol açmıştır. Yalnız Şekerkamışı İşçilerinin Lideri Conrado Becker, bu köklü değişiklikten kurtulabilmiştir. Eski Komünist yönetici Lazaro Pena tasfiye edilmiş ve eski Sierra Maestra savaşçılarından katıksız Castro'cu Miguel Martin ön plana geçmiştir. Bütün bunlar göstermektedir ki, Castro, Batista diktatörlüğüne karşı «Uzlaşıcı» davranan Küba komünistleri gibi, birçok Güney Amerika Komünist Partisi yöneticisinin uzlaşıcı tutumunu unutmaya niyetli değildir.

BASLANGIÇTA 20 KİŞİYDİK

Venezuela Komünist Partisi politik bürosunun «yenilgiyi kabul etmiş, bozguncu» tutumunun suçlanması, bir yıldır defalarca belirtilmiş bir

inancın sert biçimde ifadesinden başka bir şey değildir. 26 Temmuz 1966'da Castro şöyle konuşmuştur: «Silahlı mücadelenin başında Küba'da bir İhtilâlin olabileceğine inananların sayısı 20'den fazla değildi... Demek oluyor ki, halk bilinçlenmesinin sübjektif şartları henüz yoktur. Eğer bir Sosyalist İhtilâl için, sonradan İhtilâli yapmak üzere kendimizi sosyalizm ve marksizm öğretimine verseydik, dâvâyı kaybetmiştik. Önce bilinç, sonra mücadele gelmesi düşüncesi yanlıştır...» Ekim İhtilâlinin 47. yıldönümü dolayısıyla, Grama gazetesi bu tezi geliştirmiştir: «Bugün bizim partimiz, (bolşevik) geleneklerinin Güney Amerika ülkelerinin birçoğundaki komünistleri, emperyalist boyunduruktan Millî Kurtuluş için, bu emperyalizme karşı halkı ve zorunlu savaşı organize etmeye ve silahlı mücadeleye hazırlanmaya ve geliştirmeye zorladığı düşüncesindedir. Gerçek Komünistler, bu mücadeleye katılırlar. Mücadelenin dışında kalanlar, Komünist olma niteliklerini yitireceklerdir...»

Böylece, «Güney Amerikada kurtuluş, silahlı mücadeleden geçmektedir.» Regis Debray, son kitabında bu tamamen «Fidelist» temayı geliştirmektedir. Bu genç ve parlak normal-yen (Fransız Yüksek Öğretmen Okulu mezunu), Küba'da yaşamayı ve İhtilâli açıklamayı seçmiştir. Aşıkâr ki, Güney Amerika Komünistlerinin Lenin'e dayanarak ileri sürecekleri «kapalı odalarda sistem yapıcılarının hayalî mücadele biçimlerini kütlelere empoze etmeye kalkışmak kadar Marksizmden uzak bir davranış olamaz» tarzındaki eleştirilerine hedef teşkil etme tehlikesi ile karşı karşıyadır. Fakat Regis Debray, normalien diliyle, Küba yöneticilerinin öz düşüncelerini ifade etmektedir: ABD'nin Güney Amerikada müdahale sistemini güçlendirdiği ve mükemmelleştirdiği bir sırada, Kıt'ada ne Kolombiya Köylerinde ve Bolivya kalay madenlerinde uygulanan «Silahlı kendi kendini savunma» metoduna, ne de «Silahlı propaganda» ya yer vardır. Herşeyden önce, «Dağlardaki mücadelenin değişen şartlarına göre hareket eden, korkak ve pısrık İhtilâl kurmay heyetlerinin yerleştiği şehirlerden emir almayı beklemeyen, politik ve askerî bakımdan bağımsız gezici bir stratejik güç yaratılmadığı» Fidel Casro ve Che Guevara'nın sözlerini sık sık hatırlatan Regis Debray için, «Esas olan, Küba İhtilâlinin Güney Amerikada silahlı mücadele işaretini vermesidir. Güney Amerika İhtilâlinin hataları ve yavaşlaması, tarih açısından önemli değildir. Önemli olan, Küba İhtilâlinin hareket noktasına tekrar gelmektedir.»

Bu sebeple bütün ithal malı görüşler olumsuzdur ve Troçkizme bir dönüşün ifadesidir. «Kendi kendini savunmanın olaylar karşısında çökmesi» ve «Vietnamda başarısını sağlayan şartlar Güney Amerikada olmadığı için, silahlı propagandanın başarısızlığa uğraması» bu son metodun mahkûm edilmesini gerektirmez. Fakat Regis Debray'e göre, «Silahlı propaganda, silahlı eylemden önce gelmemeli, aksine silahlı eylemi izlemelidir.» Debray, Sovyet taraftarı partileri Çinci tutumu ve Troçki etkilerini eleştirmekte ve Fidel Castro'ya karşı «Küba İhtilâlinin öğreticilerini» gözönünde tutmuyor diye mırıldananları kınamaktadır. Sierra Maestra'da olduğu gibi, «Partinin nüvesini İhtilâl Ordusu teşkil edecektir. Bunun aksi düşünülemez». Başarılı bir İhtilâlin ateşli avukatı Regis Debray'ın görüşlerinde Sierra Maestra ayaklanmasının Milletlerarası çerçevesinin hatırlanmasına yer yoktur: Küba'da, ABD boş bulunmuştur. Gözden düşmüş diktatör Batista'ya karşı, Amerikan basınına Castro'yu bir Ormanlar Kralı Robin Hood diye tanıması, hiç değilse başlangıçta, İhtilâlin elverişli bir ortamda gelişmesini sağlamıştır. Bugünün Güney Amerika ayaklanmaları için aynı şey söylenebilir. Şimdiden söylenebilir ki, Komünist olsun olmasın Regis Debray taraftarından «Sanık» sandalyesine oturtulan yöneticiler. «Sol Ya Da Sağ Sapma» iddianamesini ve «Doğru İhtilâlciler davranış» konusundaki katı dersi cevapsız bırakmayacaklardır